

SEKSUAL POLITIK

9 Årg
Nr 1 1981
Kr 17

UDVIDET TEMANUMMER
INSTITUTIONER & SEKSUALITET
SEKSUALITET & HANDICAPPED

Seksualpolitik
Postbox 1023
1007 København K.
Giro 7251414

Abonnement: 4 numre 50 kr.

FORSIDE: POUL PETERSEN

bagside: skulptur af Ana Lupas

REDAKTION & LAY OUT

Maggie Fagan
Anne-Birthe Juhl Hansen
Dorthe Rasmussen
Annelise Nehm
Klaus Hansen
Morten Haahr
Kurt Overaa (ansv.)

Medvirkende ved lay out
Pia Lisgart
Linda Knudsen

INDHOLD

side 4 Leder
side 5 Institutioner og Seksualitet
side 11 Du er noget - trods alt
side 14 Dere må gjerne være venner - men
side 17 Den gamle mand, digt
side 18 Også åndsvage har ret til et seksualliv
side 22 Seksualitet og fængsler
side 24 Fængselsbesøg
side 25 Vold mod bøsser - bøsser mod vold
side 26 Jan Hammarlund, pladeanmeldelse
side 27 Det var jo syge mennesker
side 32 Forhold til en gift veninde - digte
side 33 Brev til den ny mand
side 34 Hvis man kunne putte sit seksualliv i en pose
side 35 Elsk din krop
side 37 Normalisering
side 39 Debat
side 40 Fars pige - om incest
side 42 Kønspolitiske ø-lejre

Tryk: Eks Skolen
Sats: Lillian Pedersen
Lay out: Barfodsformidlingen

Rødstrømperne
Kvindehuset, Gothersgade 37
1123 København K
Tlf.01/142804
Introduktion: Kontakt kontoret

Lesbisk Bevægelse
Kvindehuset
Gothersgade 37
1123 København K
Tlf.01/142804

SMIL (for. af sadister og
masochister)
Box 49, 2800 Lyngby
Tlf.01/267839
Rådgivning onsd.19-20

Bøssernes Befrielsesfront, Århus
Fronthuset, Mejlgade 53
8000 Århus C
Fællesmøde 1.mand. og 3.tirsd.hv.md.
Introduktion 2.mand. hv.md.
Tlf.06/192255 tirs.18-19

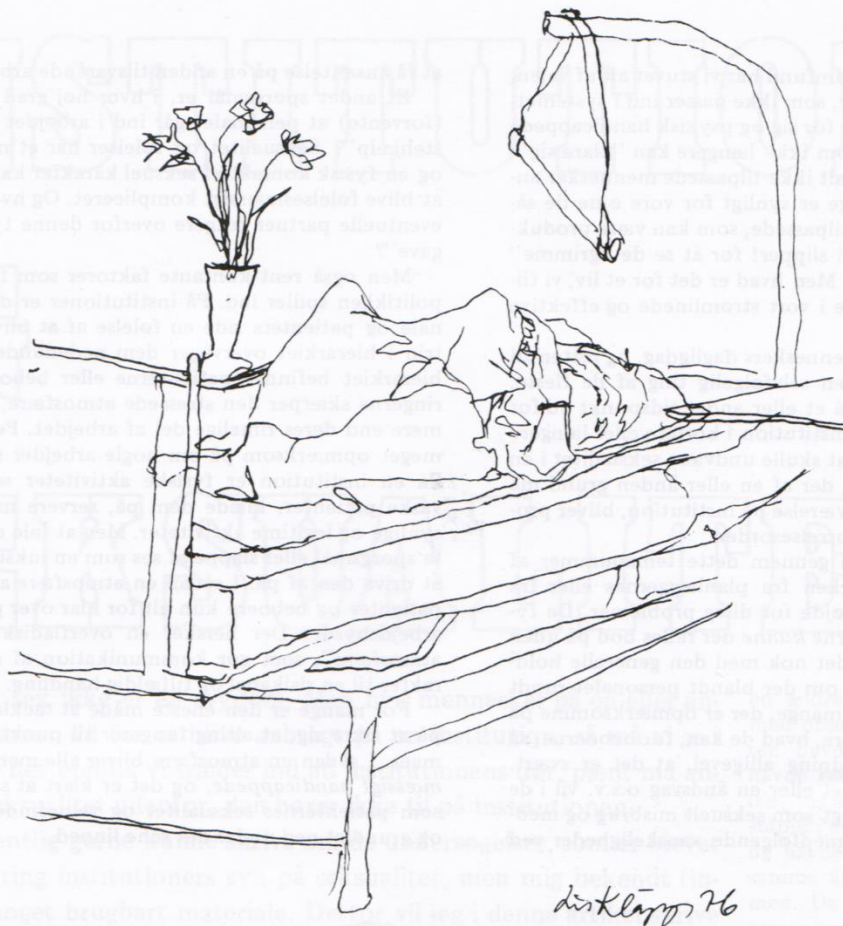
Mandebevægelsen
Dronningensgade 14
1470 København K
Tlf.01/570559
Introduktion 1.onsdag i hver md.19.30
Rådgivning hver onsdag 19.30
Åbent hus hver torsdag 19.30

Bøssernes Befrielsesfront
Bøssehuset, Karlsvognen
Christiania
1407 København K

Forbundet af 1948
Landforeningen for bøsser og
lesbiske

Knabrostræde 3
Postbox 1023
1007 København K
Tlf.01/111961 (mand-torsd.17-18)

Faglig Ligestillingsgruppe
for Bøsser og Lesbiske
Box 1023
1007 København K
Fællesmøde 1.sønd.hv.md.kl.15

dis Klapp 76

Seksualpolitiske hovedpunkter

Hvad vil vi:

Vi kæmper for en seksualpolitisk revolution. Vi vil en omvurdering af seksualitetsbegrebet. Vi vil nedbryde patriarkatet og kapitalismen og kæmpe for en socialisme, som tilfredsstiller det enkelte menneskes behov. En følelsesmæssig og seksuel frigørelse starter i vores egen tilværelse her og nu, men kan kun realiseres i et fuldt udviklet socialistisk samfund.

Vi vil tvinge venstrepartierne til at beskæftige sig med seksualpolitik. Vi vil bekæmpe deres borgerlige puritanisme og traditionelle konsolleadfærd. Både en indre og ydre revolution er nødvendig.

Samfund:

Vi kæmper for et socialistisk samfund, hvor folket og ikke profitten bestemmer, og hvor den private ejendomsret er nedbrudt. Det patriarkalsk-kapitalistiske system skaber et slavesamfund, som udbytter lønarbejderen, undertrykker minoriteterne og systematisk odelægger det enkelte menneskes lystbetonede udfoldelsesmuligheder.

Vi kæmper for, at folket selv udfradets behov skal afgøre, hvad der skal

produceres, hvorfor og hvordan, idet vi kræver retten til meningsfyldt og lystbetonet arbejde. Vi vil bekæmpe den overhåndtagende materialisme, hvor alt goes op i tal. Vi kæmper mod kvindens stilling som dobbeltarbejdende, mod hendes status som arbejdskraftreserve, og for hendes økonomiske selvstændighed, — men ikke på kapitalismens og mandssamfundets præmisser!

Samliv:

Vi kæmper for en seksuel frigørelse fra den mandsdominerede kultur. Den patriarkalske kernefamilie skal nedbrydes, dels fordi den opretholder og videregiver det normalitetsbegreb, der skaber forfølgelse og undertrykkelse af mennesker, der tænker, føler og handler anderledes. Først når den hierarkiske, patriarkalske kernefamilie som institution ikke længere eksisterer, har alle lige muligheder for at leve sammen på den måde, de har lyst.

Følelse, krop og seksualitet:

Vi kæmper for en udvidelse af seksualitetsbegrebet, således at følelser, seksualitet og intellekt ikke adskilles. Alle må have ret til at vælge seksualpartne-

re, som de har lyst til, når blot det er frivilligt og til gensidig glæde. Vi kræver alle seksuelle tabuer ryddet af vejen. Alle må kunne elske og onanere med glæde og uden skyldfølelse.

Kroppens erogene muligheder skal frigøres, og det genital-fixerede, heteroseksuelle samleje må ikke favoriseres. Alle skal have retten til selv at klage, hvad der er tvang, og alle skal have retten til at sige nej! Vi kæmper for alle gruppers ret til at være seksuelle.

Frigørelsen:

Vi kæmper for at nedbryde de undertrykkende konsroller. Vi støtter aktivt kvindernes kamp mod undertrykkelse, og kræver at manden frigør sig fra sin undertrykkende og undertrykte rolle. Frigørelsen skal omfatte alle grupper i samfundet. Uden børnenes frigørelse er en seksualrevolution umulig. Vi støtter de lesbiske og bøssernes kamp for frigørelsen. De er forrest i seksualrevolutionen, og kan ikke skilles fra den. Vi solidariserer os med de grupper, der kæmper for at nedbryde patriarkatet og kapitalismen. Lesbisk Bevægelse, Bøssernes Befrielsesfront, Kvindebevægelsen, Mandebevægelsen, Kollektivbevægelsen.

LEDER

I vort højt industrialiserede samfund har vi stuvet alt af vejen, hvad der findes af mennesker, som ikke passer ind i systemet. Fysisk handicappede isoleres for sig og psykisk handicappede for sig. Gamle mennesker, som ikke længere kan "klare sig", anbringes i ghettoer, og socialt ikke-tilpassede mennesker anbringes bag lås og slå. Tilbage er synligt for vore øjne de såkaldte raske og rørige og veltilpassede, som kan være produktive, dvs. "klare sig selv". Vi slipper! for at se de "grimme" fysiske og psykiske afvigere. Men hvad er det for et liv, vi tilbyder de institutionsanbragte i vort strømlinede og effektive samfund?

Seksualitet indgår i alle menneskers dagligdag, og retten til et seksualliv betragtes som en selvfølgelig ting af de fleste. Men mange af os kommer på et eller andet tidspunkt ud for at skulle opholde sig på en institution i kortere eller længere tid. Det kan være hårdt nok at skulle undvære seksualitet i en periode, men for de mange, der af en eller anden grund må tilbringe en stor del af sin tilværelse på institution, bliver problemerne af en helt anden størrelsesorden.

Det går som en rød tråd gennem dette temanummer af Seksualpolitik, at man hverken fra planlæggerens eller fra personalets side har taget højde for disse problemer. De fysiske rammer på institutionerne *kunne* der rådes bod på uden større problemer, værre er det nok med den generelle holdning overfor disse ting. Selv om der blandt personalet rundt om på institutionerne findes mange, der er opmærksomme på problemerne og prøver at gøre, hvad de kan, for beboerne, så gør den fremherskende holdning alligevel, at det er svært. Onanihjælp til en handicappet eller en åndsvag o.s.v. vil i de allerfleste tilfælde blive udlagt som seksuelt misbrug og medføre omgående frysning med medfølgende vanskeligheder ved

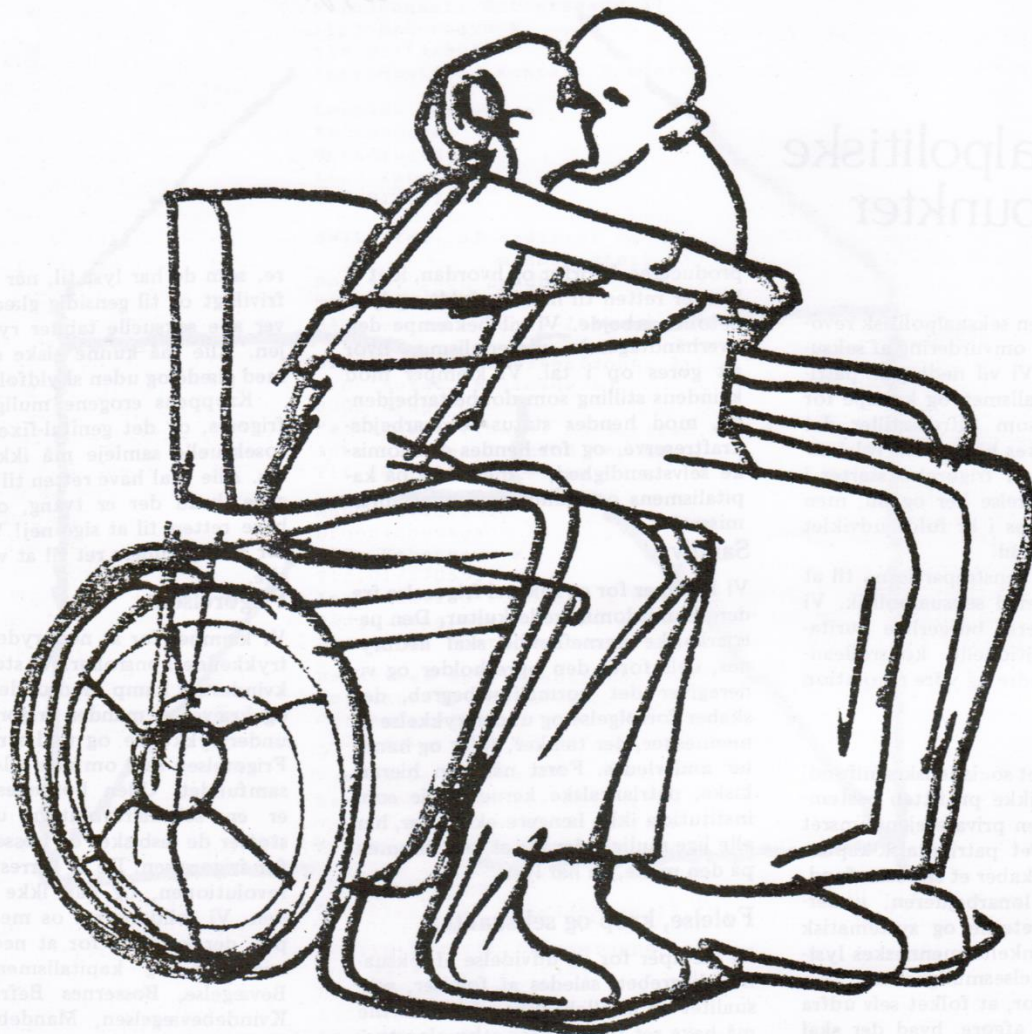
at få ansættelse på en anden tilsvarende arbejdsplads.

Et andet spørgsmål er, i hvor høj grad kan man forlange (forvente) at personalet går ind i arbejdet med seksuel "førstehjælp"? Seksualitet og følelser har et nøje sammenhæng, og en fysisk kontakt af seksuel karakter kan let udvikle sig til at blive følelsesmæssigt kompliceret. Og hvordan vil en ansats eventuelle partner reagere overfor denne type af "arbejdsopgave"?

Men også rent kontante faktorer som f.eks. nedskæringspolitikken spiller ind. På institutioner er der både for personale og patienters side en følelse af at blive iagttaget. Hvert trin i hierarkiet overvåger dem nedenunder sig, og nederst i hierarkiet befinder patienterne eller beboerne sig. Nedskæringerne skærper den stressede atmosfære, hvor alle skal yde mere end deres rimelige del af arbejdet. Personalet er derfor meget opmærksom på om nogle arbejder mindre end andre. På en institution er fysiske aktiviteter som at rede senge, vaske patienter, klæde dem på, servere måltider o.lign. alle synlige og legitime aktiviteter. Men at tale med patienter, stille spørgsmål eller slappe af ses som en luksus og som en måde at drive den af på. I sådan en atmosfære af agtpågivenhed er patienter og beboere kun alt for klar over personalets fysiske arbejdsbyrde. Der hersker en overfladisk "dejligt-vejridag-atmosfære", som gør kommunikation af mere personlig karakter til en risikabel og tilfældig handling.

For mange er den eneste måde at tackle hverdagens stress på at sikre sig, at alting fungerer til punkt og prikke efter skemaet. I sådan en atmosfære bliver alle mere og mere *følelsesmæssigt handicappede*, og det er klart at så følsomme emner som patienternes seksualitet og velbefindende stoppes godt og grundigt ned under det rene linned.

Redaktionen

INSTITUTIONER

OG

SEKSUALITET

Vi ved alle, at sex ikke er en sygdom. Men hvis mennesker på en eller anden måde kommer ud for at blive anbragt på en institution, så må vi se i øjnene, at vi i det øjeblik vi træder ind ad institutionens dør, pænt må anbringe vores seksualitet udenfor, den hører ikke til på institutionen.

Jeg ville egentlig gerne kunne skrive om de undersøgelser, som er blevet foretaget omkring institutioners syn på seksualitet, men mig bekendt findes der ikke noget brugbart materiale. Derfor vil jeg i denne artikel skrive om mine egne oplevelser og erfaringer med institutioner, ikke som institutionsanbragt, men som institutionsmedarbejder.

Skolen

Og dog, der er en institution, hvor jeg har været tvangsanbragt en ikke så uvæsentlig og ufrugtbar del af mine tidlige år — den danske folkeskole. Lad mig slå fast med syvtommersom, at jeg intet som helst har fået at vide om seksualitet i mine skoleår, hverken i underskolen eller i gymnasiet. Konsdele og seksuelle følelser var ikke noget, som vi unge mennesker bragte med os i skolen. Seksualiteten blev pænt efterladt derhjemme, eller blev til nød taget frem på lokummet i frikvarteret, eller på en gårdtur i timen.

Emnet seksualitet blev ikke engang taget op efter en episode, hvor jeg fik sædafgang mens jeg klatrede i et tov i gymnastiksalen. Jeg blev både forskrækket og dejlig afslappet, med det resultat at jeg drattede ned på gulvet med et brag mens en våd plet bredte sig på mine hvide og tynde gymnastikbukser. Det var enormt flovt og pinligt for mig, og jeg tror egentlig ikke, at jeg tidligere havde haft så skamfuld en følelse. Og det over en handling i mine konsorganer, hvis reaktion faktisk ikke kan være mere naturlig for en dreng. Jeg var ikke flov over for mine kammerater, for vi var vant til at onanere sammen. Min flovhed skyldtes, at en voksen havde set min seksualitet.

At der var seksualitet på skolen, er jeg først blevet klar over for nogle år siden, hvor jeg erindrede at vi i første og anden klasse havde en gymnastiklærer, der sata-

nisk gennede flokken af nøgne drenge gennem rækken af brusere med iskoldt vand. Ve den knægt, som kom med det mindste hvin. Han (eller de) skulle blive tilbage i bruserrummet, bøje sig forover, hvorefter læreren gav drengen et slag med flad hånd i roven. Jeg prøvede det selv en dag sammen med min kammerat Benny. Jeg kan stadig huske, at da vi bagefter stod og sammenlignede de røde fingeraftryk på vore baller, fortalte jeg Benny, at jeg havde vendt mig om og set på læreren, og han havde set "underlig ud i hovedet".

I dag ved jeg godt, hvad det gik ud på. Vores gymnastiklærer blev liderlig ved at se vore drengerøvhuller og nosser stillet frit til skue, og selve slaget og klasket har vel også gjort sit til hans røde og opspilede ansigt. Dengang anede jeg, at det var seksualitet. Altså lærerens seksualitet. Jeg kan ikke sige, at det var min seksualitet, for jeg havde ikke begreb om, hvad det var.

Hvordan ligger det så med seksualiteten i skolen i dag? Mon ikke mange mennesker mener, at den er blevet bedre eftersom der er blevet indført integreret seksualundervisning i folkeskolen? Mine erfaringer med seksualiteten i folkeskolen er desværre så horrible, at jeg nogen gange håber, at det blot er en ond drøm. Men det er virkelighed, og jeg vil prøve at beskrive nogle eksempler:

Sidste år fik jeg henvist en 15-årig dreng til Sexualrådgivningsklinikken, fordi han havde onaneret i en dansktime hos

en ældre, kvindelig lærer. Jeg snakkede med drengen, og det viste sig, at det læren havde opfattet som onani, og som havde resulteret i en bortvisning fra skolen, var en situation hvor han havde fået ståpik i en time, hvor han havde kedet sig, og havde siddet og glædet sig til en fest samme aften hos den pige, som han gik med. Da pikken rejste sig, skete der det, som alle drenge og mænd vist har prøvet op til flere gange, at fordi pikken var smuttet ud af underbukserne og lå ned ad låret, kom den i klemme — eller blev holdt fast af underbukserne, og det gør ondt. Derfor tog han en hånd ned i bukserne, fik pikken lirket fri fra sit fangenskab, og anbragt op ad maven i en mere bekvem og ikke-smertefuld stilling.

Det var denne bevægelse — eller handling — som læreren observerede. Hun lavede en sag ud af det, og drengen endte på mit kontor. Han var meget fornuftig og kunne overhovedet ikke se noget forkert i at rette på en stiv pik, som var kommet i klemme. Jeg kunne kun give ham ret, og måtte atter sande, at mænd åbenbart ikke består af konsdele, når vi befinder os på en skole som elever. Hvis vi skulle have held til at smugle vore konsdele ind på skolens område, så har pikken værsågod at holde sig i ro og ikke begynde at bevæge sig i utide.

Det næste eksempel er fra en periode, hvor jeg integrerede adfærdsvanskelige — eller rettere miljøramte — unge mennesker (som regel drenge) i folkeskolen. En dag sad jeg og drak kaffe på lærerværelset, da gymnastiklæreren og dansk læreren begyndte at snakke om en episode fra brusebadet, hvor den dreng Peter, som jeg var ved at integrere i en anden klasse, havde været involveret. Lad mig lige fortælle, at begge lærere var kvinder, og de var begge mor til en dreng. Hertil kommer, at de eftersom vi har seksualundervisningsintegration i folkeskolen, så bor alle lærere til enhver tid kunne tage seksualiteten op fagligt, og give de unge mennesker de oplysninger og den viden, som de kan have glæde af i deres sexliv.

Den ene lærer siger: "Tænk dig, da jeg

kom ind i bruserummet og skulle slukke for vandet, så stod Peter og Lise tæt sammen, mens Merete stod og skubbede Lise på røven råbende: bolle, bolle, bolle. Ungerne røg fra hinanden, og Peters stod lige ud i luften!"

"Neej", sagde den anden lærer, "hvor gammel er han?"

"Ja, han må være en 9 år," sagde gymnastiklæreren.

"Gud," sagde den anden, "de begynder da osse tidligere og tidligere!"

Her brød jeg ind og spurgte: "Sig mig, hvornår mener I egentlig at drenge kan begynde at få erektion?"

De så begge spørgende på mig, men så fik gymnastiklæreren en lys tanke og sva-

rede: "De kan ihvertfald, når de er 9 år!"

Jeg var målløs. Hvordan har de kunnet undgå at se deres egne drenge have stå-pik? Det er en kendsgerning, at drenge har stå-pik jævnligt fra det øjeblik de bliver født. Hvad er det for en fortrængningsmekanisme, der har medført, at disse to mødre og lærere har lukket øjnene for deres drenges seksuelle realitet? Er det stadig den gamle forveksling af moral og viden, som nu i årtusinder har ruineret mange menneskers seksualliv?

Hvad årsagen end er, så er disse to lærere farlige for eleverne, for det kan ikke undgås, at deres holdninger til seksualitet smitter af på de unge mennesker, som de underviser hver dag! Og hvem giver de unge en modvægt mod skolens mangelfulde og ofte direkte misvisende oplysninger?

Hvis unge mennesker er så heldige at høre nogle ord om seksualitet i skolen, så

er det ikke beretninger om den sensuelle, glædesbringende og nydelsesrige seksualitet. De bliver påduttet en forplantningsseksualitet med deraf følgende graviditetsforløb eller undgåelse af samme ved hjælp af diverse præventionsmidler. For mig at se er tidligere tiders eventyr om de små børn og storken, i dag blevet afløst af eventyret om sædcellernes kamp om først at nå frem til ægget og trænge ind i dette. Allerede her på celestadiet lærer drenge, at mænd konkurrerer om at komme først.

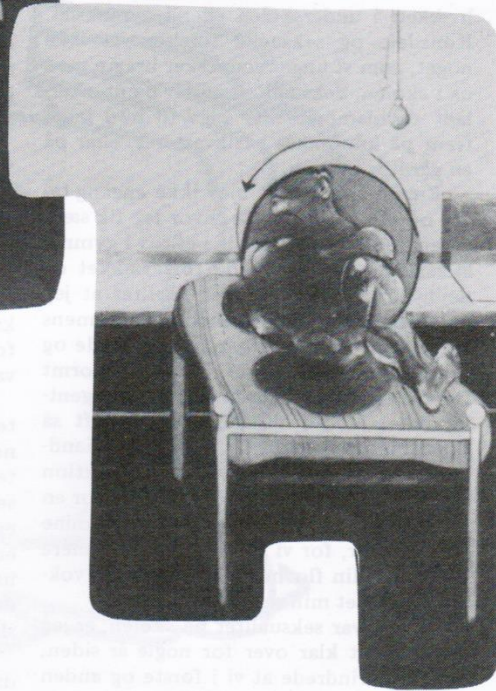
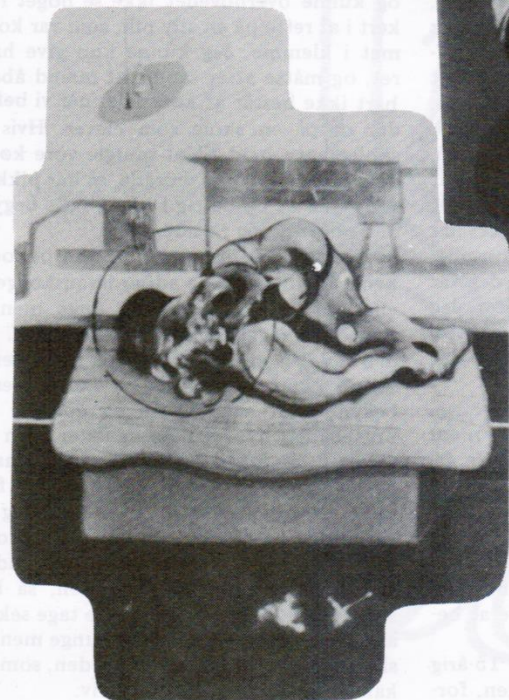
Vuggestuer og børnehaver

Den første institution, som de fleste mennesker stifter bekendtskab med i deres liv i dag, er vuggestuen eller børnehaven. Min kollega Jette Bach og jeg har i de sidste 12 år holdt utallige foredrag om børn og seksualitet på vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og ungdomsklubber. Dels for forældre/personale gruppen, dels for børnene og de unge.

Hvis jeg skal prøve at udtrykke mig generelt om forældres og personalets holdninger til børnenes seksualitet i børnehaverne, så mener jeg, at der er en mere åben og afslappet holdning til unge menneskers seksuelle nysgerrighed og eksperimenter. Men der er et stort MEN, idet vi alt for ofte bliver indkaldt til et foredrag om børns seksualitet, fordi der er et eller nogle få forældrepar, som sætter sig gevaldig på bagbenene på grund af, at institutionen har et "bollerum" eller et "punderum", hvor børnene uden de voksnes indblanding kan gå ind og tage tøjet af for at snuse, undersøge, kilde og kikke på hinanden.

Så sent som i dag har en fortvilet mor ringet til mig, fordi hun ikke vidste, hvordan hun skulle trøste sin ulykkelige 6 årige søn. Han var blevet overrasket eller opdaget af moderen til en 6 årige pige mens

Efter Francis Bacon

begge børn befandt sig nøgne i pudrummet. Drengen havde en stiv tissemand, som pigen var ved at undersøge, da moderen væltede ind i rummet, velsagtens uden at have banket på først.

Pigens mor råbte op, tog drengen hårdt i armen og ruskede ham voldsomt, og da personalet kom ilende til, begyndte de at skamme drengen ud fordi han var så uartig og ikke kunne lade pigerne være i fred.

Jamen, hvornår begynder forældre — og personale for den sags skyld også — at forstå, at det ikke kun er drenge, som er seksuelle. Piger er osse seksuelt nysgerrige og har seksuelle følelser.

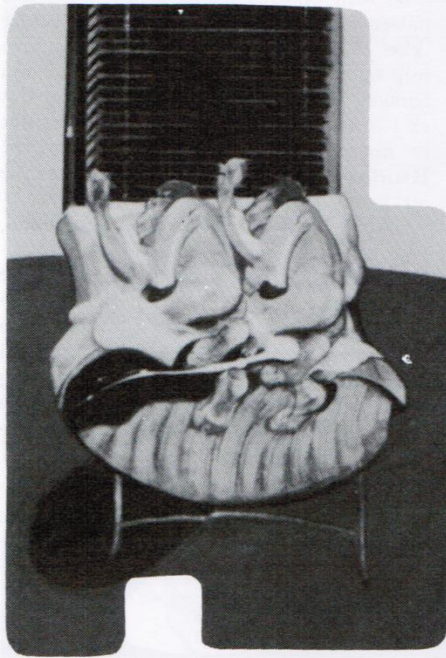
Jeg har talt med forældre til piger, hvor de i ramme alvor har udtalt, at deres datter for tid og evighed kan blive bange for det seksuelle, hvis hun for tidligt i livet kommer til at se en tissemand, for slet ikke at tale om, hvad der vil ske, hvis hun ser en stiv tissemand. Det er simpelthen forvrøvet vås. Virkeligheden er tværtimod omvendt, idet jo flere oplevelser og erfaringer, jo bedre kan et menneskes seksualliv blomstre og udfolde sig hele livet — fra fødsel til død.

Hertil kommer forældres angst for, at børnene skal komme til at stikke et eller andet op i pigens skede, så den bliver skadet. Det er en angst, som er ret overdrevet, idet forældrene eller personalet her glemmer at tage højde for, at de kan oplyse børnene om, hvad der er skadeligt (spidse og skarpe ting) at komme op i skeden, og hvad der ikke er skadeligt. Og hvis man vil hjælpe børnene, så kan man forære dem et doktorsæt med runde og uskarpe hjørner og kanter på instrumenterne, som ungerne kan hygge sig med uden at komme til skade. Her vil jeg lige påpege, at det ikke kun er piger som kan få ting stukket op i skeden, drenge kan få ting stukket op i urinrøret, men det har jeg sjældent mødt som en bekymring hos forældre!

Hospitaler

De institutioner, som jeg har omtalt indtil nu, har for mennesker den store fordel, at de er tidsbegrænsede til nogle timer om dagen. Resten af tiden er vi udenfor og har mulighed for at bruge vores seksualitet under andre forhold. I denne artikel vil jeg ikke komme ind på familieinstitutionen, som jo egentlig er den mest seksualbegrænsende institution af alle. Kærnefamiliens heteroseksuelle, tabuiserede og normfyldte seksualitets kvaler kan læses andre steder, eller enhver af os kan spørge sig selv: Hvad er det egentlig for en seksualitet, som jeg har fået med ud i livet fra det sted, hvor jeg i min opvækst har tilbragt så megen tid? Hvilke seksuelle holdninger har det givet mig? Hvilke seksuelle normer har jeg taget til mig? Hvad har det betydet for hele mit seksuelle værdisæt?

Der findes institutioner, hvor man ikke går hjem efter endt arbejde. Her kender jeg mest til hospitalsmiljøet, hvor jeg efter min studentereksamen tilbragte adskillige år som fast vagt og ventilatør, idet det var disse vagter, som holdt mig i live, i de år jeg læste medicin. Men allerede inden jeg begyndte at læse, oplevede jeg hospitalsinstitutionens restriktive holdning til pati-

enternes seksualliv.

Jeg havde et forhold til en barndomsveninde, som da var sygeplejeelev. En aften, hvor vi havde hygget os med hinanden og lå trygge og tillidsfulde i samlejets efterdønninger, fortalte hun mig om en 18-årig mand (samme alder som vi havde), som lå på afdelingen med to brækkede arme, og to brækkede ben efter et biluheld. Hun syntes, det var synd for ham, for hver gang hun skulle vaske ham, fik han en hård erektion, og så blev han rød i hovedet og stammede undskyld. Vi lå og talte om, hvad hun kunne gøre for ham, for han kunne ikke selv komme til at røre pikken og onanere, som han lå der fladt på ryggen med alle lemmer i stræk. Hun kunne godt lide ham, og havde ikke noget imod at onanere på ham, men hun var bange for at gøre det, for hvis det blev opdaget, så ville hun øjeblikkelig ryge ud som elev.

Vi blev enige om, at hun skulle prøve at vaske ham "lidt grundigt på de ældre dele" næste dag. Da han under morgenvasken fik rejsning, sagde hun: "Jeg ved godt, hvad du føler, og hvis du har lyst til det, vil jeg gerne hjælpe dig! Hvis der kommer nogen ind, så gør vi bare som om jeg er ved at vaske dig!" — "Vil du!" svarede han spørgende, og så vaskede hun ham ved at vikle vaskekluden løst om pikken og gnide frem og tilbage indtil sæden kom i kluden. Da hun kom hjem fortalte hun glædesstrålende, hvor glad han var blevet, og hun følte, at hun havde hjulpet ham på en måde, som ikke var anderledes end at tømme hans bækken eller hans urinkolbe.

Personligt mødte jeg en ung mands seksuelle problemer på en af mine første vagter. Det var en 19årig mand, som havde haft et motorcykeluheld uden styrt-hjelm med deraf følgende hjerneskade ef-

ter et åbent kraniebrud. Fyren lå i sin sterile, hvide seng med en stor hvid bandage om hovedet. Den ældre sygeplejerske, som jeg skulle afløse, fortalte mig alt om hans puls, temperatur, åndedræt, blodtryk og timediuresser, men hun sagde intet om, hvorfor han var bundet med begge hænder til sengen. Jeg spurgte derfor til disse fikserede hænder, og hun svarede mig, at det var fordi han pillede! "Piller han i såret?" spurgte jeg. "Nej, han piller!" svarede hun.

Jeg forstod ikke en lyd af det hele. Da hun var gået hjem, tog jeg bandagen af hans hoved for at se såret, men det var helt pænt, og han kunne ikke skade sig selv ved at kradsse i det. Så tog jeg dynen væk og kikkede på hans nøgne krop. Han havde ikke nogen sår, som han kunne forværre ved at pille i dem. Hans krop havde dog noget, som kunne pilles ved, nemlig en stiv pik, som stod og dirrede på maven af ham.

Er det der, han vil pille, tænkte jeg. Jamen det skader da ingen. Jeg fjernede derefter båndene, som bandt hans hænder til sengen, og straks tog han hænderne ned til sine konsdele og begyndte at onanere. Knap var han begyndt, før han fik sædafgang. Han var så seksuel opstemt, at han onanerede fire gange i træk. Jeg sad og læste i journalen, så jeg kunne bruge det som undskyldning for at jeg ikke så hvad han lavede, hvis der skulle komme et menneske ind og moralisere over det som skete for øjnene af mig.

Da han var færdig, smilede han til mig. Han kunne ikke tale mere. Ja, faktisk var han ikke andet end et præparat, eftersom det meste af hjernefunktionen var blevet efterladt på asfalten. Men sit kønsliv havde han taget med ind på hospitalet, eller skal jeg sige kønsdriften, for kønslivet fik han først, når jeg sad vagt hos ham. Jeg prøvede at tale med sygeplejerskerne om problemet, men de var ikke lydhøre, og hver dag i de måneder, jeg sad vagt hos ham, lå han der med sine bundne hænder, når jeg kom. Jeg vil aldrig glemme de smil og glade øjne, som han sendte mig, når jeg dukkede op i døren til hans sygestue lidt i tre hver dag. Han var ikke længere urolig, han lå ikke længere og sled i gasen, som holdt hans hænder. Nu lå han og smilte indtil jeg havde overtaget vagten og løsnede hans hænder, som var frie i de 8 timer jeg passede ham. Det var ikke altid han onanerede, men ofte gjorde han det en til tre gange på min vagt, og hver gang han var færdig, tog jeg en klud og vaskede sæden væk.

Et andet menneske jeg mødte var en 18 årig fyr, som havde været ude for et biluheld, der havde ødelagt hans rygsøjle, så han var totalt lammet også i hænder og arme, men erektionen fejlede ikke noget. På stuen var vi både en ventilatør og en fast vagt. Jeg var dengang fast vagt, og kunne ikke få mig selv til at hjælpe fyren ved at onanere på ham mens ventilatøren kikkede på. Men jeg talte med fyren om problemet, og han fortalte, at hans tidligere forlovede plejede at gøre det på ham i besøgstiden, men nu kom hun ikke mere. Det gjorde imidlertid en af hans venner. Han kom hver aften, og en dag snakkede jeg med de to, og vennen sagde,

at han gerne ville hjælpe sin kammerat. Herefter — hvis patienten havde lyst — onanerede vennen på ham mens ventilatoren og jeg sad ude på kontoret og drak kaffe i besøgstiden.

Jeg vil dog lige tilføje, at der var stor diskussion og megen negativ snak på afdelingen over min holdning. Personalet havde svært ved at forstå, at dette menneske, som var så lammet, alligevel havde et seksualliv. Det var dengang det gik op for mig, at mennesker kun må have et seksualliv, hvis det fungerer helt efter normalitetsbegrebet. Er du et barn, syg, handicappet eller gammel, ja så har du pr. definition ikke et seksualliv, hverken følelsesmæssigt eller handlingsmæssigt.

Når et menneske bliver totalt lammet, kan det efterhånden ikke mere komme af med afføringen. Den klumper sig sammen i endetarmspullen, og med jævne mellem-

rum tager hjælperen en gummihandske på, og med nogle fingre graves afføringsknoldene ud af tarmen. Det er en handling, som opleves ret så intimt både hos patienten og hos hjælperen. Endnu er der ikke et menneske, som har kunnet give mig et tilfredsstillende svar på, hvori den forskel skulle ligge, der medfører, at det er i orden at grave afføring ud, mens det er noget svineri at tømme sædblæren! Hvorfor er vi mennesker dog så bange for alt, hvad der har med kønsdele at gøre?

Jette Bach har fortalt mig følgende, som hun gerne vil have med i denne artikel. Dengang hun var lægestuderende, var hun udsat for en kvindelig patients ambivalente holdning til sine egne seksuelle reaktioner. Kvinden havde været indlagt i flere måneder og måtte ikke vaske sig selv, hvilket indebar at Jette skulle vaske hende. Kvinden bad altid om at blive vas-

ket, når hun havde været på bækken, og Jette fortæller, at hun mærkede, at kvinden reagerede seksuelt på at blive vasket, men Jette lod som ingenting. En dag reagerede kvinden voldsommere end sædvanligt, så voldsomt at hun selv blev flov, og senere klagede til oversygeplejersken over, at Jette "kildede hende mellem benene", når hun blev vasket.

De andre patienter på den pågældende 12 sengs stue (alle kvinder), som ligeledes var blevet vasket af Jette, afkræftede over for sygeplejersken, at Jette vaskede kvinderne "på en speciel måde". Havde det ikke været tilfældet, havde Jette ikke mere arbejdet på denne afdeling. Jette udtaler, at hun godt forstår kvindens reaktion, idet hospitalsmiljøet ikke på nogen måde indbyder til seksualitet, og da slet ikke til en seksualitet, som kunne betegnes som anderledes end den vedtagne!

Det kan jeg selv huske en episode om. En 64 årig mand var blevet indlagt på en akut stue, hvor Jette og jeg arbejdede. Hver aften kom hans 20 årige ven, satte sig på sengekanten, holdt vennen i hånden, hvorefter de snakkede og hyggede sig indtil besøgstiden var forbi.

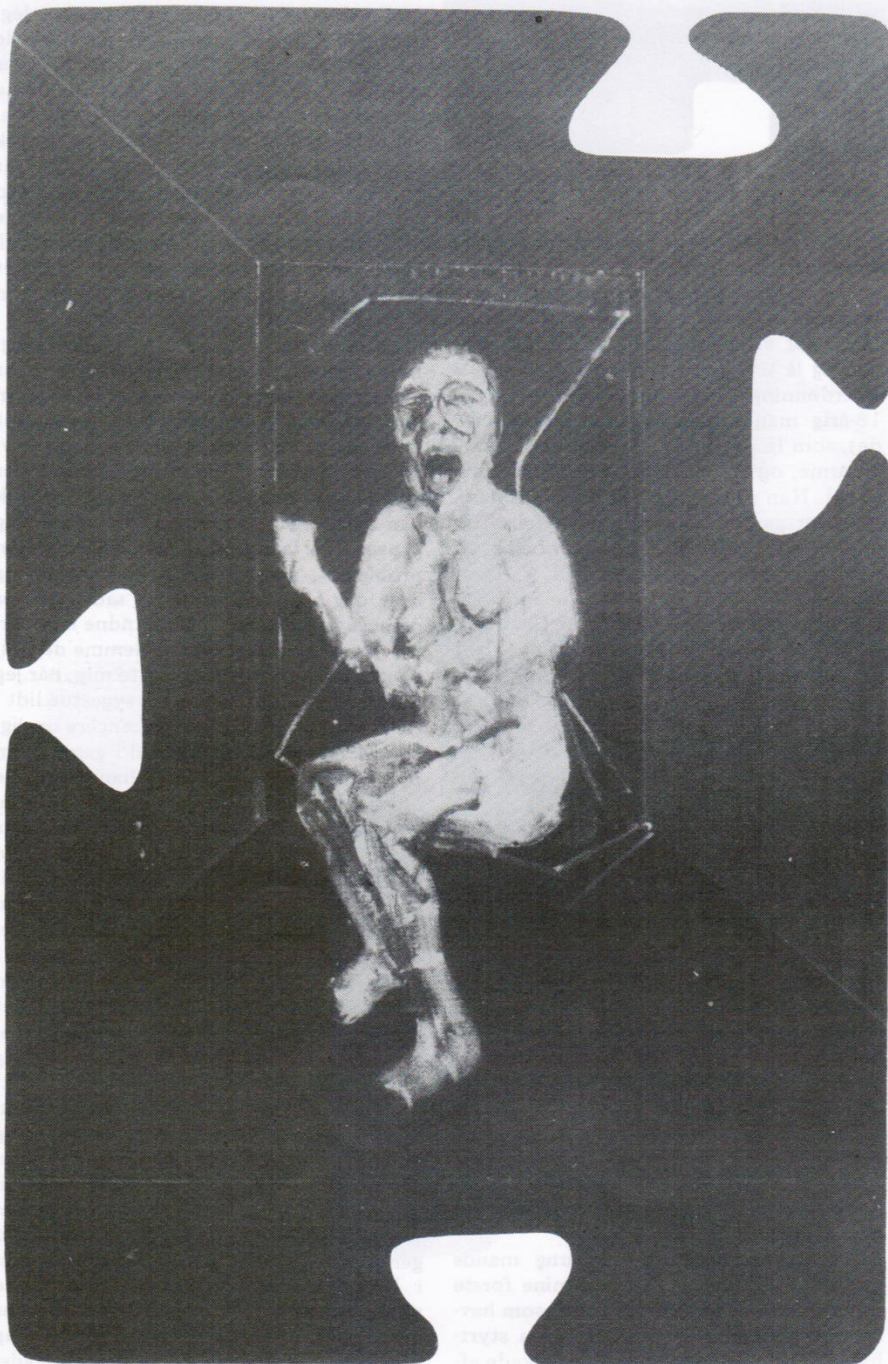
Ved kaffebordet en aften siger en sygeplejerske: "Sikken et godt forhold den far og søn dog har!" — "Far og søn", sagde jeg, "det er da to mænd, som har et forhold til hinanden, de kommer sammen". — "Det er da løgn", sagde hele koret af kaffedrikkende, hvidkittede mennesker. "Nej", sagde jeg, "de er bøsser."

I dag ønsker jeg, at jeg havde holdt kæft, for fra da af var der en trasken frem og tilbage på stuen af nysgerrig, gloende personale, når den unge kom på besøg. Forargelsen trillede ud af personalets øjne over disse mærkelige bøsser, og der var en livlig debat på afdelingen om, hvor meget den unge mon fik om måneden af den gamle. Den unge blev behandlet flabet (sådan en trækkerdreng), og den ældre fik en markant dårligere behandling efter min "afsløring". Jeg forsøgte at snakke med personalet om deres forkvaklede holdning, men jeg kunne ikke trænge igennem. Så åbenhed er ikke altid af det gode, ihvertfald ikke, hvis man er åben på andres vegne!

Handicappede

Meget ofte bliver et handicappet menneske behandlet som institutionens lille barn, og som jeg tidligere har været inde på, så har børn ikke et seksualliv i dette samfund. Min erfaring med handicappede og seksualitet har jeg fået på de kurser, som Jette og jeg har haft under Vanføreforeningen, med emnet: Handicappede og sex.

En del af kurset er afsat til personlige beretninger, og jeg er ofte blevet dybt chokeret, når de har fortalt, med hvilke midler institutionen forsøger at dræbe deres seksualitet. En handicappet på en institution er ikke død, men er heller ikke rigtig levende, de føler sig ofte hengemte. Og det store spørgsmål for mange er: hvem tilhører egentlig min handicappede krop? Det er som om den handicappedes

krop ikke tilhører den handicappede men institutionen, der behandler kroppen, som institutionen mener er bedst, hvorved den handicappede føler, at brugen af viljen til at bestemme over sin egen krop er frataget vedkommende.

Institutionen gør ofte efter de handicappedes mening det forkerte, nemlig at beskytte dem, pusle om dem, forhindre dem i at få flere knubs af livet. Det er uden tvivl næsten umuligt, når personalet føler sig som en beskytter, at kunne acceptere den tanke, at den eneste chance til at leve livet for den handicappede, er at kunne tage alle de risici, er at gøre alle de dumheder, som er så almindelige for mennesker. Det er ikke når et menneske er pakket ind i vat, at det lærer at prøve kræfter med livet. Derfor søger mange handicappede bort fra institutionens skematilværelse — ud til livet.

Men desværre er det kun de handicappede med drøm og lys i øjnene, som formår at tilkæmpe sig den menneskeret det er, at leve frit og i overensstemmelse med sine egne ønsker og behov.

Jeg har utallige eksempler at give videre, og jeg ved helt ærligt ikke, hvad jeg skal fremhæve. Noget af det, som har berørt mig dybt, er følgende, som to unge 16 årige stærkt spastiske mænd fortalte. De kunne ikke selv onanere, fordi deres spastiske bevægelser forstærkedes så voldsomt op mod orgasmen, at de ikke kunne fastholde grebet om pikken. De havde derfor efterhånden fundet ud af at hjælpe hinanden på skift ved at onanere på venen. Dette blev en dag opdaget af en mandlig plejer, som selvfølgelig kom brasende ind på værelset uden at banke på først. Plejeren skældte dem ud for perverse forbrydere, og fik dem flyttet fra deres fælles værelse hen på hver sit enkeltværelse. Og fra den dag vogtede han som en høj over dem, og sørgede for, at de ikke var alene med hinanden.

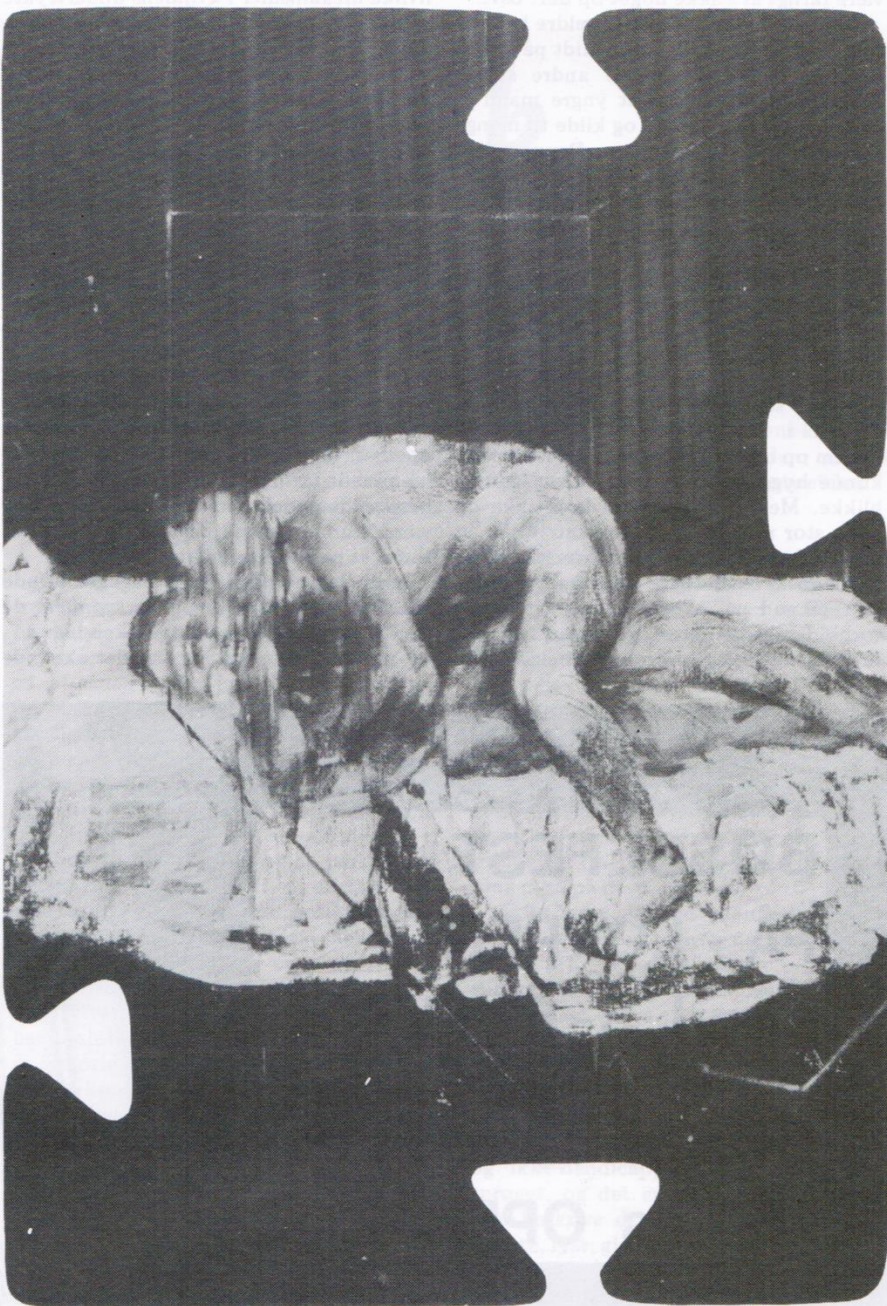
Disse to unge mænd fik efter lang tids kamp med personalet arrangeret det sådan, at de kom hen på en anden institution, hvor personalet ikke blandede sig utidigt i, hvad der foregik bag værelsernes lukkede døre.

At den mandlige plejers homofobi skal påvirke eller gå ud over to handicappede unge, er tortur i reneste betydning, og burde være fyringsgrund på stedet. Hvad er det for en vogtning af andres seksualitet? Hvad er det for en indblanding i andre menneskers følelser, behov og forventninger?

Generelt kan jeg sige, at det er karakteristisk for de handicappede, som jeg har talt med, at de vil bort fra institutionen, fordi der aldrig er mulighed for at have et tilfredsstillende seksualliv på en institution. Lige meget hvor "fri" den er. Personalets normer og holdninger smitter altid på atmosfæren. Og det er den handicappede, som bliver taberen med sin seksualitet som indsats.

De gamle

Jeg har også arbejdet på gerontologiske afdelinger. Det er afdelinger for gamle mennesker, og det var yderst forstemmen-

de at se, med hvilken nidkærhed alle disse unge sygeplejersker vogtede de gamle menneskers dyd. Jeg vil give tre eksempler, som jeg selv har oplevet.

En ældre kvinde havde haft en hjerneblødning, der havde medført, at hun var helt lammet i venstre side af kroppen. På trods heraf kunne hun ved små ryk og bevægelser få sig manøvreret op på sengehesten, hvor hun så red af sted med stor salighed i øjnene. På afdelingen var der en ung sygeplejerske, som med satanisk fryd væltede hende ned i sengen igen, når hun endelig var nået frem til at få kroppen — eller rettere underkroppen anbragt i den rigtige stilling.

Jeg prøvede at snakke med sygeplejersken om det uhensigtsmæssige i at afbryde kvindens onani bedst som hun var begyndt. Men jeg kunne ikke komme i kontakt med hende, for dels mente hun, at det var noget svineri at så gammel en kvinde havde seksuel lyst, dels var det

uforskammet af mig at tillade hende at få afløb for lysten, og dels var det farligt for kvinden, eftersom hun kunne falde ud af sengen. Jeg forsøgte at trænge gennem hendes fordomme ved at sige, at dels var hun aldrig faldet ud af sengen, og dels kunne vi personalemedlemmer stå og holde og støtte hende, så det ikke skete.

Den anden episode er en ældre kvinde, som vakte stor bestyrtelse en morgen, hvor der blev fundet en tandbørste i hendes skede. Kvinden var øjensynlig faldet i søvn efter sin onani.

Det blev direkte pinligt for mig at overvære, hvorledes afdelingens oversygeplejerske blev tilkaldt og i fuld alvor begyndte at skælde denne kvinde ud med ord som: Fyh, fru Hansen, at De ikke skammer Dem, hvor kan De dog være så slem, og så i Deres alder, tænk dog på, hvad Deres datter og børnebørn vil sige, hvis de vidste det, kan De så holde op med det en anden gang, det kan jo også

være farligt at stikke noget op der! osv.

Den tredje episode er en ældre kvinde, som lå på en 12-sengs stue midt på gulvet fuldt synligt for alle de andre senge. Kvinden havde en noget yngre mand — allerede det var suspekt og kilde til mange samtaler over kaffekoppen. Denne mand kom til hver besøgstid, og på et eller andet tidspunkt stak han en kærlig hånd ind under dynen, hvorefter julelysene blev tændt i øjnene på kvinden. Stop opstandelse fordi de pårørende til de andre patienter klagede til afdelingens personale, hvilket resulterede i, at manden blev forbudt at komme på besøg mere.

Jeg blev gal og fik foranstaltet, at kvindens seng blev flyttet hen til vinduet, så der i besøgstiden kunne stilles en skærm op omkring sengen, hvorved parret kunne hygge sig uforstyrret af nysgerrige blikke. Men denne skærm kom ikke op uden stor modstand, og jeg kan huske, at nogle af mine argumenter over for disse sexfjendske kvindelige personalemedlemmer gik ud på, hvorledes de dog kunne forholde sig til deres eget køns seksualitet. Senere er jeg blevet mere bevidst om,

hvilke mekanismer i kvindens undertrykte seksualitet, der medfører denne afstandtagen, når det gælder ens eget køn, og giver en større forståelse, når det er det andet køn. Men disse samfundsforhold og interaktionsprocesser mellem mor og datter i pigens udvikling af en seksuel socialisation, vil jeg ikke mene hører hjemme i denne artikel.

Alderdomshjem

Når mennesker bliver anbragt i forværelset til intetheden, har de værsågod at glemme deres lystfyldte kønsdele. På et alderdomshjem, hvor hr. og fru Nielsen blev anbragt efter et langt liv sammen, fik de hver deres værelse. Se, hvis de to ældre mennesker ikke havde været bevægelses-hæmmede, kunne de have sneget sig til at besøge hinanden ved nattetide. Men desværre kunne de kun bevæge sig med støtte fra et personalemedlem.

Om dagen sad de to i dagligstuen, de snakkede sammen, de spiste sammen, de så TV sammen, men når klokken blev 17, og de skulle i seng, så var det sket, de

måtte ikke sove sammen. De blev bragt til sengs i hver sit værelse, i hver sin ensomme seng.

Jamen, prøv at forestille dig efter at have sovet sammen med et andet menneske et langt liv, pludselig at skulle sove uden den andens fortrolige puslen i mørket.

Jeg skulle tale med forstanderinden for at få ordet det således, at de to kunne komme til at dele seng eller i hvert fald dele soveværelse den sidste tid de havde at leve i. Det isede gennem mig, da min anmodning blev fejlet til side med et: "Det kan ikke lade sig gøre. Vi må tænke på deres blufærdighed ved af- og påklædningen!"

Jeg kan godt få en følelse af afmagt ved at tænke på, hvilken massiv holdningsbearbejdning der skal til før vore institutioner tillader mennesker at tage deres seksualitet med i kufferten, når de ankommer til en institution. Jeg har dog for hørt om mirakler, og om ikke andet, så har jeg lov til at bevare håbet om, at en ændring er mulig.

Bent Petersen

**BØSSEFEST
PÅ LOPPEN
sønd. 3-5 kl. 20
BØSSEBANDET
+BBF's OPERAKOR**

Du er god nok --trods alt!

Af Lillian Munk

Nedenstående er oprindeligt et foredrag, som de medicinstuderende, der har fulgt et kursus i Basal Sexologi på Panum Institutet, "har haft glæde af".

Para/tetraplegi er en betegnelse for et handicap, som er opstået p.g.a. en lædering af rygmærven.

Paraplegi = en brækket ryg, d.v.s. at begge ben er helt eller delvist lammede.

Tetraplegi = en brækket hals, d.v.s. at begge ben, arme og hænder er helt eller delvist lammede.

Jeg er vel udset til at fortælle om de rent praktiske omstændigheder ved handicappedes sexliv — eller i hvert fald om para/tetraplegikers problemer og muligheder på dette område. Den bedste indsigt og forståelse får man naturligvis ved selv at brække halsen eller ryggen, men det kan jeg nu ikke anbefale. Jeg kan derimod varmt anbefale de ikke-handicappede, der har mod og lyst til at gå rigtigt grundigt til værks, at indlede et erotisk forhold til en para/tetraplegiker. Det vil give oplevelser, der både vil stimulere fantasien og humoren.

Et nyt liv . . .

Men der er lange stier og mange omveje at gå fra den akutte fase og gennem den fysiske genoptræning, før man når og formår at omprioritere og omrokere sine livs-

værdier, fordi man befinder sig i en situation, som man aldrig har haft mulighed for at kunne forudse og derfor ikke har haft mulighed for at kunne forberede sig til.

Det er en total omvæltning af ens liv og muligheder pludseligt at være para/tetraplegiker. Jeg var selv 20 år, da jeg brækkede halsen ved et biluheld, og min viden om handicappede indskrænkede sig til, at sådan nogle kiggede man ikke efter, og man pegede da slet ikke på dem. Jeg var lige så uvidende den gang om handicappedes livsforhold og vel også lige så uinteresseret, som 90% af Danmarks befolkning er i dag. Så da tanken om mine muligheder og chancer for at fungere i et parforhold dukkede op, og de tanker kom hurtigt, og dvs. i løbet af et par dage, blev min konklusion nødvendigvis, at mænd måtte jeg droppe og i stedet hellige mig åndelige sysler. Altså — en prop i hullet og på med læsebrillerne.

Det var heldigvis kun en diffus, uholdbar beslutning, men det er også en længere historie. Det er nemlig ikke befordrende for kønslivet at være nødt til at opholde sig i et hospitals- eller behandlingsmiljø, og man er totalt fremmedgjort over for sin krops meget dramatiske forandringer. Det tager lang tid at genoptræne blære- og tarmfunktionen, og det tager lang tid at vænne sig til disse nye vaner. Det tager også lang tid at vænne sig til at se på den tilsyneladende ubrugelige, slappe og undertiden spastiske krop, og man kan hverken kende den igen eller lide den. Fremmede mennesker har overtaget

hånds- og handleretten over ens krop, din sjæl er solgt — ikke til fanden, men til teknikken, og du føler dig identitetsløs.

Tør jeg?

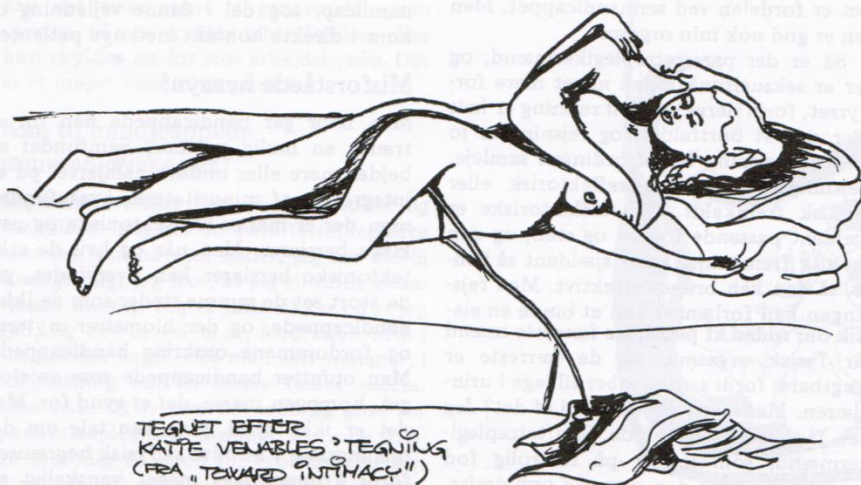
Menneskets livsvilje og tilpasningsevne er formidabel, og så sidder man pludselig der og vil alting, men tør ikke — og dog. Med hjælp fra omgivelserne åbner der sig muligheder, og man begynder at fornemme sine egne konturer skarpere. Det er en lang proces, og i den sidste ende af den ligger modet til at gå i gang med et aktivt sexliv. For mit eget vedkommende gik der 2 år, før jeg lod mig overtale eller provokere til et forsøg. Og det spændende i den situation er jo så: hvordan gik det? Jo tak — det gik, men jeg trængte til genoptræning også på dette område.

Ikke-handicappede mennesker vil så spekulere: jamen — hvis de kan, hvordan gør de så? Og særligt snedige personer vil spørge: jamen — får de noget ud af det? Og hvad får de ud af det, hvis de får noget ud af det? Så det vil jeg prøve at svare på. Det er ikke nemt besvarede spørgsmål, da hverken psykisk eller fysisk tilfredsstillelse er håndgribelige størrelser, der kan måles eller vejes. Og der står handicappede og ikke-handicappede lige. Vi har kun sproget, og det er utilstrækkeligt, når vi skal beskrive den subjektive oplevelse af smerte, lyst, glæde, sorg osv.

Kan de?

Men ser man umiddelbart bort fra den psykiske side af sagen og fokuserer på den rent tekniske side af et samleje — altså på den fysiske formåen, er der for para/tetraplegikere nogle specielle problemer. Problemerne er størst for mændene, idet rygmærvelæsionen giver potens- og frugtbarhedsforstyrrelser. Da kvindens anatomi er forskellig fra mandens, er det rent samlejetekniske ikke noget problem. Hun kan blive gravid og som regel gennemføre en graviditet og fødsel på normal vis.

Men for begge køn er der nogle fælles problemer, som jeg vil nævne: der er naturligvis begrænset fysisk udfoldelse, nedsat sensibilitet — eller helt bortfald af samme fra bruddet og nedefter, blære- og tarmproblemer og skal det nærmere udbydes — man kan være nødt til at bruge katheter, man kan være inkontinent, og man kan måske ikke styre sin tarmfunktion — der kan være hudproblemer — decubitus, — der kan være spasmer og sidst, men ikke mindst evnen til orgasme kan mangle.

TEGNET EFTER
KATTE VENABLES "TEGNING
(FRA "TOWARD INTIMACY")

Det lyder ikke spor sjovt — men meget kompliceret — og lidet tiltrækkende, men det er nu sjældent, at et menneske er bebyrdet med samtlige gener. Og man lærer naturligvis at leve med begrænsningerne og tage højde for dem. Så på trods af disse umiddelbare forhindringer lever de fleste para/tetraplegikere et blomstrende sexliv, i hvert fald når de har mulighed for det. Og så er vi vel nået så langt som til at snakke om: hvordan de gør, og hvad de får ud af det.

Hvordan gør de?

De gør naturligvis som andre, i det omfang det er muligt. Som sagt er para/tetraplegikerkvinder privilegerede i forhold til mændene, når det drejer sig om samlejeteknik og reproduktionsevnen, og da manden på trods af kvindesag og meget andet stadig er den fysisk stærkeste, er der uanede muligheder for samlejevariationer for en para/tetraplegikerkvinde og en ikke-handicappet mand. Hvis man ser bort fra stående samleje eller sådan noget med at svinge i lysekronen. Med hensyn til orgasme, der er jeg lidt på gyngende grund, jeg kender kun een tetraplegikerkvinde, og det er mig selv. Jeg ved ikke,

om jeg er særlig typisk, så oplysningerne er strengt subjektive. Orgasme er mulig ved stimulering af clitoris og området der omkring. Orgasmens fysiske styrke/intensitet er nedsat og kan bedst forklares som lokalt virkende. Jeg ved, hvad jeg taler om, fordi jeg var seksuelt aktivt inden mit uheld, og det er iøvrigt godt at have et erfarings- og sammenligningsgrundlag på dette — såvel som på andre livsområder. Det er fordelen ved senhandicappet. Men den er god nok min orgasme.

Så er der para/tetraplegikermænd, og der er seksualfunktionen noget mere forstyrret, fordi deres evne til rejsning er helt eller delvist bortfaldet, og rejsning er jo en forudsætning for et ordinært samleje. Rejsningen kan være reflektorisk eller psykisk fremkaldt. Den reflektoriske er sjældent passende for tid og sted, og den psykisk fremkaldte varer sjældent så længe, så den kan bruges effektivt. Men rejsningen kan forlænges ved at binde en elastik om roden af penis. De færreste mænd får fysisk orgasme, og de færreste er frugtbare, fordi sæden løber tilbage i urinblæren. Men hvad får de så ud af det? Jeg har fået vredet ud af de para/tetraplegikermænd, som jeg er på fortrolig fod med, at de føler den seksuelle ophidselse,

og denne følelse klinger af, når partneren har opnået orgasme, og mandens gevinst i dette spil består væsentligst i psykisk tilfredsstillelse. For para/tetraplegikermænd er den mest hensigtsmæssige samlejestilling den, at kvinden sætter sig oven på manden, så der er det nødvendigt, at den ikke-handicappede kvinde overvinder sine forestillinger om, at manden bør være den aktive, aggressive part, hvis hun ellers er af den opfattelse.

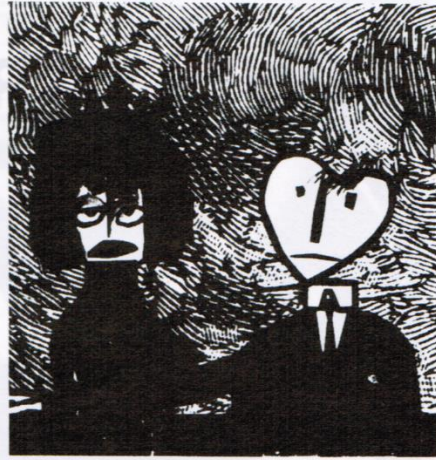
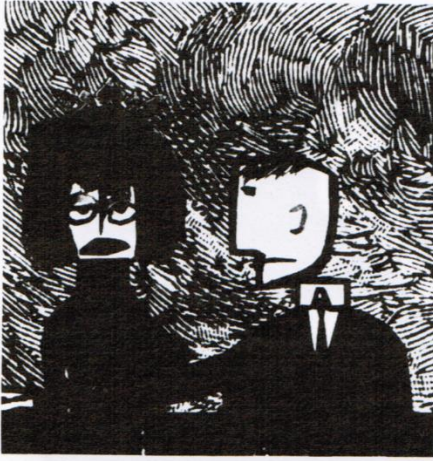
Kønsorganerne sidder også mellem ørerne

Ethvert levende væsen, ligegyldigt hvor lam, døv, blind, amputeret eller spastisk hun/han er, har lyst til og brug for under alle forhold at bruge sine følelser, og det er godt og sundt, hvis følelserne munder ud i en erotisk tilfredsstillelse, som, hvis den fysiske set er umulig, ligeså vel kan være psykisk tilfredsstillende. Og er man komplet inkompetent i sexuel henseende, er blot det at have et andet menneske at ligge sammen med en lige så vidunderlig tilfredsstillende oplevelse. Kærlighed behøver ikke at være sex, og det er rigtigt, når man siger, at kønsorganerne også sidder mellem ørerne. Jeg har truffet et ægtepar, hvor manden er tetraplegiker, og de udstråler sammen noget i dag meget usædvanligt for et par — harmoni — og de lever med kærlighed, tryghed, omhed og et massageapparat.

Det gælder i alle livets forhold, at jo færre blokeringer og hæmninger man lever med, jo mere får man ud af livet, og det er et arbejde af dimensioner for den handicappede at affinde sig med og acceptere sin ændrede situation. Men før man kan lide sig selv, kan man vel ikke forvente andres accept, og det vil derfor være en naturlig ting at kombinere den fysiske genoptræning med en obligatorisk psykisk støtte, hvor også mulighederne for at genoptage et afbrudt sexliv burde diskuteres. Det er jo nemlig naturligvis sådan, at den ikke-handicappede, der pludseligt bliver handicappet, slæber problemer af enhver slags med over i den nye situation, og p.g.a. den almindelige forvirring kan disse problemer nemt forstærkes og blokere for eller forhale en løsning af mere akutte behov. Det ville nok ikke være nogen dårlig ide, at "gamle" para/tetraplegikere, som har et afklaret forhold til deres handicap, tog del i denne vejledning og kom i direkte kontakt med nye patienter.

Misforståede hensyn!

Men hvor går handicappede hen for at træffe en mulig partner? Samfundet arbejder mere eller mindre helhjertet på en integrering af minoriteterne i samfundet, men der er mange arkitektoniske og psykiske barrierer. Men når og hvis de arkitektoniske barrierer kan overvindes, går de stort set de samme steder som de ikke-handicappede, og der blomstrer myterne og fordommene omkring handicappede. Man opfatter handicappede som en stor, grå, homogen masse, det er synd for. Men det er ikke synd. Man kan tale om det meningsløse i at blive så fysisk begrænset, fordi kropssproget meget vanskeligt er-

stattes af mimik og armbevægelser. Af misforståede hensyn risikerer den ikke-handicappede at lade sig fysisk begrænse. Han/hun vil måske undlade at danse, gå ture i skoven, spille tennis eller, hvad ved jeg. Den slags er det rene mord for et parforhold, og det er i høj grad nedværdigende for den handicappede, som slet ikke ønsker denne særbehandling. Jeg vil også ramme en pæl gennem den opfattelse, at man skal være meget varsom med som ikke-handicappet at indlede et forhold til en handicappet — for hvis det nu ikke holder — så sidder den handicappede der. Det er noget misforstået sludder, hvorfor skal man snyde sig selv for oplevelser, man har lyst til, det er jo livets vilkår at blive forladt, det er ens for alle væsner, og det er ikke på forhånd givet, at det er den ikke-handicappede, der drop- per forholdet.

Jeg går ud fra, at et par består af to uafhængige mennesker og må derfor stærkt advare imod, at man tilskynder eller tager for givet, at den ikke-handicappede part påtager sig alt det fysiske arbejde, dækker det fysiske plejebæbehov, som den handicappede måske har brug for. Det giver et parforhold dårlige vækstbetingelser, fordi den handicappede gør sig afhængig af et enkelt menneske, og den ikke-handicappede bliver forbandet bundet. Der bliver ingen ligevægt, og arbejdet kan blive en belastning for den ikke-handicappede, der bevirker, at overskuddet til et sexliv forsvinder. Og i den situation kan det være svært at gennemskue, om ulysten til sex skyldes tabte følelser eller kun skyldes en for stor arbejdsbyrde. Det er et meget væsentligt punkt.

Kan to handicappede sammen dyrke sex?

Jeg kan forestille mig, at man sidder og spekulerer på, om to para/tetraplegikere sammen kan have et sexliv, jeg har aldrig forsøgt mig, jeg tror, at jeg vil finde situationen akavet. Jeg er ikke sikker på at jeg gad, og det er vel bl.a., fordi man ofte i sin partner søger, det man selv mangler, i forventning om en større fælles succes. Men naturligvis kan det lade sig gøre for para/tetraplegikere sammen at finde fiffige metoder til afløb for erotiske følelser, men vel nok med overvægt på den psy-

kiske tilfredsstillelse. Jeg kan heller ikke svare på, om den ikke-handicappede er tilfreds med den handicappede som sex-partner, men jeg har aldrig modtaget nogen klage.

Hvem har de største problemer?

Men når man diskuterer handicappedes seksuelle problemer, så er det umiddelbart åbenbart at para/tetraplegikere kommer i en situation med nogle akutte besværlig-

heder på netop dette område — men nød lærer nogen kvinde at spinde — og seksuelle problemer er jo ikke noget unikt for handicappede. Jeg er overbevist om, at en væsentlig del af læserne har problemer af større eller mindre art på det seksuelle område, det er ingen provokation, blot en konstatering, og jeg er sikker på, at I kunne lære noget om positiv, hæmningsløs adfærd af para/tetraplegikere. Sex er sjovt, også når man bruger forstanden.

HVIS TÅRER VAR GULD

BLAD UDGIVET AF
BØSSERNES BEFRIELSE FRONT
ÅRHUS

Abonnement: 6 nr for 40,-kr
giro 5 67 67 70,
"Hvis Tårer Var Guld",
c/o Gudrunsvvej 50,2,th,
8220 Prabrænd

DERE MÅ GJERNE VÆRE VENNER

MEN ...

Av Jorunn Henriksen Michelet
og Simon Michelet

Våre langtidsinstitusjoner for funksjonshemmede er kalt gamle og tradisjonsrike. Alderdommen og tradisjonene kan alle se. Men hvem som øyner rikdommen skal være usagt.

Institusjonene er ikke bare seksualfientlige, men også livsfientlige. Selv sagt ikke i betydningen av liv kontra død, men i betydningen av et sosialt fullverdig liv. De færreste vil være fornøyd med bare ikke å være død.

— Og her på 414 har vi en polio fra femogfemti.

Foran øynene på unge, ukente menn, blir dyna mi dratt til side.

— Vi ser her hvordan en spissfot har utviklet seg ganske raskt.

Og så var det av med pysjen.

— Her i hoftepartiet kan vi se ...

Det var mange episoder som den på 414. Jeg opplevde dem som en form for voldtekter. Ennå i dag føler jeg nedverdigheten, maktesløsheten og sinnet. Jeg kjenner blikkene som har brent seg fast, og skamfølelsen som jeg måtte bære alene fordi jeg ikke hadde noen å snakke med.

Jeg husker også hvordan følelser og tanker om seksualitet begynte å melde seg i overgangen fra barndom til ungdom. Som jenter flest var jeg usikker, redd, sårbar og samtidig stolt og forventningsfull. Jeg hadde jo fått mange slags negative reaksjoner på grunn av rullestolen og mine kroppslige avvik, men stort sett opplevde jeg meg selv som en vanlig ungdom.

Som institusjonsbeboer var det imidlertid ikke lett å beholde selvaktelsen. Jeg oppdaget fort at det ikke var alle som betraktet meg som et ungt og følsomt menneske, og i opplæringen av legestudenter inngikk jeg som et læremiddel, på linje med fargeplansjer og bevegelige skjeletter.

Som en vond drøm

Funksjonshemmede institusjonsbeboere betraktes stort sett som individer med behov for pleje, behandling, mat og drikke. Institusjonsbeboernes behov for samliv, kontakt, kjærlighet, nærhet, sensualitet og seksualitet blir ganske enkelt oversett. Enten uteglemt, eller bevisst ignorert. I de tilfeller disse behov blir erkjent har det som oftest oppstått situasjoner som framtvinger en reaksjon, som ikke kan ties ihjel.

Episodene har vært mange. Etter hvert går de i hverandre som en vond drøm. Men i de seks årene jeg nå har hatt til å reflektere over mine tyve institusjonsår, viker bitterheten mot vold og urett gradvis plass for ettertanke. Noen episoder har likevel festet seg i minnet.

Jeg kan huske fra tenårene et vennskap med en gutt som ble såpass nært at vi kalte det fast følge. Jeg merket uro rundt meg. Blikk, kommentarer og spydigheter. Så en dag ble jeg kalt inn på kontoret til en alvorlig medisinmann:

"Jeg hører at du ..."

"Dere må gjerne være venner, men så lenge du bor her kan vi vanskelig godta ..."

"Du må huske på at *vanlige* menn nok vil få problemer når det kommer til seksuell kontakt. Det er nettopp dette vi er redd for. Det finnes jo så mange slags seksuelle avvikere, og vi må jo unngå at ..."

Men da slik verbal nedverdighet bare førte til trassig fortvilelse, ble andre og mer konkrete virkemidler tatt i bruk. Inndragning av permisjon, ikke lov til å gå utenfor porten, flytting til værelse rett ved siden av vaktrommet, kombinert opprydding og sjekking av skuffer og skap uten at jeg var til stede, og stadige "tilfældige" og uanmeldte inspeksjoner på rommet når jeg hadde besøk utover kvelden.

Enkeltvis var episodene ikke så alvorlige. Men summen av dem ble svært alvorlig — som en klam hånd av stillferdige maktovergrep.

Senere traff jeg en som jeg har holdt sammen med siden. Han var sommervikar, og siden personalet visste at jeg var blitt ganske immun mot deres formaninger, valgte de å gå til verks fra den andre kanten. Plutselig ble *han* innkalt til noe som ble en blanding av "mann til mannprat", formaninger og trusler.

"Ser at du er en del sammen med Jorunn. Flott jente! Hyggelig det, at dere ..."

"Men slike vennskap kan fort gå for langt. Ved for nær kontakt kan en gi forhåpninger ..."

"Det er jo ikke så lett når en kommer inn som sommervikar. Men vi vet fra før at for mye kontakt mellom personale og pasienter bare fører til problemer. De som har villet fortsette å jobbe her har derfor måttet finne seg i ..."

Ja, hva skal en egentlig finne seg i? Vi synes det er grunn til å spørre.

En spesiell mennesketype?

På en langtidsinstitusjon kan en ofte oppleve personalet som en spesiell mennesketype, kjennetegnet av en endeløs rekke av negative karaktertrekk. Men denne følelsen har selvfølgelig lite med virkeligheten å gjøre. De som jobber på institusjon er som folk flest. Noen er framsynte, andre tolerante. Noen er umodne, andre er veloverveide og reflekterte. Vi tror ikke at det bare er en bestemt årsak til tingenes tilstand. Men når vi nå vil komme nærmere inn på personalets holdninger, regner vi med at noen vil føle sig truffet av det ene, noen av det andre.

Vi ønsker i og for seg ikke å kritisere de mennesker som synes at enhver intimkontakt mellom to ugifte er moralsk forkastelig. Det ville selvsagt være galt om mennesker med spesielle verdisyn skulle bli utestengt fra arbeid på institusjoner. Men det blir svært kritikkverdige når mennesker som jobber på institusjoner misbruker sin stilling til å påtvinge andre sitt eget høyst personlige livssyn. Dette skjer ofte på institusjonene i dag, og det lar seg så lett gjøre fordi institusjonspersonalet har utallige uformelle sanksjonsmuligheter.

For "den gode saks" skyld kan beboernes dagligliv gjøres så utrolig surt at de ikke får overskudd til å sette sine opprørstanker ut i handling. Beboeren som befinner seg på bunnen av institusjonens relativt strenge makthierarki, utsettes for en gjennomført misbruk av makt. Om det er kynisk eller velment har ofte mindre betydning. 24 timer i døgnet går halv-fremmede mennesker utenfor din ulåste dør. Uanmeldt kan de plutselig stå på de kvadratmeterne rundt senga di som du

kaller dine. "Mat!" "Tabletter!" "Bekken?" Stadig er det noen som føler det som sin plikt å sjekke at alt er som det skal. Miljøet er tett nok til at undertrykkingen kan skje kontinuerlig, og upersonlig nok til at maktpersoner høyere i hierarkiet ikke aner uråd.

De som har makt til å endre på forholdene vet-lite om dagliglivet på avdelingene. Kontakten med det øvrige personalet er formalisert i møter som er øremerket medisinske, pleiemessige eller tekniske spørsmål angående institusjonsdrift. Ingen føler at for eksempel institusjonens forhold til beboernes seksualitet ligger innenfor deres arbeidsområde.

Om du som institusjonsbeboer skulle ha styrke til opposisjon kan du være temmelig sikker på at du blir stoppet. Mang en gang har jeg blitt møtt med en blanding av: "Dette kan da umulig være tilfelle" og "Uansett, så er ikke dette mitt bord". Som institusjonsbeboer kan du også bli så gjennomført isolert at du ikke aner hvem du skal henvende deg til utenfor institusjonen. Institusjonsformen er som et columbi egg for opprettholdelse av tilstanden slik den er og har vært.

Erotikk og estetikk

Den funksjonshemmedes kropp oppleves av mange som uestetisk. Det er jo nett-

opp i kroppen avvirket ligger. En skulle tro at de som daglig omgås funksjonshemmede overvant slike reaksjoner. Det er nok også tilfelle — når det gjelder umiddelbare reaksjoner. Men hos mange vil vi tro at det på et dypere plan likevel ligger en avstandstaken. En reaksjon av vemmelse ved tanken på seksuell omgang med *ham* eller *henne*. Samtidig opplever pleieren sin egen reaksjon som negativ og uakseptabel, og blir kanskje litt skamfull over sine egne tanker og holdninger. I slike situasjoner vil de fleste finne det lettest å fortrenge tankene og fantasiene sine. Men dermed fortrenge de også den funksjonshemmede som seksuelt individ.

En annen reaksjon kommer til uttrykk gjennom tankeløse slengbemerkinger, som for eksempel denne:

"Han inne på 401 er så tynn at det er ekkelt. Jeg grøsser nedover ryggen når jeg tar i'n. Det er fint å stikke innom etter jobben og høre på noen plater og ta en øl. Men jeg blir helt syk når han spør om å få en klem. Han er OK, men *der* går grensen."

Jeg føler meg liten ved tanken på hvilke kommentarer som faller rundt mine egne skavanker og skjevheter.

Selvsagt kan vi ikke vente at vi skal kunne forandre folks oppfatning av hva som er stygt og pent i en håndvending. Men i denne sammenhengen har vi en viss tro på at det kan hjelpe om beboere og personale kan møtes for å snakke sammen. Informasjon om opplevelser, og diskusjon, kan gjøre det lettere å ta opp problemene neste gang de melder seg. Dermed kan større åpenhet oppnås etter hvert.

Skånes for nederlag

En ser ofte at pleieren forsøker å skåne de funksjonshemmede for nederlag. Kanskje gjelder det nederlag som pleieren selv vet kan være vanskelig å takle. Kanskje mener en å kjenne den funksjonshemmede så godt at en er sikker på at han/hun er for umoden eller svak til å klare seg i den aktuelle situasjonen. Det som glemmes er imidlertid at en funksjonshemning i utgangspunktet bare er noe som berører en liten del av et menneske.

Selvsagt vil en funksjonshemning ha følger for den funksjonshemmedes selvbilde. Omgivelsene kan bidra til at disse følgene etter hvert blir mindre plagsomme. Men oftest er det det motsatte som skjer. Når den funksjonshemmede skånes så mye for nederlag at han eller hun fratas de vanligste menneskelige erfaringsmuligheter, blir omgivelsenes holdninger en direkte årsak til utvikling av betydelige psykiske og sosiale hemninger. Og det er ikke halsbrekkende aktiviteter vi skal skånes mot. Men for eksempel det å begynne på et kveldskurs sammen med ikke-funksjonshemmede. Eller å gå på en vanlig skole eller å få et nært forhold til en person av det annet kjønn.

Beskyttelse mot nederlag er en type "omsorg" som biter seg selv i halen. Den kan bare gjøre vondt verre. Og igjen står vi overfor eksempler på grovt maktmisbruk. Ut fra en mer eller mindre overfladisk kjennskap til og vurdering av et annet menneske, gjør personalet seg til selvbestaltede dommere over institusjonsbeboerne.

Usikkerhet og taushet

De fleste mennesker vil føle seg usikre når de skal snakke personlig om seksualitet. Men usikkerheten er ikke så lett å innrømme, verken overfor seg selv eller andre, og følgen blir derfor ofte taushet. Taushet omkring forhold som nettopp kunne trenge luft og diskusjon.

Usikkerheten kan forstås, men ikke godtas som argument for at undertrykking opprettholdes. At institusjonspersonalet ikke føler seg helt på høyden i diskusjoner om seksualitet får helt puslete dimensjoner når vi sammenlikner med de følger dette kan ha for institusjonsbeboerne.

Vi må heller ikke komme i den situasjon at institusjonsbeboernes seksualitet får utvikle seg til noe personalet "ser gjennom fingrene med": "Lås døre mellom klokka ni og ti og gjør hva du vil". Da kan det bli mer en sovepute enn et verdifullt bidrag til en høyst påtrengt endring.

Sykehusmodell

Årsakene til de bedrovelige seksuelle tilstander på institusjonene kan helt opplagt søkes blant hver enkelt person som arbeider der. Men de må også ses på bakgrunn av at den tradisjonelle institusjonen ikke bare utgjør et seksualløst system, men også et livsfientlig system. Selvsagt ikke i den medisinske betydningen av liv kontra død, men i betydningen av et menneskelig og sosialt fullverdig liv. De færreste vil være fornøyd med bare ikke å være død. Vi trenger noe mer.

Vår hovedinnvending er at langtidsinstitusjonen er bygd opp etter en sykehusmodell. Det er ikke tatt tilstrekkelig hensyn til at institusjonen og sykehuset skal dekke fullstendig forskjellige behov. En innleggelse på sykehus skjer vanligvis på grunn av akutte sykdommer, og for en tid vil både pasientens og omgivelsenes oppmerksomhet være konsentrert om sykdommen. Andre livskvaliteter trer mer i bakgrunnen.

Men det som er tilstrekkelig for å dekke dine behov i en akutt sykdomsperiode er fullstendig utilfredsstillende for å dekke alle dine livsbehov gjennom 70 år. Behovene for selv å kunne påvirke sin situasjon i forhold til et meningsfylt arbeid, samlivspartner, familie og venner, disponering av økonomiske midler, nabolag og hjemsted osv. blir ikke ivaretatt i dagens langtidsinstitusjoner. Disse behov blir trent til side av et system som er innstilt på een ting: omsorgsfull, beskyttende og skånsom pleie av et *avvik*.

På institusjonen blir menneskene inndelt i to grupper: Behandlerne og de behandlingstrengende. All kommunikasjon mellom institusjonsmenneskene preges og styres av dette forhold. Kontroversielle spørsmål avgjøres ut fra en medisinsk eller praktisk pleiemessig vurdering.

Som institusjonsbeboer er du ikke bare et medisinsk kasus, eller et pleietrengende avvik. Du er nok det også. Men det er bare en del av deg. En liten del.

Langtidsinstitusjoner burde være små, i størrelsesorden fra 10 til 20 mennesker — både personale og beboere medregnet. En slik størrelse kan lettere ivareta familiens funksjoner. Det ville gi en samlivsform som iallfall i utgangspunktet gir mulighet for at alle gjøres medansvarlig, hvor man fordeler seg i mellom de oppgaver som skal utføres og hvor alle deltar etter evne. I dag ansettes det personale som skal ta seg av *alle* arbeidsoppgavene, og som i tillegg må sette i gang terapi for å fylle noe av tomrommet som oppstår i beboernes liv.

Vi trenger institusjoner som ikke tror de kan dekke alle sine behov innen husets fire vegger, som innsir sine begrensninger og bruker nabolag og lokalmiljø som den ressurs det vittrilig er.

Personalets ansvar

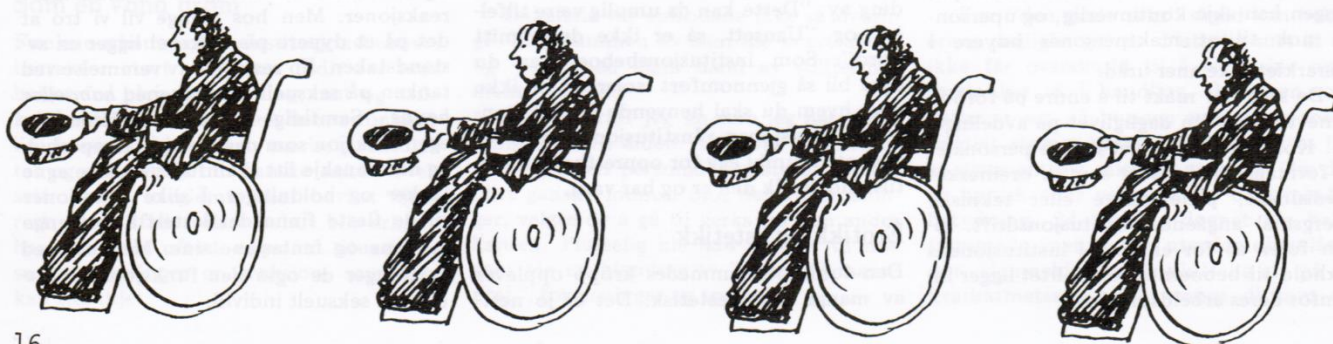
Vi har her skrevet mye om personalet, og bare litt om institusjonsformen. Vi har bevisst begrenset det siste i forsøk på å forhindre at institusjonen skal bli en tåkelagt busemann, en uangripelig og tradisjonsbestemt årsak til alle onde ting.

Vi ønsker å understreke at du som jobber på institusjon er en ansvarlig del av den. Du er et voksent, tenkende menneske, medansvarlig for den sammenheng du inngår i. Vi kan forstå din plass i systemet og dine personlige, kanskje ubevisste, kanskje velmente beveggrunner. Men vi kan ikke godta det som argument for fortsatt undertrykking.

Du driver ikke med undertrykking, sier du? Tenk over hva du selv synes er viktig i ditt dagligliv. Sammenlikn det med situasjonen til dem du er ansatt for å hjelpe. Diskuter det med dem. La håndklestablingen ligge og spør dem om de synes du skulle bruke tiden din til noe annet.

Erindringer av betydning er alltid vanskelig. Men de er mulige — også innen de institusjoner vi har i dag.

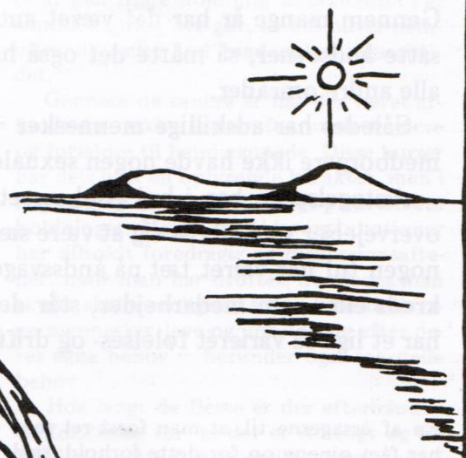
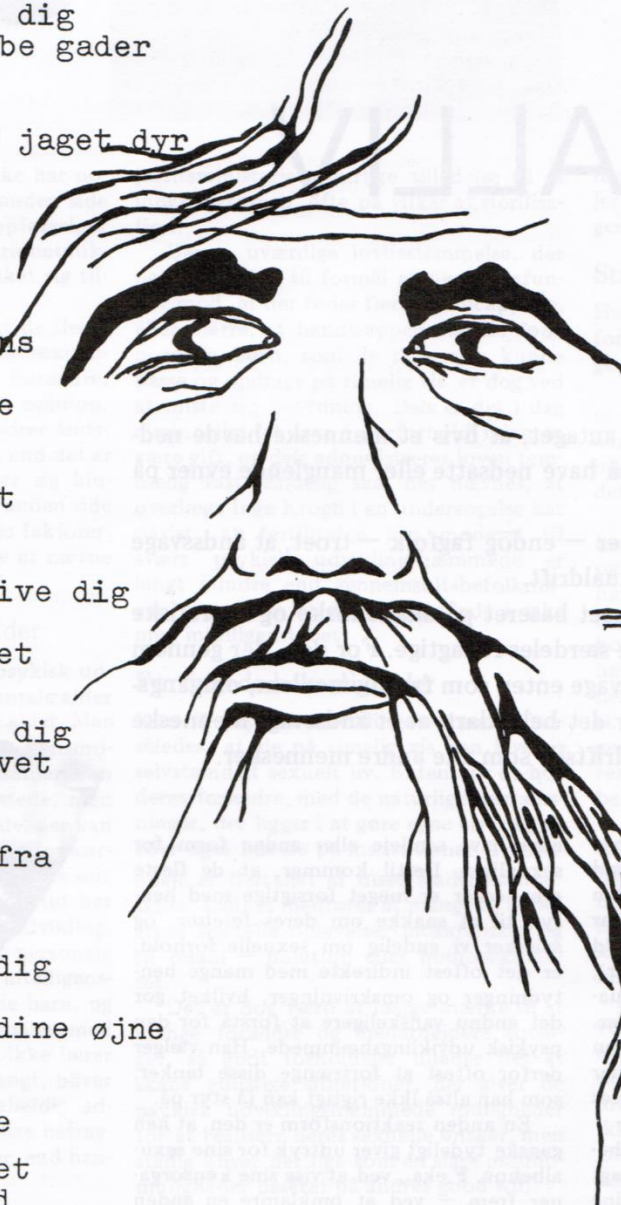
Jorunn Henriksen Michelet er sosionom og har arbeidet faglig med funksjonshemmede i ulike sammenhenger. Simon Michelet er lærer. Han studerer nå sosialpedagogikk.

GAMLE MAND.

gamle mand
jeg har mødt dig
mange gange
og
det er først i dag
jeg har set dig
jeg har mødt dig
i nattens dybe gader
set dig
som
et hvileløst jaget dyr
og
jeg er
flygtet
jeg har mødt
dig
på ensomhedens
kolde barer
set dine øjne
trætte
flakkende
søgende noget
som
jeg ikke
har kunnet give dig
og
jeg er flygtet
gamle mand
jeg har mødt dig
på en ø i havet
begge to
er vi
langt hjemmefra
gamle mand
her
har jeg set dig
her
har jeg set dine øjne
fulde af liv
og din krop
fuld af glæde
jeg har mærket
din kærlighed
følt din varme
og set din åbenhed

AGERSØ
Digt.

pludselig
er din alder
uden betydning
jeg ser dig som
menneske
et smukt menneske
jeg elsker dig
og
jeg åbner mig for dig.

jørgenielsen
bøsse-ølejren
Agersø 31.7.80

ÅNDSSVAGE HAR ^{også} VÆRET SEKSUALLIV

Gennem mange år har det været antaget, at hvis et menneske havde nedsatte åndsevner, så måtte det også have nedsatte eller manglende evner på alle andre områder.

Således har adskillige mennesker — endog fagfolk — troet, at åndssvage medborgere ikke havde nogen seksualdrift.

Antagelserne har i høj grad været baseret på akademiske og teoretiske overvejelser og har vist sig at være særdeles fejlagtige. For den, der gennem nogen tid har været tæt på åndssvage enten som familiemedlem, omgangskreds eller som medarbejder, står det helt klart, at et åndssvagt menneske har et lige så varieret følelses- og driftsliv som alle andre mennesker.

En af årsagerne til, at man først ret sent har fået øjnene op for dette forhold, skal ses dels i de vilkår man tilbyder, og den generelle holdning man almindeligvis har overfor åndssvage (og for den sags skyld en lang række af andre persongrupper), og dels deri at selve emnet omkring seksualitet stadig er belagt med visse taburegler.

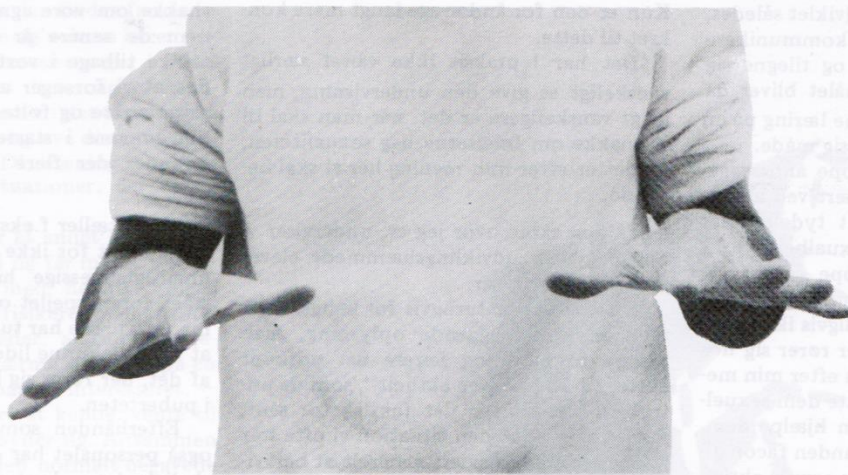
Jeg skal derfor forsøge at beskrive en række af de vanskeligheder åndssvage har med hensyn til at vise og realisere deres seksuelle følelser.

For det første er der de vanskeligheder, der udspringer af, at man som svagt begavet har svært ved at erkende sine egne følelser. Verden opleves konkret, — man lærer at indordne sig efter de regler, der gælder i ens omgangskreds, — men næsten altid efter ydre normer og bestemmelser. Man lærer ved at efterligne og tilægge sig andres adfærd, og da seksualitet som regel hos de voksne identifikationsobjekter er noget, der findes og udformes inde i hovederne på dem og senere, når den endelig bliver fysisk, foregår enkeltvis eller som parsexualitet, men skjult for andre, lærer den unge åndssvage ikke at forholde sig til seksualitet. Eller sagt på en anden måde. Han kan ikke forstå, hvad det er, der rører sig i ham selv, og han ser ikke sine søskende eller forældre onanere

eller have samleje eller anden form for seksualitet. Dertil kommer, at de fleste mennesker er meget forsigtige med hensyn til at snakke om deres følelser, og snakker vi endelig om seksuelle forhold, er det oftest indirekte med mange henrydninger og omskrivninger, hvilket gør det endnu vanskeligere at forstå for den psykisk udviklingshæmmede. Han vælger derfor oftest at fortrænge disse tanker, som han altså ikke rigtigt kan få styr på.

En anden reaktionsform er den, at han ganske tydeligt giver udtryk for sine seksualbehov. F.eks., ved at vise sine kønsorganer frem — ved at omklamre en anden person eller ved anden udtryksform. Selv i vort frie danske samfund ville sådanne uskyldige og naturlige seksualsignaler, øjeblikkelig blive afvist, og gradvis lærer den åndssvage, at hvis han vil omgås andre mennesker på en rimelig og hyggelig måde, så må han hellere lade være med at være så åben. Han tilpasser sig og øver dermed vold på sine seksuelle behov. Ethvert behov — og naturligvis også et sexuel — kan udskydes i nogen tid, men hvis et behov ikke enten tilfredsstilles eller sublimeres til noget andet, så opstår der en frustration, der som regel vil give sig udslag i en eller anden form for uheldig adfærd. Derfor oplever man ofte åndssva-

ge, der overfladisk betragtet ikke har noget seksualbehov, men på den anden side udviser voldsom og destruktiv opførsel, er tilpassede og afrettede som marionetdukker eller helt autistisk har trukket sig tilbage fra det almindelige liv.

Dette fører frem til, at langt de fleste årsager til åndssvages manglende seksualitet skyldes deres omgivelser. Forældre, medarbejdere og den offentlige opinion. Det er i høj grad os, der forhindrer åndssvage i at leve rimeligt sexuelt, end det er deres eget handicap, der stiller sig hindrende i vejen. Dette er på den anden side en fordel, for disse årsager er jo faktorer, der kan ændres. Jeg skal prøve at nævne en række af disse:

Mental alder — biologisk alder

Det største problem for den psykisk udviklingshæmmede, er at den mentale alder ikke følger med den biologiske alder. Man kommer derfor ofte ud for et kønsmodent menneske, hvis intelligensalder kun er 3-4 år. Kønsdriften er til stede, men der er ingen mekanismer til stede, der kan styre og regulere den. Det er der for særdeles vigtigt, at både den pågældende selv og de omgivende personer i god tid har vænnet sig til og talt om denne udvikling. Alt for ofte er både forældre og personale tilbøjelige til at betragte den intelligensmæssigt retarderede som et lille barn, og bagatellisere de første seksualsignaler, med det resultat, at vedkommende ikke lærer at styre sin trang hensigtsmæssigt, bliver frustreret og måske udviser uheldig adfærd — og derfor risikerer at blive betragtet som en endnu større afviger, end handicappet egentlig betingede.

Små kontaktmuligheder

Psykisk udviklingshæmmede tilhører den laveste statusgruppe i befolkningen, og da man som oftest segregerer dem fra normalsamfundet, betyder det, at deres kontaktmuligheder er meget begrænsede, og under alle omstændigheder er afhængig af, hvad andre — forældre og personale — tillader eller arrangerer.

Begrænsninger i adgangen til ægteskab

I ægteskabslovens § 5 stilles der krav om, at udviklingshæmmede personer skal have

justitsministeriets særlige tilladelse til at indgå ægteskab, ofte på vilkår af sterilisation.

Denne uværdige lovbestemmelse, der naturligvis har til formål at sikre samfundet mod, at der fødes flere handicappede, eller værre, at handicappede skulle føde normale børn, som de ikke selv kunne passe og opdrage på rimelig vis, er dog ved at miste sin betydning. Dels er det i dag almindeligt at leve i parforhold uden at være gift, og dels administreres loven temmelig løst. Endelig skal det nævnes, at overlæge Inge Krogh i en undersøgelse har påvist, at fertiliteten hos moderat til svært psykisk udviklingshæmmede er langt mindre end gennemsnitsbefolkningen, og videre at den er faldende i takt med intelligensstab.

Foringede bomuligheder

Kun få psykisk udviklingshæmmede bor således, at de på rimelig vis kan leve et selvstændigt sexuel liv. Enten bor de hos deres forældre, med de naturlige begrænsninger, der ligger i at gøre egne erfaringer, eller også bor de på institutioner. Traditionelt er flertallet af disse stadig kønsadskilte, hvilket medfører at mange af beboernes seksuelle oplevelser indskrænker sig til onani — polution eller homoseksualitet.

Det er dog værd at lægge mærke til at mange forældre og medarbejdere forsøger, så godt forholdene tillader det at skabe gunstige situationer, der giver de psykisk udviklingshæmmede muligheder for at realisere deres seksuelle ønsker, men stadig bliver det lige som en slags pseudomuligheder baseret på andres good will.

Holdninger til åndssvages seksualitet

Elize Kruse har i 1972 foretaget en undersøgelse af personalets holdning til åndssvages seksualitet, idet hun udsendte spørgeskemaer til samtlige medarbejdere i 2 forsorgscentre. Svarene varierede naturligvis meget, men som helhed kan det konkluderes, at flertallet går ind for, at åndssvage bør have ret til et sexuel liv, — forudsiger store vanskeligheder med at skabe forståelse for dette og frabeder sig selv at skulle være undervisere eller hjælpere. Problemet omkring psykisk udvik-

lingshæmmedes seksuelle muligheder, drejer sig altså i væsentlig grad om holdninger og fordomme.

Strategi

Hvad kan man da gøre for at ændre disse forhold, der gør det så svært for åndssvage at realisere sig selv sexuel.

Ja, først og fremmest kan man profitere af den friere holdning til seksualitet i al almindelighed, der gør, at det bliver nemmere at sætte ind med oplysningsarbejdet.

Gennem de senere år har der været afholdt en række kurser for medarbejdere og forældre til handicappede. Disse kurser har dels haft en oplysende karakter, men i højere grad har man lagt vægt på at drøfte holdninger. Mange forældreorganisationer har afholdt foredrags- og diskussionsaftener, hvor man har drøftet, hvorledes man skulle skabe mulighed for at lade åndssvage mennesker leve og udfolde sig efter deres egne behov — herunder også seksuelle behov . . .

Hos langt de fleste er der efterhånden en forståelse for, at det er rimeligt og tilrådeligt at have et sexuel liv, men dybt i mange sidder stadig angsten for at deres handicappede børn skal komme til at krænke andres blufærdighed eller selv at blive misbrugt.

Begge dele kan der klart gøres noget ved. Åndssvage må naturligvis lige som alle andre mennesker i samfundet lære, at der er visse "spilleregler" for menneskelig interaktivitet. Nu er begrebet åndssvag ikke i alle situationer et særlig godt ord. Det er i øvrigt også et forældet udtryk, og når jeg vælger at benytte det her, skyldes det, at det efter min mening, meget fint giver udtryk for, hvad det er for en personkreds, vi taler om. Nemlig personer, der er svage i ånden, men samtidig medmennesker, der på en række andre områder end de intellektuelle kan have evner og kvaliteter. Og i forlængelse heraf, — mennesker der har behov, som andre.

Klacification

Imidlertid er der også blandt åndssvage store individuelle forskelle både hvad angår personlighedstræk og evner og behov.

For at skabe en oversigt vil jeg lave en opdeling i tre forskellige grupper.

1. For det første er der de åndssvage,

hvis sansesapparatur er udviklet således, at man umiddelbart kan kommunikere med dem. De kan lære og tilegne sig færdigheder, og spørgsmålet bliver da kun at tilrettelægge denne læring på en pædagogisk hensigtsmæssig måde.

2. Dernæst er der en gruppe åndssvage, der har overordentlig svært ved at forklare sig, men som helt tydeligt har svære utilfredsstillende seksualbehov.
3. Endelig er der en gruppe åndssvage, der tilsyneladende ikke udviser seksuelle behov. Man kan naturligvis ikke med sikkerhed vide, hvad der rører sig hos sådanne mennesker, men efter min mening bør man ikke pådutte dem seksuelle drifter, og derfor kun hjælpe dem, hvis de selv på en eller anden facon giver udtryk for ønske om sexuel aktivitet.

Eksempler på undervisning

Langt den største del af vore åndssvage finder sig i den første gruppe, og det er da også her man har mulighed for at sætte ind med undervisning og oplysning.

Undervisningen drejer sig naturligvis bl.a. om teknik. "Hvordan gør man", når man skal onanere — elske — have samleje osv. Graviditet — menstruation — kønssygdomme. Denne del af undervisningen vil det ikke være hensigtsmæssigt at omtale her, idet den naturligvis minder om den undervisning alle andre får eller burde få.

Kun er den for åndssvage langt mere konkret til dette.

Det har i praksis ikke været særligt vanskeligt at give den undervisning, men langt vanskeligere er det, når man skal til at snakke om følelserne bag sexualiteten, og det er efter min mening her vi skal begynde.

På den skole hvor jeg er, underviser vi unge psykisk udviklingshæmmede elever mellem 18 og 21 år.

Disse skulle naturligvis for længst have fået en grundlæggende oplysning, men mange forældre og lærere har udskudt dette, til "det bliver aktuelt", som de udtrykker det. Så er det faktisk for sent, men det er altså den situation vi ofte står i. Det er selvsagt svært generelt at beskrive, hvad vi gør i en enkelt artikel, men undervisningen kunne f.eks. starte således:

I en gruppe elever og medarbejdere, der kender hinanden og er rimeligt fortrolige med hverandre, beder jeg f.eks. alle om at medbringe et barndomsbillede af sig selv. Vi lægger alle billederne i en bunke og opdager at det kan være meget svært at identificere billederne med de rigtige personer. Der er altså sket store forandringer med vort ydre. Jeg fortæller eleverne, at der også er sket meget store forandringer inden i os, og at meget af det vi måske ikke rigtigt kan forstå ved os selv, skyldes disse forandringer. Derefter begynder medarbejderne og jeg selv at

snakke om vore egne tanker. Vi har gennem de senere år eksperimenteret i at tænke tilbage i vort eget følelsesliv, således at vi forsøger at erindre os, hvad vi selv tænkte og følte i de unge år. Det var lidt sværere i starten, men med øvelsen kommer der flere og flere enkeltheder frem.

Vi fortæller f.eks. om vores generthed, vores angst for ikke at kunne slå til, vores uhensigtsmæssige handlinger, at vi har stået foran spejlet og syntes, vi var grimme, at vi ikke har turdet sige til en anden, at vi godt kunne lide ham og meget andet af det, der rører sig hos et ungt menneske i puberteten.

Efterhånden som eleverne oplever, at også personalet har og har haft deres vanskeligheder, — kort sagt at de er ganske almindelige mennesker — begynder de at forstå, at deres forvirrede følelsesliv, måske slet ikke er så unormalt, som de tidligere har troet. De begynder med at snakke om deres egne følelser, og ved at snakke med andre om dem, bliver de mere og mere sikre på sig selv. — Får hold på deres følelser og vedgår sig at det er følelser, som de har lov til at have.

Senere når fortroligheden er endnu større, begynder vi også at tale om praktiske ting, der er udspunget af følelser og

behov. F.eks. fortæller en ung mand, at han hver morgen vågner med en stiv tissemand, og det har han længe været meget usikker over for. Usikkerheden består først og fremmest i, at han har været alene om denne situation. Når han hører, at det er der også mange af vi andre, der gør, får han en helt anden og afslappet holdning til sig selv.

Først når vi gennem meget lang tid har udvekslet tanker og holdninger omkring vores følelser og vore behov, begynder vi med det, der traditionelt kaldes seksualoplysning. Altså en helt konkret viden om seksuallivets forskellige håndgribeligheder.

Under hele undervisningsperioden, der forløber over to-tre år, som en integreret del af den øvrige undervisning, giver vi selv udtryk for vore personlige holdninger til sex. Den er naturligvis forskellig fra medarbejder til medarbejder, men et grundlæggende syn er, at enhver kan have sin egen opfattelse af sexualitet, men ingen har lov til at pådutte andre sin holdning, og ingen kan derfor tillade sig at være forarget, over andres måde at leve deres liv på.

Nogle mennesker må frivilligt eller tvunget af omstændighederne være alene omkring deres sexualitet. Nogle vælger at leve seksuelt med det samme menneske livet igennem, andre skifter med varierende hyppighed. Nogle lever heteroseksuelt andre homoseksuelt osv. Den eneste begrænsning i et menneskes seksuelle udfoldelse er, at de, han lever sammen med, er enige og ikke føler sig pressede eller udnyttede.

Næste skridt er, at vi forsøger at lære de unge åndssvage lidt om de spilleregler, der gælder i forholdet mellem mennesker. Mange mennesker spekulerer formentlig slet ikke over det, men i ethvert samfundssystem, findes regler for sexualitet

på samme måde som der findes færdselsregler. De fleste unge og voksne lærer disse som normer og læresætninger i deres opvækst, men når det drejer sig om intelligenshæmmede elever, vil det oftest være nødvendigt at træne og øve disse normer. F.eks. ved såkaldt ADL træning. I praksis arrangerer vi små situationer, der ligner menneskers hverdag.

Eksempel: Jeg ser et andet menneske. Jeg synes hun er sød og får måske lyst til sexualitet sammen med hende. Følges driften øjeblikkeligt, risikerer man at rode sig ind i vanskeligheder, afvisninger, repressalier. Man må nærme sig målet på en anden måde. Vise man er interesseret, — forsigtigt snakke, lære at kende, vente til den rigtige lejlighed byder sig. Altsammen små skridt, der for den normalt begavede falder helt naturligt, men for den åndssvage undertiden må øves igen og igen. Overtrædes reglerne for groft, kan man ikke være med i legen. Og — også meget vigtigt mens legen foregår, udvikles følelserne og bliver måske til en mere varig og fast sympati eller fortoner sig hen i en afsluttet og ligegyldig oplevelse.

Vi gør i denne fase en hel del ud af, at sexualitet ikke kun drejer sig om coitale forhold, men at sexualiteten også er at sidde med hinanden i hånden og kigge hinanden dybt i øjnene. At holde af og holde om.

I undervisningen forsøger vi videre at afsløre nogle af den kulørte litteraturs floskler, om at mænd er mænd, der bare vælter så mange damer som muligt.

Som afslutning tager vi ud i virkeligheden og prøver, om metoderne nu også kan virke i praksis. Vi går på diskotek, til bal og hvor der ellers kommer unge mennesker. Det er her naturligvis nødvendigt at vide, at lige børn leger bedst. Det vil således være vanskeligt for den åndssvage, at forsøge sig hos den feterede diskjockey eller hos ballets primadonna. Men sådan gælder det jo for de fleste af os.

Med den rigtige undervisning og i det forstående miljø vil det som regel kunne lykkes at skabe mulighed for at også langt de fleste åndssvage kan udvikle sig til at få glæde af sexuallivet, men tilbage findes en gruppe åndssvage, der er så handicappede, at de ikke er i stand til umiddelbart at forstå en nok så veltillægt undervisning.

Det bliver for denne gruppe helt nødvendigt at tænke i helt utraditionelle baner. Man må her forestille sig mennesker med så lavt et funktionsniveau, at de ofte slider sig selv til blods i forgæves forsøg på at tilfredsstille sig selv, eller som er særdeles voldelige overfor andre.

Som pædagogisk konsulent for socialstyrelsen sad jeg for nogle år siden i den situation, at jeg skulle rådgive medarbejdere, der ude på institutionerne stod med disse menneskers uløste problemer. På mange møder og kurser drøftede vi intenst, hvilke muligheder, der var. Her opstod tanker om nyt begrebsindlæringsmateriale om film, der hverken var pornografiske eller kliniske, men viste ganske almindelige unge åndssvage i forskellige livsfunktioner, som f.eks. onani, og meget andet. Men tilbage var stadig en gruppe, vi ikke magtede at nå.

Forslag

På et kursus foreslog nogle medarbejdere, at hvis alle andre muligheder var udtømte, om man så kunne forestille sig, at den enkelte medarbejder i en tilrettelagt undervisningssituation, kunne bruge sig selv — sin egen krop, i undervisningen. At mærke på sig selv, hvorledes man onanerer, kopulerer osv. Om fornødent også med den åndssvage som partner. Det skal tilføjes at diskussionen var en akademisk snak en sen kursusaften, og at vi straks kom ind på alle de følelsesmæssige belastninger en sådan medarbejder kunne påføre sig selv og sin evt. partner. Mig bekendt er der da heller ikke nogen medarbejder, der endnu har praktiseret dette, men hvad skal man gøre . . .

Som ansvarlig konsulent udviklede jeg derefter følgende forslag til de praktisk arbejdende pædagoger:

- Stil en diagnose. Vær helt sikre på, at det hos den pågældende drejer sig om et utilfredsstillet seksualbehov. Hold ham evt. under observation og beskriv alle de ting, der peger i denne retning, således at man kan være helt sikker på diagnosen.
- Udarbejd et arbejdsprogram. Et undervisningsforløb, der evt. ved hjælp af forstærkning fremmer indlæringen.
- Forelæg dette undervisningsprogram i en tværfaglig personalekreds og sikr, at alle er enige om, at det er den rigtige plan. Det kan være aldeles risikabelt,

hvis en gruppe medarbejdere starter et avanceret undervisningsforløb, hvis enkelte kolleger ønsker at modarbejde et sådant.

- Vis forældrene undervisningsprogrammet og få deres accept evt. deres aktive medvirken.

Hvis disse 4 regler overholdes, er der efter min mening ingen grænser for, hvor langt man kan gå i seksualundervisningsøjemed.

Afslutning

Lad mig til sidst konkludere at langt de fleste åndssvage har følelser og drifter og behov for at leve et rimeligt sexuliv, og at vi som medborgere ikke blot bør forstå og acceptere dette, men at vi også bør være forstående, når vi møder svagt begavede medmennesker, der i deres iver for at realisere sig selv bedst muligt, i vore øjne måske kan virke lidt underlige.

Hjælp dem så godt vi kan, og forsøg at påvirke samfundet således at det bedre og bedre bliver i stand til at modtage medborgere der på den ene eller anden måde har det lidt svært.

Jørgen Buttenschøn

SEKSUALITET OG FÆNGSLER

Venstreflojen blev meget fortrønet over politiets optræden i forbindelse med "slaget om Byggeren" og de efterfølgende retssager. Jeg forstår så godt denne ophidselse og finder den fuldt ud berettiget, men jeg ville ønske, forargelsen (interessen) var ligeså stor, når politiet optræder overfor "almindelige" kriminelle, samt når "almindelige" kriminelle bliver klemte i retssystemet.

Desværre synes venstreflojen at svigte den "almindelige" fange (der typisk er en berigelseskriminell) og dennes problemer og dette til trods for, at fængselssystemet er massivt undertrykkende, og hovedparten af de indsatte kommer fra arbejderklassen.

Hele fængselsvæsenet kan meget godt ses som et tydeligt billede på det omgivende samfund — hvor undertrykkelsen udenfor murene ofte er ret tilsløret er den indenfor så tydelig, at man nogen gange som udenforstående tror det er løgn. Den umyndiggørelse og passivering mennesker ofte oplever ude i samfundet, er meget konkret inde i fængslet. Her bliver fangen underkastet en masse regler, bliver låst inde og frataget sin bevægelsesfrihed, anmoder om lov til at gå på wc, bliver luftet på bestemte tidspunkter i et nøje afgrænset tidsrum (og det uanset om solen skinner), osv. Fangen lærer hurtigt de gældende regler, det være sig de formelle som de uformelle (betjentene har forskellige grænser). Fangens omgangskreds er ret begrænset — fængselspersonale og medfanger. En meget normal reaktion for mennesker der bliver institutionaliserede vil være, at de vil forsøge at bevare deres eget selvbillede, deres identitet, forsøge at holde fast i fortiden, fornægte at de nu er afvigere, og nogle vil derfor forsøge enten at holde sig for sig selv eller sætte sig op imod personalet. Men de fleste bliver efterhånden tilpassede systemet, "glider" langsomt ind i dette og retter sig ind efter de gældende normer.

I et fængsel er de forskellige disciplinærstraffe også med til at "tilpasse" fangerne — eksempelvis hørte jeg for nogen tid siden om 2 fanger (en kvindelig og en mandlig) der havde fået hver 15,- kr. i disciplinærstraf, fordi de havde kysset hinanden under gudstjenesten i Vestre Fængsel! 15,- kr. synes måske for udenforstående at være "billigt" for et kys, men for en fange er 15,- kr. mange penge eftersom den gældende timeløn er ca. 3,90 kr.

Denne "banale" situation med kysset illustrerer meget godt den frihed, der er med hensyn til seksuel udfoldelse i et fængsel. Nuvel — godt nok har man dog fået indrettet bollerum, de såkaldte "bløde" rum og pornoblade er blevet tilladt (på Vridsløse vises "milde" pornofilm f.eks. sengekantsfilm for fangerne), men denne tilsyneladende mulighed for seksuel udfoldelse er dog forbundet med en masse problemer i praksis. Det bør også her nævnes, at en masse indsatte aldrig eller kun meget sjældent modtager besøg og at kun et lille udsnit af fangebefolkningen (ca. 10%) modtager regelmæssigt besøg (og disse er ikke i alle tilfælde mennesker, med hvem de har et seksuelt forhold).

Jeg har talt med en fange, der sidder i Vestre Fængsel, om problemer i forbindelse med seksualitet indenfor murene. I Vestre Fængsel er der 7 "bløde" rum, hvor der ikke er vindue i døren. Disse er udstyret med 3 enkeltstående stole, der består af plastichynder. Disse stole står sammen, men er umulige at ligge på på grund af hårde kanter. Derfor er det nødvendigt, at lægge hynderne på gulvet, hvis man vil bolle eller ligge tæt sammen, for som fangen siger: "Ofte har jeg ikke lyst til at bolle, men mere lyst til at ligge tæt og nusse og tale sammen — der er så meget du skal nå, når du kun har 1 time". (Når man sidder i varetægt i Vestre, har man de første måneder kun 1 times besøg om ugen.)

Fangen kan få udleveret et lagen, men mange afholder sig fra dette, for det kan være svært, hvis "der står 3 betjente med sigende blikke". Det med lagenet kan også give spændinger. Kvinden kan føle sig forpligtet, når hun ser laget — "Nu skal vi bolle" — på den anden side kan et manglende lagen give tanker som, "nå, han har nok ikke lyst til at bolle med mig". Fangen siger: "Man bliver usikre på hinanden. Man går tit forbi hinanden, hvis man ikke kan tale åbent om det. Nu kan min kæreste og jeg heldigvis tale om det, men det er der sikkert mange der ikke kan".

Den korte tid kan også betyde, at man må planlægge — "vi må bolle først, for at nå det hele, det er pissefrustrerende. Men det er ikke rart at skulle visiteres med en ståpik, hvis man bliver afbrudt midt i det hele — det er ikke rart at skulle blotte sig på den måde".

Med hensyn til betjentene siger fangen:

"De er tit påvirkede af situationen, kommer med bemærkninger. Jeg tror ikke det er ondt ment, men snarere ubetænksomhed. Der var engang en der sagde til mig efter et besøg af min kæreste: "Nå, fik du noget på den dumme". Sådan en bemærkning sårer utroligt meget. Du kan gå og være ked af det en hel uge over sådan en bemærkning".

Nogen gange er betjentene "venlige" og giver fangerne tid ud over den ene time de har lov til. Fangerne ved det ikke i forvejen, "man ved ikke hvornår de banker på — "Besøg slut" — så kan du skynde dig at komme i tøjet og lige kysse farvel. Ofte føler du, at der er så meget, du ikke har nået — at tale sammen, at nusse, at få og give omhed".

Noget der gør situationen svær er, at murene er ret tynde. "Man kan ikke rive sig løs, man kan ikke stønne. Betjentene går ude på gangen".

På spørgsmålet om fangerne taler om de ovenstående problemer, svarer fangen blandt andet: "Mange siger, "jeg skal ned og ha' fisse", og når de kommer op, "Orv, hvor fik jeg kneppet i dag". I forvejen har fangerne problemer. De er vant til, at det seksuelle er mekanisk. Derfor tror jeg, at mange kan klare at gå ned og "kneppe", for sådan er deres seksualitet i forvejen. De lever efter det typiske konsrøllemonster. De færreste vil snakke om følelser. De er udadtil "hårde drenge". Mange udefra ville sikkert blive chokeret over, at opleve den mandsverden, der hersker i fængslet. Begrebet "den bløde mand" er en by i Rusland. I Vestre er der godt nok kvinder, der sidder i varetægt, men de er få. Ude i afsoningsanstalterne sidder der kvinder i Horserød og i Ringe Statsfængsel — de øvrige er rene mandsfængsler. Mange af fangerne har tidligere i deres "karriere" oplevet mandsdominerende steder, f.eks. ungdomspensioner under Kriminalforsorgen. Jeg fik engang fortalt, da jeg besøgte en sådan ungdomspension, at de unge mænd havde meget svært ved at etablere forhold til kvinder, og at mange af dem var ret seksuelt uerfarne. Flere af disse "hårde drenge" var vådligere, hvilket personalet mente, skyldtes manglende seksuel erfaring — at de ladrig havde haft et samleje.

I ca. 95% af de udsmykkede celler i Vestre er Rapport-pigen det fortrukne billede. Fangen siger: "Der er megen porno, mest "blød" porno. Mange læser Rapport, Ekstra Bladet, knaldromaner og agentbøger. Pornoblade skal bestilles på bykøb gennem betjenten. Nogle kan ikke lide det. Nogle få låner og bytter med hinanden, men for de fleste er det tys-tys. Onani bruges som sovemiddel eller fordi man keder sig eller simpelthen som en "trøstepind"."

Vi talte også om homoseksualitet. Fangen: "Det er svært at være en minoritet herinde, for eksempel bøsse. Der går så mange myter, såsom at bøsser lokker og forfører. "Tør du være alene med ham" er ikke en ukendt bemærkning. Jeg tror, at mange ikke tør vedstå sig, hvis de er bøsser, fordi det er så svært herinde."

Fangerne har mange problemer. Hvis de er så "heldige" at ha' en kæreste eller en kone, kan dette også give dem mange

spekulationer med hensyn til, hvad "hun går og laver udenfor". Angsten for at miste, som er meget udbredt også udenfor murene er her ekstra svær, for der er ingen mulighed for at finde sig en ny partner. Denne "dobbelte" angst kan give en masse spændinger og et afhængighedsforhold, der belaster et i forvejen meget udsat forhold. Ofte vil fangen se frem til besøget med stor forventning og spænding, og det kan være meget svært at bære, hvis kæresten kommer med problemer fra sin hverdag, som fangen ikke har mulighed for at tage del i. Det er svært at følge med i hinandens "gøren og laden", da man er totalt afskåret fra at være sammen i almindelige dagligdagsfunktioner. Parterne kan kun fortælle om deres oplevelser, de har ingen mulighed for at foretage sig noget sammen. Hvis fangen har børn kan han høre om, hvordan de har det, hvad de leger, hvem de leger med, osv., men det bliver oplevelser på "anden hånd".

I Ringe Statsfængsel forsøger man at være "progressive" blandt andet ved at have kønsintegration. På 2 af de 6 afdelinger er der kvinder. Der hersker en såkaldt "kønsfrihed", det vil sige, at det er legalt at indlede et forhold mand-kvindé imellem på en afdeling. Praksis viser dog, at forelskelse oftest sker på tværs af afdelingerne, hvilket medfører store problemer. Dette skyldes blandt andet at afdelingerne i fritiden er skarpt adskilte. Et kærlighedsforhold bliver nemt til noget af en absurd forestilling, så snart det opstår på tværs af afdelingerne. Så er der ikke længere tale om at tilnærme sig det "normale" som er Ringes overordnede målsætning, men snarere tale om "normalitet" på betingelser. I praksis foregår det således: Når en mand og en kvinde har vist deres kærlighed i en måned, kan de få lov til at "flette fingre" på en lang gang (umøbleret og overvåget af personale i et glasbur). Efter et stykke tid kan *manden* komme ind på besøg på kvindens afdeling. Og efter yderligere en tid kan *manden* søge om overflytning til kvindens afdeling. Kvinderne kan ikke skifte afdeling. Det skal her bemærkes, at Ringe Statsfængsel er beregnet til unge hårdt belastede kriminelle unge mænd og kvinder (i alle aldre), hvilket giver problemer på grund af forskellige interesser.

De i Information førte debatter om vaginal- og/eller clitoris orgasmer og om manden som orgasmeløs seksualteknokrat, synes i forhold til det ovenstående, at være "luksus"problemer, forbeholdt de få med indsigt og overskud til at intellektualisere over egen seksualitet. Jeg skal ikke her gå ind i en diskussion om, hvorvidt den førte debat er relevant eller ej. Jeg er principielt ikke modstander af, at mennesker forsøger at berige indholdet af deres liv, men jeg kunne godt ønske (som tidligere nævnt) at venstrefløjen kunne komme lidt ud over deres egne cirkler og bruge noget af deres energi på at interessere sig for kriminalpolitik og blandt andet være med til at gøre opmærksom på de faktiske forhold og kæmpe for at disse bliver ændret.

Birte Henssel Nissen
medlem af KRIM

Fængselsbesøg

Reglerne for besøg

Den indsatte ansøger om besøg af en navngiven person. Derefter går der besked fra fængslet til den pågældende, som skal bekræfte, at han/hun ønsker at besøge den indsatte. Derefter får den besøgende tilsendt en besøgstilladelse, og ved henvendelsen på besøgsdagen bliver denne besøgstilladelse kontrolleret i porten af fængselspersonalet.

Rent principielt kan man få besøg af hvem som helst, med mindre man sidder i isolationsfængsel, da er det politiet, der afgør, hvem den varetægtsfængslede må få besøg af.

Man kan ikke udefra selv tage initiativ til at besøge en indsat. Hvis man ønsker at foretage et sådant besøg, er fremgangsmåden, at man skriver til den indsatte og meddeler, at man ønsker at besøge ham eller hende, og den indsatte ansøger derefter om besøgstilladelse o.s.v.

Besøgsbygningen

Af praktiske grunde angives et klokkeslet og en dato for besøget. Den indsatte skal hentes i sin celle og føres ned til besøgsbygningen. Her bliver man lukket ind i et rum, der bliver låst udefra, og de ansatte må ikke lukke op på egen foranledning. Normalt er et besøg af en times varighed, men hvis der ikke er pres på besøgsbygningen, har de indsatte ofte besøg så længe, de ønsker.

Besøgsrummet er indrettet med en brik, et bord og en lænestol samt en håndvask — og en køkkenrulle.

Ifølge de nye regler, som træder i kraft her i foråret, kan de besøgende nu kropsvisiteres, en regel der er indført for at forhindre indsmugling af narkotika og euforiserende stoffer.

Besøgsordningen

Principielt er der ingen forskel på varetægtsfængslede og afsonere, men reglerne administreres normalt friere på afsoningssteder end f.eks. i Vestre Fængsel. På Vestre har man ret til 1 times besøg om ugen som varetægtsfængslet, dertil kommer, at besøgstiden ligger i dagtimerne på hverdage, så alene besøgstiderne giver en begrænsning i mulighederne for besøg. Arsagen til de begrænsede besøgsordninger skyldes personalekapaciteten, der skal være fængselsbetjente til rådighed til at administrere besøgsordningen.

Der gøres ikke forskel mellem heteroseksuelle og homofile indsatte, fra fængselsvæsenets side er der ikke mulighed for at kontrollere eller styre besøgets karakter, lige som opholdet i besøgsrummet er helt privat.

Mulighederne for seksualitet i fængslet

For en indsat eller en varetægtsfængslet, der er gift eller har et fast forhold, er der ingen problemer med at have et seksualliv inden for de rammer, fængselsvæsenet sætter. Men for dem, der ikke har en kone eller et fast forhold, er der større problemer. Kontaktannoncer og lignende er dog en mulighed.

Man har også mulighed for såkaldte interne besøg. I forskellige sammenhænge mødes kønnene i et fængsel, f.eks. i køkkenet, på biblioteket, i skolen eller ved gudstjenesten (gudstjenesterne i fængsler er meget velbesøgte, og det er næppe fordi indsatte er mere religiøse end befolkningen i almenhed). Der kan man så aftale møde med en anden indsat. Denne form for besøgsordning foregår på samme måde som eksterne besøg. Her vil bøsser

og lesbiske imidlertid være vanskeligere stillet, ikke på grund af reglerne, men fordi hierarkiet og den sociale kontrol i et fængsel fungerer særdeles effektivt. Selv om de øvrige indsatte teoretisk ikke har mulighed for at kontrollere, hvem en anden indsat får besøg af eller besøgets karakter, så er virkeligheden i et fængsel, at det er umuligt at holde noget hemmeligt.

Homoseksualitet i fængsler

Myten om homoseksualitet i fængsler er nok stærkt overdreven, og i et sted som Vestre fængsel forekommer homoseksualitet sjældent, bl.a. fordi de indsatte er låst inde i cellen det meste af tiden, i afsoningsfængsler er bevægelsesfriheden større.

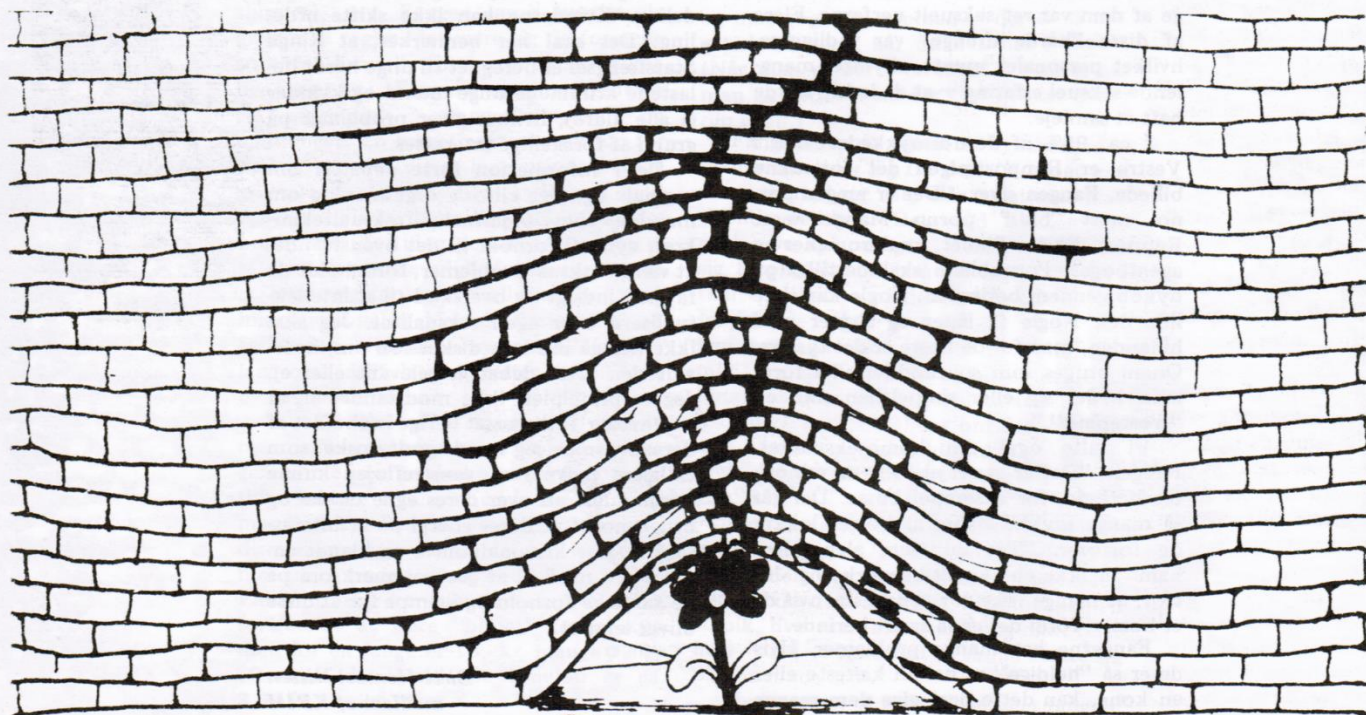
Sex mellem personalet og de indsatte

Sex mellem personalet og de indsatte forekommer så godt som aldrig og anses for en af de alvorligste foreteelser, personalet kan begå. Med det velfungerende meddelelsessystem i et fængsel ville det desuden være næsten umuligt at hemmeligholde et seksuelt forhold mellem en indsat og en ansat, dertil kommer at betjentene altid går sammen to og to — bl.a. for at undgå beskyldninger for tilnærmelser fra de indsatte.

Beskyldninger for seksuelle tilnærmelser tages altid alvorligt i fængselsvæsenet og vil medføre grundige undersøgelser, også af de ansattes personlige forhold. Personalet er derfor meget forsigtigt med enhver form for fysisk kontakt med de indsatte.

I et varetægtsfængsel som Vestre Fængsel er der ikke de helt store problemer omkring seksualitet. De indsatte eller varetægtsfængslede er som regel mest optagede af den forestående retssag — gennemsnittet for en varetægtsfængslet er 3 måneder.

Kurt Overaa

VOLD MOD BØSSER BØSSER MOD VOLD

"Ikke kun jeg, men også mange andre bøsser har været udsat for sådanne "oplevelser"."

"Forleden nat efter at have været på Cosy bar gik jeg gennem H.C. Ørstedsparken i håb om at møde en fyr, jeg kunne knalde med. Der var ikke mange mennesker i parken den aften, og jeg støvede lidt rundt i buskene. Idet jeg kom ud fra nogle buske — på vej ned mod broen over søen — så jeg en lille klump mennesker på 7-8 stykker i lædertøj. Jeg var med det samme klar over, at det ikke var bøsser og kunne skrækslagen forstå, hvad der nu ventede. En af dem pegede på mig og sagde: "Ham der".

Bagefter kan jeg se, at jeg skulle have smidt træskoene og spurtet den modsatte vej, men det eneste jeg kunne få i tankerne var, at hvis jeg ikke viste, jeg var bange, ville de måske opfatte mig som "så meget mand", at de ville lade mig slippe lettere. De stod hurtigt omkring mig, de var omkring 20 år, og en af dem pegede på mig med en kniv. "Gi os dine penge", sagde han. Stadig ud fra den ikke særlig gode ide, at jeg skulle være helt cool, sagde jeg så (så roligt jeg kunne), at jeg ikke havde nogle. De undersøgte mine lommer og tog min pung, hvor der var ca. 40 kr. i, og mine cigaretter. De sparkede mig et par gange og lod mig gå."

"Hvis jeg skal se mere forstandsmæssigt på ydmygelsen og den efterfølgende nedtur, må det se nogenlunde sådan ud: Den aften i H.C. Ørstedsparken gik jeg bevidst og fremkaldte sexuel ophidselse hos mig for ligesom at "komme i stemning". Jeg gjorde mig samtidig varm og følsom (det er det jo som bekendt ikke tilladt at være hele tiden) — for det kunne være man oven i købet mødte ikke blot en lækker fyr men også en sød fyr, så knaldet kunne gå op i en højere enhed, ved at det ikke blot blev seksuel tilfredsstillelse men måske også en følelsesmæssig tilfredsstillelse.

Således "nøgen" gik jeg lige i armene på rockere, og varme følelser og seksuel opstemthed blev tævet sonder og sammen af heteroseksuelle voldelige mænd.

Nu kan jeg godt forstå, hvorfor nogle kvinder bliver sindssyge af at blive voldtaget."

"Da mellem 35-45% af os finder vores seksualpartnere i parker, saunaer og til fester med overvejende homoseksuelle indbudte, synes jeg, man må tage problemet op og prøve at lægge en strategi."

"Det bedste forsvar mod et overfald er at løbe. Men det er ikke altid, man kan undslippe, og det kan ikke være rigtigt, at man passivt skal lade sig gennembanke og ydmyge. Der burde være så meget solidaritet bøsser imellem at man, hvis det er muligt i det konkrete tilfælde, forsøger at hjælpe en kammerat, der er kommet i knibe, til at undslippe og prøver at undgå, det ikke ender i en stor slåskamp.

Og så selvfølgelig bekæmper de mekanismer i samfundet, der trænger bøsser ind i ghettoer, og de mekanismer, der avler vold."

I sommeren 1980 var 50 bøsser samlet på en ø-lejr. På denne lejr blev ovennævnte overfald, der havde fundet sted i juni måned, omtalt af den overfaldne. Det viste sig at ca. 1/3 af deltagerne på lejren, havde været udsat for overfald fra heteroseksuelle voldelige mænd.

I efteråret 1980 blev der begået et mord i H.C. Ørstedsparken i København. En bøsse blev myrdet. Blandt de udtalelser, der kom fra politiets side i efterforsk-

ningens forløb, var bl.a.: Vi har fået kendskab til en mængde overfald, der er blevet begået i parken. Noget vi ikke tidligere har vidst noget om."

Disse eksempler er historie nu, og er historien bag *antivoldsgruppens* opståen.

På en høring, arrangeret af *Antivoldsgruppen* i Forbundet af 1948, Landsforeningen for bøsser og lesbiske's hus i København, sagde en fyr bl.a.:

"Desværre tror jeg det er en udbredt mening, at når bøsser kommer ud for noget, så er de selv skyld i det, på samme måde som kvinder får at vide fra politiet at de selv har været ude om det, når de er blevet voldtaget."

"Altså jeg er meget meget bange for at det ikke kun er 'de andre' der mener vi selv er ude om det, vi er ude for, men at det også lidt er os selv. Det er noget med selvrespekt — dette er min park, jeg har lov til at spørge hvem jeg vil om han vil knalde med mig.

Hvis man virkelig følte det."

"Derfor mener jeg vi skal kæmpe for at de ting der holder os fast som en undertrykt gruppe skal ændres. I lovgivningen — i samfundets holdning. Det er — i den yderste konsekvens — lovligt at tæve os. Ikke juridisk, men moralsk. Alle de ting der stadig i samfundet og lovgivnin-

gen undertrykker os skal væk."

Antivoldsgruppen arbejder især på tre fronter. For det første er gruppen et krisecenter, der hjælper og rådgiver de bøsser, der er blevet overfaldet. For det andet vil gruppen arbejde på at højne bøssers bevidsthed om voldsproblemet, så bøsser i stedet for at bagatellisere problemerne, kræver ret til at færdes uden frygt og derfor anmelder overfald. For det tredje vil gruppen arbejde for, at offentligheden får besked om, at vold er en del af bøssers levevilkår, og for at myndighederne tager problemet alvorligt.

Mange af de overfaldne har ikke nogen at tale med eller nogen de tør tale med om overfaldet. En af *Antivoldsgruppens* vigtigste funktioner er derfor at være et sted, hvor den overfaldne — uden at der stilles noget som helst krav — kan gå hen og fortælle om sine oplevelser.

Antivoldsgruppen fungerer helt på den overfaldnes præmisser. Hvis du er blevet overfaldet, kan du få den hjælp og vejledning, du ønsker og har behov for — også hvis du bare har lyst til at tale med nogen om dine oplevelser.

Ingen af de oplysninger du giver os, kommer nogensinde uden for gruppen. Du er også velkommen, selv om du vil være helt anonym og ikke engang vil for-

tælle os dit navn.

Men et overfald rejser også en masse praktiske problemer, f.eks. kontakten med politiet, hvis man vil anmelde. De fleste overfaldne kender ikke politiets arbejdsform. *Antivoldsgruppen* vil derfor tilbyde at gå med den overfaldne til politiet, samt formidle psykiatrisk, lægelig, juridisk, social eller anden form for vejledning.

Derfor arbejder *Antivoldsgruppen* sammen med andre grupper inden for Forbundet af 1948 — Landsforeningen af bøsser og lesbiske, som f.eks. rådgivningsgruppen og socialgruppen, hvor ofret kan få rådgivning eller møde andre bøsser.

Gruppen vil iøvrigt gerne i kontakt med bøsser, der tidligere er blevet overfaldet og nu måske lider af psykiske følger af overfaldet. Men også selv om du syntes, du helt har overvundet følgerne, vil vi gerne høre fra dig. Ved at fortælle os om dine oplevelser, er du med til at skabe et overblik over voldens omfang og betydning for bøssers dagligdag.

Antivoldsgruppen har åbent hver mandag mellem kl. 18 og 22 på adressen: Knabrostræde 3, 3., 1210 København K., og vi har telefonnummer (01) 13 19 48.

Niels Kristensen
Kim Krogh

VI ER MANGE FLERE END TO

Jan Hammarlund har udgivet en ny plade, der først og fremmest er karakteristisk ved sit smittende personlige engagement. Han er herhjemme måske mest kendt for sine koncerter sammen med Skilfinger, og i bøsseoffentligheden via sin optræden ved sidste års Christopher Street arrangement i Saltlageret.

Jan Hammarlund er visesanger og har tidligere udgivet flere plader, f.eks. med nogle fremragende svenske oversættelser af specielt sydamerikansk folkemusik, men også med egne sange om nutidige svenske samfundsforhold, herunder sange med bøssepolitisk indhold.

På den nye plade tager han et meget personligt udgangspunkt med sange, han selv har skrevet, om hans følelser og oplevelser. — Med hans egne ord: "Her findes fortællinger fra mit eget liv, om hippietidens forvirring og livsglæde, livet i Stockholm i dag, min ven som kørte sig ihjel uden at jeg fik fortalt ham, hvor meget jeg holdt af ham, en kærlighedshistorie med en anden fyr, som egentlig udmøntedes i en sang om, at der findes en hel verden udenfor, som er ligeså vigtig som os to, og sange som er mere almengyldige, men som også kommer fra hjertet."

Andre sange er personlige fortolkninger af franske viser og en enkelt Dylan-klassiker, foruden den iørefaldende sang

om Ville, der handler om to 16-årige drenge, som holder fast ved retten til at elske hinanden.

Et gennemgående træk ved pladen er det livsbekræftende, som det bl.a. kommer til udtryk i den søde sang om Ville, og i hyldesten til gademusikanten som en vigtig forsvarer af ytringsfriheden. Men som helhed er det den personlige oversættelse af Dylans "It Ain't Me, Babe": "Det är inte mej du behöver" og Jan Hammarlunds egen "Många fler än två", der står som pladens indholdsmæssigt stærkeste og mest tankevækkende numre.

Den første beskriver præcist nødvendigheden af at tage ansvaret for sin egen tilværelse og ikke søge sig bekræftet gennem den elskede. Den anden handler også om parforholdets snærende bånd, og Jan Hammarlund har skrevet den som modgift mod den overflod af sange, der priser parforholdets velsignelser. Den beskriver følsomt og indlevende kærligheden mellem to mænd og afskedens melankoli, som samtidig bliver udgangspunktet for den optimisme og styrke, Jan Hammarlund ser i at basere sin tilværelse på et større fællesskab, end det man finder i to-somheden:

"För vår kärlek är som solen, den finns överallt och den tillhör var och en som vill förstå.

Vi är bara två av många, fast jag glömer det ibland och vi är många många fler än bare två".

Niels Brønnum
Ulrik Jacobsen
Morten Haahr
Frantz Wendt

Jan Hammarlund: Kärlek och sång. (Silence).

DET VAR JO SYGE MENNESKER

- så de tog det jo meget roligt

D. er 22 år. Som 9årig blev han indlagt på psykiatrisk afdeling på Glostrup. Derefter boede han til han var omkring 17 år på Nøddebogård, Københavns Amts behandlingshjem for retarderede og psykisk belastede børn og unge. Efter en periode på et beskyttet pensionat (Damhusboulevarden) bor han nu alene i en 1-værelses lejlighed i Brøndby Strand.

Navnene i interviewet er ændrede.

Nøddebogård

Int: — Hvornår kom du op på Nøddebogård?

— Jeg var omkring 10 år, men jeg var først på Glostrup et halvt års tid, og bagefter kom jeg hjem nogle måneder, inden jeg kom på Nøddebogård.

Int: — Hvad er Nøddebogård for noget?

— Ja, det er jo en slags behandlingshjem. Og en kostskole. Jeg kunne mægtig godt lide at være der. Til sidst ville jeg slet ikke hjem i week-enden.

Int: — Hvordan boede I deroppe?

— Vi boede på værelser med en eller to. Jeg boede sammen med en, der hed Lars, ja nu kommer noget af det bedste, han lå oven på mig hver nat. Han var sgu så tung, og jeg tænkte, det kan sgu da ikke være rigtigt, at han skal ligge oven på mig. Jeg vågnede hver nat, og så sagde jeg: Dit store læs, se så at komme over til dig selv!

Int: — Skete der noget seksuelt?

— Nej, men jeg tror, han var bøsse. Men jeg var også lidt bange for ham, han var jo meget ældre, en 17-18 år.

Int: — Var du seksuelt sammen med nogen på hjemmet?

— Ork jo, jeg var nok 15 år dengang.

Int: — Har du nogensinde snakket med personalet om det?

— Ikke rigtigt. Forstanderen ville ikke snakke om det. Jeg var lige i den alder der, hvor jeg ikke rigtig kunne finde ud af mig selv. Jeg prøvede at snakke med ham om det, og med de andre lærere, men de ville ikke snakke alt for meget om det.

Vi måtte jo ikke have sex, det var lige meget, om det var homoseksuelt eller almindeligt.

Int: — Du har altså snakket med lærerne om det. Hvordan gik det til? Gik du op til dem og fortalte, at du troede, du var bøsse?

— Altså, jeg sagde, at jeg godt kunne tænke mig at snakke om det. Nu kan jeg ikke rigtig huske det, men ham der forstanderen, han var ikke meget for det, det kunne jeg mærke på den måde, han svarede på. Han var ret afvisende. Det eneste, jeg kan huske, var, at han spurgte, om jeg ikke havde fundet nogle søde fyre — og sådan noget.

Jeg boede på eneværelse bagefter, og han sagde, at jeg ikke skulle snakke med med de andre elever om det. Jeg skulle holde min mund. Jeg fik bare at vide, at jeg ikke skulle gå i seng med nogen, så var det ligemeget, om det var på bøssevis eller på heterovis. Der var nogle af drengene i klassen, jeg godt kunne snakke med, og der var jo nogle der gjorde det alligevel.

Int: — Hvad med dig selv?

— Jeg gik jo i seng med Allan. Jeg var omkring 15, og Allan var 3 år ældre. Jeg vil helst ikke snakke for meget om ham, jeg har ikke set ham, siden jeg flyttede derfra. Det er også der det stammer fra, at jeg ikke må besøge min afdeling, når jeg kommer på besøg deroppe. Jeg måtte ikke opsøge ham. Jeg er meget urolig for ham, jeg har ikke set ham i 5 år nu.

Int: — Hvornår var I sammen, var det om aftenen?

— Ja, vi var inde på Allans værelse. Vi låste døren, og så stak vi en hånd ned i skridtet og onanerede sammen og sådan noget. Jeg kan bare ikke forstå, hvordan det blev opdaget, at jeg knaldede med Allan. Jeg har i hvert fald ikke sagt noget. Men vi måtte ikke være sammen, hvis vi standsede op og snakkede sammen, var der med det samme en af lærerne, der sagde, at det måtte vi ikke, og jeg skulle gå.

Int: — Kunne du mærke noget på personalets holdning overfor dig, efter det blev opdaget?

— Ja, de blev noget mere hårde i det. Lige så snart jeg snakkede med Allan, var de der, og sagde, jeg skulle gå.

Int: — Snakkede du med kammeraterne om det?

— Det gjorde jeg jo ikke, jeg var bange for, at de skulle finde ud af det, men de vidste jo godt, at jeg var bøsse. Men vi havde det godt sammen. Jeg var meget forbavset, men de behandlede mig virkelig pænt. Jeg forventede jo, at de ville begynde at genere mig og diskriminere mig. Jeg var glad for det, for folk reagerer jo på sådan noget med det samme, ikke?

Int: — Kunne du slet ikke snakke med kammeraterne om det?

— Nej. Jo, jeg kunne godt snakke om det, men jeg syntes, det var forkert, de var jo yngre end mig selv de fleste. Det var jo ikke de rigtige mennesker at snakke om det med. Jeg ville hellere snakke med min mor om det. Men hun er nok heller ikke den rigtige person at snakke med. Altså hun akcepterer det, men hun siger, at hun ikke ved så meget om det. Jeg kan godt gå hjem og fortælle hende, at nu er jeg forelsket i den og den fyr, og så siger hun: Ih altså, du bestiller da heller ikke andet. Jeg kan ikke snakke med mine fædre om det, de har ikke noget imod det, de bryder sig bare ikke om at snakke om det. Werner er selvfølgelig tysk opdraget, jeg ved ikke om det har noget med det at gøre. Hans mor var tysker, jeg elskede den farmor. Når jeg kom der, sagde hun: Ih, kom her min dreng. Og så forsvandt jeg i de store babser der. Hun var en ordentlig maskine.

De er jo simpelthen så intolerante deroppe i Nordsjælland

Int: — Du var på Glostrup, inden du kom på Nøddebogård, hvorfor kom du der?

(Fniser) — Ja, det var noget med, at jeg klædte mig ud som pige. Hvis jeg kunne få fat på kjoler og sådan noget, så rendte jeg rundt i det. Jeg ville meget hellere være pige, og hvis jeg kunne få fat i make-up, så rendte jeg også med det. Så jeg rendte rundt i morgenkåbe og højhælede sko og sådan noget. I dag kan jeg godt se, hvor åndsvagt, det var. Jeg kan lige se det for mig. Jeg har nok været 8 år. Jeg gjorde det også på Nøddebogård.

Int: — Hvad sagde de andre til det?

— Det var jo syge mennesker, der var deroppe, så de tog det jo meget roligt. Personalet gjorde meget for at hjælpe mig af med det, de syntes, det var forkert, at jeg ikke kunne lide at være en mand.

Int: — Kommenterede de det, når du gjorde det?

— De snakkede jo om det på møderne og sådan noget.

Int: — De prøvede ikke at forklare for dig, hvad det var, de mente, var forkert?

— Nej, men de var jo bange for, at jeg skulle komme i fortræd senere hen. I kan jo godt se, at hvis jeg tog maskara på og tog ind til Fredensborg, så kunne jeg jo risikere at få en lige i synet. De er jo simpelthen så intolerante deroppe i Nordsjælland.

Int: — Men de sagde aldrig noget om det til dig?

— Nej, altså de sagde, det ikke var så smart, fordi jeg kunne komme i fortræd senere hen.

Hvor skulle man ellers få lidt klokkespil?

Int: — Hvordan var dit forhold til medarbejderne deroppe ellers?

(Stort fnis) — Jeg kunne godt lide at tage mændene i skridtet og rage dem lidt på pikken. De blev helt åndsvage. De der hårde nosser, de hang jo bare der, jeg kunne ikke lade være. Det var jo især mændene, jeg tog i skridtet. Jeg kan godt se det er helt åndsvagt i dag, men altså, hvor skulle man ellers få lidt klokkespil?

Int: — Hvad sagde de?

— Ja, altså de sagde, at de ville altså ikke ha det, om jeg ikke ville lade være og sådan noget. Jeg tog også på kvindernes bryster, men for det meste var det mændene, jeg tog i skridtet, det var det altså. Det må jeg indrømme.

Int: — Men hvad sagde de ellers, bortset fra, at de ikke ville have det?

— Ikke noget.

Int: — Snakkede I aldrig om sex, fik I ikke seksualundervisning i skolen?

— Ikke ret meget, det var bare noget om at man fører mandens penis ind i skeden. Det synes jeg var rovkedeligt. Ellers fortalte de aldrig noget om det. Det var kun i skolen. På afdelingen talte vi aldrig om det. Nå ja, men hvordan 2 mænd gjorde ville jeg jo meget hellere vide. Jeg var også lige ved at spørge, men det turde jeg selvfølgelig ikke.

Nå, men jeg gik jo og onanerede forskellige steder. Jeg låste døren og onanerede. Jeg gjorde det også offentligt. Altså ikke offentligt på den måde. Jeg gjorde det på steder, hvor jeg ikke troede, der kom nogen forbi. I garagen, kan jeg huske, om eftermiddagen når der var kaffepause og sådan noget. Der kom tilfældigvis nogen forbi, nogle militærnægtere, men det kunne jeg jo ikke vide, vel? at de netop skulle komme forbi, men de var vant til lidt af hvert. De spurgte bare, om jeg ikke frøs lidt, og hvorfor jeg ikke gik et sted hen, hvor der var lidt varmere. "Hør unge mand, bliver De ikke lidt kold om roven?" Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle svare. På en eller anden måde, tror jeg godt, jeg kunne lide, at nogen så på det, eller måske spændingen, om nogen opdagede det.

Jeg har også gjort det i Brøndby Strand. Men det var først efter, at de begyndte at kaste sten efter mig. Så gik jeg og onanerede allevegne, det var for at hævne mig. På den måde kunne jeg vise dem, at jeg ikke kunne lide dem.

Int: — Hvad skete der så?

— Ja, det blev det jo bare værre af, men jeg viste dem da, at jeg ikke ville finde mig i noget. Jeg gjorde det jo først efter, at de var begyndt at kaste sten efter mig.

Int: — Du fortalte før, at du ikke måtte komme på en bestemt afdeling på Nøddebogård?

— Det var på 20A, der måtte jeg ikke komme. Jeg må heller ikke komme der nu, når jeg er på besøg.

Int: — Hvorfor må du ikke komme der?

— Fordi der bor de unge.

Int: — Er det forstanderen, der har bestemt det?

— Ja, ja. Men det må jeg jo acceptere lige som dem på Damhusboulevard måtte acceptere, at jeg var der.

Int: — Er det fordi du er bøsse?

— Ja.

Int: — Sagde han det?

— Ja.

Int: — Sagde han ikke andet?

— Nej, men jeg sagde, det er unfair. Ikke? At jeg ikke må besøge min egen afdeling, fordi jeg er bøsse. Så bliver jeg jo behandlet kun som om jeg var bøsse, ikke som om jeg var menneske. Det var som om man kun var en krop.

Int: — Hvad sagde han til det?

— Ikke noget. Han ville ikke snakke om det. Han bad mig om at gå. Ja, jeg går også nu, sagde jeg. Jeg synes bare det er for meget. Ikke?

Hvis du ikke kan sige noget pænt, så hold kæft

Int: — Så kom du på Damhusboulevard?

— Næh, så kom jeg hjem et år, eller et halvt, og så blev jeg tilbudt at jeg kunne komme tilbage. Min mor sagde, at de havde ringet, at jeg godt kunne flytte derop igen. Så tog jeg derop et år, og så flyttede jeg på Damhusboulevard.

Int: — Hvad er det?

— Det er en ungdomspension. Der boede jeg i 2 år.

Der kunne jeg godt lide at være. Der var de flinke. Når der var nogle problemer, klarede jeg dem selv. Der var nogle, der troede, at de kunne jokke på mig, men det fandt de altså hurtigt ud af, at det kunne de ikke.

Int: — Hvor gamle var de?

— Ja, vel på alder med mig, de var en 18-19 år.

Int: — Gik du i seng med nogen af dem?

— NEJ, tror du jeg lider af smagsforvirring?

Int: — Der kunne jo godt have været nogle søde fyre?

— Ja, der var nogle søde imellem. Jeg var meget forelsket i en, der hed, hva faen var det nu han hed? Han boede i kælderens. Ham var jeg meget forelsket i, det kan jeg huske. Det værste var, at han fandt ud af det, så han blev helt underlig overfor mig. Jeg kan slet ikke huske, hvad han hedder iøvrigt.

Int: — Måtte du godt tage fyre med hjem på værelset?

— De var ikke glade for det. Ved du hvad? De blev skide sure over det, de andre unge, for at jeg ikke måtte tage fyre med hjem.

De måtte godt tage piger med hjem, og så blev de sure over, at jeg ikke måtte tage fyre med. Det synes jeg sgu er friskt. Selv drengene. Selv de unge piger syntes, det var noget underligt noget, at jeg ikke måtte have en fyr med hjem. Det synes jeg, var flot. Der har heller ikke været mere end 2 eksempler på, at de ville jokke på mig.

Int: — Hvad sagde de til dig?

— Ja, de skulle lige genere mig lidt. Bøssekarl og bæskubber. Så sagde jeg, at hvis de ikke kunne sige andet, så syntes jeg de skulle holde deres kæft. Hvis du ikke kan sige noget pænt, så hold kæft. Hvis du ikke kan tåle en homoseksuel i huset, kan du bare pakke dine ting og skride. Simpelthen. Han klappede helt i, du. Og medarbejderne grinede, jeg har aldrig set nogen grine så meget. Lisbet, tror jeg det var, hun var helt kvæstet af grin, du.

Int: — Hvordan var dit forhold til personalet?

— Det var godt. Jeg havde fortalt dem om mine meninger. Det var intet bagefter.

Int: — Men du måtte bare ikke have fyre med hjem?

— Ahr. Altså medmindre jeg kom sammen med dem fast. Jeg måtte ikke have løse med hjem.

Int: — Du talte med personalet om dine problemer som bøsse?

— Ja, det var jo noget med, at nu havde jeg mødt den og den fyr, det snakkede jeg med dem om. Men jeg sagde, at jeg synes ikke vi skal snakke om det, mens de unge er her, for det kan jo ikke interessere dem, de har ikke forstand på det alli-

gevel. Det mener jeg ikke de har, vel? Man skal alligevel passe på, for en skønne dag, kan det bare klappe. Det gjorde det også. En skønne dag var der bare nogle, der simpelthen ikke kunne tåle det. Det var 2 fyre, der boede der en overgang, der simpelthen ikke kunne lide mig af den grund.

Int: — Hvordan gav det sig udtryk?

— Ja altså, jeg sad og snakkede til en af dem, jeg sad og spurgte om noget, og han var bare flabet. Den anden sagde til ham: Han snakker til dig, sagde han. Ja, sagde han, han snakker som en dame. Ja, jeg har svært ved at snakke som dig, sagde jeg, der er himmelvid forskel og gud være lovet, sagde jeg. Jeg har ligeså meget ret til at være her som jer. I har ikke nogen som helst ret til at sidde og hakke på mig. Det holdt de altså hurtigt op med. Der blev helt stille.

Int: — Fik du nogle venner på den pension?

— Ork ja. Ork ja. Jeg vil ikke sige nære venner, sådan, men vi snakkede meget godt sammen.

Int: — I gik ikke i byen eller i biografen sammen?

— Nej, jeg kunne bedst snakke med pigerne. Altså jeg kunne godt snakke med drengene, men det var som om de mest interesserede sig for hinanden. Der var en, jeg havde et meget godt forhold til. Mikael var den eneste, jeg snakkede rigtig godt sammen med. En dag han havde en brandert på, kyssede han mig sgu også sådan rigtigt oppe på sit værelse, du.

Jeg flippede helt ud. Nej, tænk hvis nogle af medarbejderne skulle banke på og sige noget. Altså, han var heteroseksuel og alt det der, det var bare for at han ville vise, at han kunne li mig. Han sad altså og kyssede mig på munden og det hele. Det var faktisk den eneste af drengene, der accepterede mig, som jeg var. Er det ikke rørende? Han fortalte også alle sine kammerater om det, så vidste de det jo i forvejen. Vi var ude og køre på knallert, de skulle lige kikke mig an, så fnisede de i hjørnerne og alt det der, og så var det bare overstået. Jeg lod fuldstændig som om, det blæste ovre i Holland. Det gjorde jeg altså. De var ikke så gamle, på hans egen alder, en 16-17 år.

Vi bøsser er også skidebange

Int: — Efter at du flyttede ind på pensionen, begyndte du så at gå i byen i København?

— Jeg begyndte at gå ind i det Gamle Pan, du ved.

Int: — Hvor vidste du fra, at der var sådan et sted?

— Jeg kan ikke huske, hvem der fortalte mig det.

Int: — Du gik bare derind?

— Ja, jeg gik derind og i bøssebiografer, det var sådan nogle steder, jeg kom.

Int: — Hvordan oplevede du det første gang, du gik ind på Pan, jeg mener, nu var du sgu blandt bøsser?

— Jeg var skidebange. Jeg var 17 år og jeg havde lige fundet ud af det. Og jeg var parat til at løbe min vej lige så snart, der var en, der lagde an på mig derinde. Jeg kan huske, der var en, der lagde hånden om livet på mig derinde. OOahr, gud nej, men så lidt efter lidt vænnede jeg mig til det, og nu kan jeg godt lide det. Men lige der i starten — — — Jeg har aldrig været så bange. Det er det folk aldrig tænker på, vi bøsser er også skide bange, når vi finder ud af det.

Int: — Da du så kom fra ungdomspensionen, skulle du prøve at klare dig selv i en lejlighed?

— Ja. Jeg kunne godt lide det.

Int: — Hvor længe boede du der?

— Fra 1. maj, og så tror jeg, det var en måned frem. Det var kun på prøve.

Det bliver underligt uden hende

Int: — Så tror jeg vi er fremme, hvor vi traf hinanden første gang på Mandebevægelsens ø-lejr. Passer det?

— Jo, det kan godt være.

Int: — Det er vel ret usædvanligt, at nogle medarbejdere foreslår, at du tager på mande-ølejr?

— Det var dem på Damhusboulevard, der foreslog, at jeg tog på mande-ølejr, og det syntes jeg jo var en storartet ide. Jeg

tror det var min støttepædagog, der foreslog det. Jeg er lidt i vildrede med, om hun stadig er min støttepædagog, men hun er det altså til den første, det mener jeg bestemt. Hun kommer på mandag sammen med min sagsbehandler.

Int: — Har du et godt forhold til hende?

— Uh ha. Jeg tør slet ikke tænke på den dag, jeg ikke har hende længere. Det bliver svært. Jeg kan i virkeligheden ikke undvære hende. Det bliver underligt uden hende, nu er jeg jo så vant til, at der kommer en og snakker med mig. Jeg har sagt, at døren står åben, selv om hun ikke er min støttepædagog længere, så er hun altså hjertelig velkommen.

Int: — Hvordan er din sagsbehandler?

— Han er rar.

Int: — Han ved godt du er bøsse?

— Jo, vi taler da også om det. Han har sagt, at når jeg ikke har Anja mere, skal jeg bare tale med ham. Han har ikke, noget imod at tale om det.

Int: — Hvad lever du af?

— Hvad jeg lever af? Hvad mener du? Socialhjælp. Bistand, hedder det.

Int: — Har de ikke prøvet at skaffe dig arbejde?

— Det har de. Jeg har også selv prøvet. Jeg søgte 4 jobs inde i Rysegade. Det var helt umuligt.

Int: — Hvad har de foreslået dig af arbejde?

— Forskellige lagerjobs og sådan noget. Det gik ikke, fordi — — altså de fandt ud af at jeg var bøsse. Så fyrede de mig, for det kunne jo ikke gå, vel? Der var en, der spurgte mig, om jeg var bøsse, og så har jeg sagt ja. Og så har han gået rundt og fortalt det til de andre. Så drillede de mig, men det tog jeg mig ikke af.

Jeg var der 1 måned. 2 måneder sgu. Det er det længste, jeg har holdt.

Int: — Fik du nogen begrundelse, da du blev fyret?

— Jeg kom 2 min. over 8. Ham der ansatte mig, han var noget af det mest frække og modbydelig. Han sagde jeg var åndsvag og umulig. Så sagde jeg, det er kun dem, der siger det, der er det. Når de hundsede rundt med mig, sagde jeg, at de skulle komme ned på jorden. Mig skal I ikke hundse rundt med, sagde jeg, det får I ikke en skid ud af. Det gav jo ellers godt. Det gav 37 kr. i timen. Det synes jeg er meget.

Int: — Hvem skaffede dig det job?

— Det gjorde de ude på ungdomspensionen. Derude kiggede jeg i avisen hver morgen. Der stod jeg jo op om morgenen og kikkede i avisen. Det var en aftale.

Int: — Hvor mange jobs har du søgt?

— Jeg har sgu søgt mange, uh ha.

Og så var det jo ind i soveposen

Int: — Kan du huske første gang, du kom på ø-lejr? Du var der hele sommeren og nogle gange var du måske den eneste bøsse?

— Jeg tror aldrig, jeg har været den eneste bøsse på de der mandelejre, der har altid været en eller to. Der er jo nogle blandt Mandebevægelsen. Jeg kan slet ikke undvære det, det er tredje år, jeg har været der.

Jeg var meget usikker første gang, jeg vidste jo ikke, hvad det var for noget. Og så blev jeg måske lidt smålun på en. Og så var det jo ind i soveposen. Det kunne jeg ikke rigtig klare. Kan I huske det mas I havde med at få mig til at synge dernede?

Int: — Jeg kan huske, at det første år gik du meget for dig selv, du snakkede ikke med så mange.

— Det var fordi jeg var usikker. Det er jo også det, at man først lærer dem at kende dernede, og så skrider de ugen efter, så står man der, og så er man ude af den hver gang.

Int: — Det er første gang i år der var bøsselejr, hvordan var det?

— Det var simpelthen den bedste uge, der kunne godt komme nogle flere af de der bøsseuger.

Int: — Kan du ikke fortælle, hvad der er sket efter ø-lejren i sommer?

— Jeg har faktisk kun tænkt på ø-lejren. Jeg synes faktisk ikke, der er noget sted, jeg har det bedre. Jeg er fri og sådan noget dernede. Folk kender mig, der er

ikke nogen diskrimination, som der er i København. Jeg kan få lov at gå helt i fred. Jeg har også fået det bedre ved at være sammen med en helt masse bøsser, og jeg er også blevet stærkere af det, jeg kan gå mere løs på livet. Når man står sammen, kan man eddermaeme pulverisere folk, hvis det skal være. Det rør mig heller ikke, at de råber bøsse efter mig mere. Det går simpelthen ind der og ud der. Der var en hjemme i opgangen, der sagde bøsse til mig. Ja, det er dejligt vejr, sagde jeg bare.

Jeg kan også klare en alvorlig samtale, jeg følger rigtigt med nu. I gamle dage har jeg bare pjattet eller tænkt på noget helt andet. Når I sad og snakkede alvorligt, så tænkte jeg kun på pikke og røvhuller, det gjorde jeg før i tiden. Så sidder man i en gruppe med en, der bare er overlækker, og tænker kun på at komme i kanen med vedkommende, og så glemte jeg helt samtalen. Det går bedre nu, jeg kan bedre koncentrere mig nu. Jeg kan godt sidde i bøsseelskab uden at tænke på at komme i seng med jer.

Man behøver ikke at gå i seng med hinanden, bare fordi man sidder sammen med nogle andre bøsser. Bøsser, det var noget man knaldede med, det troede jeg engang.

Int: — Nu har du været på ø-lejr hele sommeren, og så kommer du tilbage, og du bor alene nu i Brøndby Strand, synes du ikke, det er svært?

— Jo, det er ikke spor rart, jeg er ikke så glad for at bo derude længere. Der er jeg fraskåret. Der er jeg isoleret.

Int: — Kommer der tit nogen og besøger dig?

— NEJ. Det gør der sgu ikke. Dem jeg kender, enten arbejder de, eller også har de en masse andet.

Int: — Hvad med dine forældre?

— De har ikke rigtig tid. Min mor er hjemmegående husmor, der skal sørge for mad og hund og sådan noget. Begge mine fædre arbejder. De har ikke rigtig tid. Men de har været derude.

Int: — Du har søskende?

— Dem ser jeg meget lidt til.

Int: — Hvordan er kontakten til dem?

— Udmærket.

Int: — Kommer de og besøger dig?

— Jeg har ikke set dem ude hos mig.

Jeg var nok syg på en eller anden måde

Int: — Vi har ikke talt så meget om din barndom. Hvad kan du huske om den?

— Det kan jeg ikke huske ret meget om.

Int: — Du må have været omkring 9 år, da du kom på Glostrup.

— Jeg kan ikke rigtig huske noget.

Int: — Noget må du kunne huske. Altså, du begyndte at gå i skole, hvordan var det at gå i skole?

— Det var sgu ikke rart, jeg blev drillet meget.

Int: — Hvad drillede de dig med?

— Med tænderne, de har hængt ud af munden dengang.

Int: — Drillede de dig med andet?

— Det var bare det.

Int: — Du kunne ikke lide at gå i skole?

— Hvor fanden vidste du det fra? Nej, det kunne jeg sgu ikke.

Int: — Hvordan boede I dengang? Hvor stor var lejligheden?

— Et soveværelse og en stue. Der sov mine forældre, i stuen, og vi sov i soveværelset. Eller også var det omvendt.

Int: — Hvad lavede din far?

— Han var truckfører. Min mor gjorde rent i FBI eller også var det DBI. Jeg tror hun var rengøringsdame, eller også lavede hun de der plasticdingenoter, hvad er det de hedder? Arbejdsløs hjemmegående husmor.

De har det bedre nu i hvert fald. De skændtes meget. Mest i week-enden.

Int: — Men din anden far, hvad var det han hed?

— Hans, men det er Werner, hun bor sammen med nu.

Int: — Før du blev indlagt på Glostrup, må du jo have været syg?

— Jeg kan ikke huske, hvad det var, jeg fejlede på det tidspunkt. Godt nok husker jeg godt, men der skal sgu alligevel være en blonde.

Int: — Kan du huske, hvordan det var at være på hospitalet?

— Jeg kunne ikke lide det.

Int: — Lå du i sengen?

— Ja, om natten.

Int: — Kom dine forældre og besøgte dig?

— Ja. Min mor tudede, når hun gik derfra fordi jeg tudede. Jeg ville med hende hjem eller ville flygte. Hun bad om at få mig med hjem. Hun kunne ikke holde ud, at jeg græd så meget. Hun blev stiktosset, da de sagde, hun ikke måtte. Hun gik helt agurk mand. Det gør hun stadigvæk, du skal bare sige et ondt ord om mig.

Nu går det jo strygende

Int: — Fra Glostrup kom du hjem, inden du kom på Nøddebogård. Hvor længe var du hjemme?

— Der var jeg vist hjemme et halvt år.

Int: — Hvem syntes, du skulle på Nøddebogård?

— Det har nok været min mor. Jeg var nok syg på en eller anden måde. Hun kunne ikke rigtig klare det.

Int: — Hvordan havde din mor det selv på det tidspunkt?

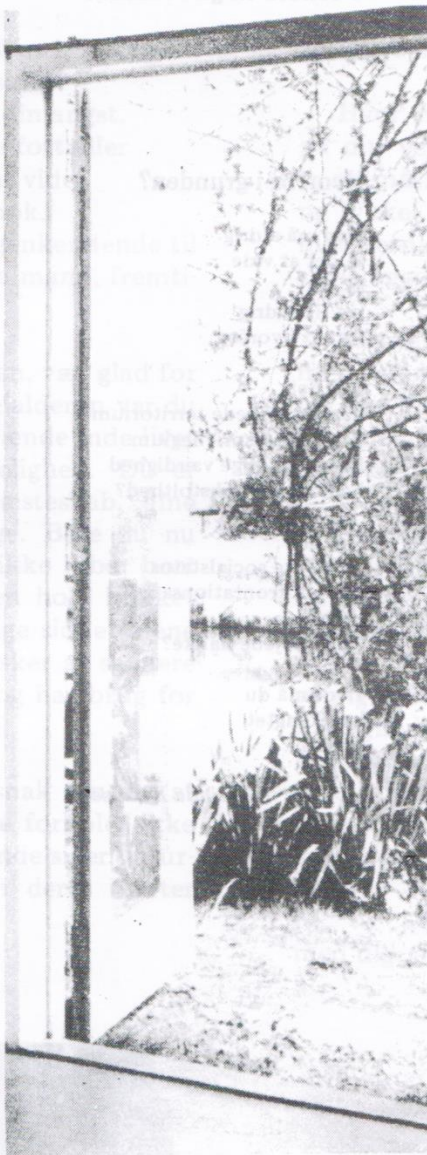
— Nå, hun havde det jo ikke godt, fordi altså hun vidste, jeg var syg. Hun kunne jo ikke lide at blive skilt fra mig og sådan noget. Og hun vidste også godt, hun ikke kunne klare det selv. Og så måtte hun jo sende mig et sted hen, hvor de kunne klare det. Jeg havde jo mange problemer dengang.

Int: — Hvad var det for nogle problemer?

— I det hele taget. Jo, nu kan jeg godt huske det. Jeg var meget efter. Jeg var meget efter andre mennesker. Jeg var ikke efter dem voldeligt, altså. Jeg var bagud, nu går det jo strygende, den får hele armen igen.

Int: — Kom din far og mor tit og besøgte dig på Nøddebogård?

— Ja. Det gjorde de altså. Der var en periode, hvor min mor aldrig måtte besøge mig.

Int: — Hvorfor måtte hun ikke besøge dig?

— Forstanderen var en meget underlig type en gang imellem. Men han var rar nok. Ja, han var rar nok, men han var eddermaeme en sær snegl en gang imellem.

Int: — Han fortalte dig aldrig, hvorfor hun ikke måtte komme?

— Hun og han var oppe og skændes mange gange.

Int: — Om hvad?

— Om mig, formoder jeg.

Int: — Nå ja, men hun måtte jo have været utilfreds, siden de kom op at skændes.

— Ja, det ved jeg ikke. Hun var blevet gal på ham, og han var blevet gal på hende, og så har min mor altså sagt en hel masse efter hinanden. Han var en sær snegl ham der. HAN VAR RAR NOK, men han var sgu underlig på nogle måder. Han tog de mest åndsverige beslutninger.

Jeg er jo andet end en sexmaskine

Int: — Hvad med derhjemme? Laver du mad selv?

— Kære ven, det må jeg sorme selv, derhjemme kommer sgu ingen.

Int: — Hvor har du lært at lave mad?

— Det har jeg lært på Nøddebogård, og jeg har gået til husgerning. Min mor har også vist mig, hvordan man gør, og så nede på Damhusboulevard, der lavede vi selv vores mad.

Int: — Hvad med budget og sådan noget?

— Det klarer min mor, hun giver mig pengene.

Int: — Hvor meget får du udbetalt om ugen?

— Jeg får 400 kr. om ugen.

Int: — Har du tænkt på at flytte fra Brøndby Strand og ind til byen?

— Ja, det har jeg. Jeg vil snakke med min sagsbehandler om det. Det værste er, at hvis jeg nu får svar på de der annoncer i Coq, hvad skal man så, hvis de kommer og man er flyttet?

Int: — Hvad er det med annoncerne i Coq, har du svaret på nogle annoncer? Har du prøvet det før?

— Nej, det har jeg sgu ikke.

Int: — Det er sket efter at du kom hjem fra ø-lejren, har det noget at gøre med, at du synes, at nu skulle der ske noget?

— Ja, og hvis man nu fik svar, så kommer der også nogen og kikker til mig, det synes jeg kunne være meget hyggeligt. Så kan man jo altid finde ud af det hen ad vejen. Bare der kommer nogen og besøger mig. Så ved jeg ikke, om der kommer noget ud af det, jeg skal jo først lære vedkommende at kende. Jeg er jo andet end en sexmaskine.

Nu gælder det bare om at trække tiden ud

Int: — Jeg kunne godt tænke mig at spørge her til sidst, hvordan det har været at snakke om de her ting?

— Hm, det synes jeg har været meget sjovt og sådan noget. Altså med sjovt mener jeg rart.

Int: — Synes du det har været svært?

— Efter lejren synes jeg det er så let som at klø sig selv mellem benene. Det stod der engang, de er sgu så perverse de der Coq-blade.

Int: — Du vidste jo vi skulle snakke, da du kom herind, havde du nogle forventninger?

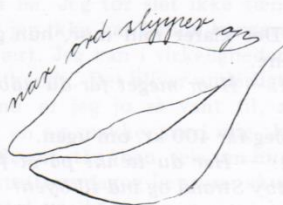
— Jeg vidste godt, vi skulle snakke og jeg glædede mig også. Nu gælder det bare om at trække tiden ud, inden jeg skal hjem til Brøndby Strand og kede roven i laser.

Klaus og Kurt

I interviewet omtaler D. en episode, hvor han onanerede offentligt i Brøndby Strand i protest mod chikanerierne derude. Denne episode har fået alvorlige følger for D. I øjeblikket afventer han en retssag, og en psykiatriker har anbefalet en behandlingsdom. F-48 er via Rådgivningsgruppen gået ind i sagen.

Samtidig er chikanerierne forstærkede, og nogle af beboerne er gået i aktion for at få D. smidt ud af lejligheden.

K.

Når ord slipper op

Og sådan —
knogler i balance
muskler lange & bløde
rytme som musik
munden længe —
vil jeg danse
til huden
i dine hænder
når ord slipper op
for ømhed.

Bånd & binding

Jeg elsker dig.

Når du er hos mig
elsker jeg dig
især
& vi elsker
mellem 15 & 17.30
om mandagen.

For der er jo
manden & børnene
familien & jobbet
huset & haven —
så meget & så mange
forpligtelser & bånd
& drømme
om nye oplevelser.

Og det kan jeg jo
godt forstå.

Hvordan løser vi
din trang til frihed
& det paradoks
at jeg er
endnu en binding?

Kan man virkelig
forstå sig
ihjel?

Hvorfor i grunden?

Han må aldrig
få det at vide
sa' du
jeg fik aldrig
spurgt hvorfor.

Var det
hans krænkede territorium
& ejendomsprivilegium
hans mandlige værdighed
hans sårede pikstolthed?

Var det
din tabte socialstatus
din konfrontationsangst
din skam
? din bøjede nakke?

Hvor må du
ha' foragtet
dig selv.

Linda Knudsen

Lesbisk stolthed

Du har lært mig
at forstå
min mor
sa' du
uden dig
var jeg en anden
i dag
tak & velbekomme
& hvor går jeg hen
med min følelse
af fortvivlelse
forbrugthed & foragt
for
at du nu
skal ud
& forstå din far
hvor vi vidste
det samme
valgte vi
forskelligt.

Hvor går jeg hen
med min vrede
min lesbiske stolthed
min kærlighed
til kvinder
til kønnet
fællesskab & frigørelse
& kæmper —
uden at vende mig
fra dig
& fra de mange —
mod undertrykkelse
fra mænd.

Brev til den nye mand

Du går med dine følelser på overfrakken.
Du græder når det går dig skidt.
Du snakker om dig selv og din angst.
Du lytter til, hvad de andre fortæller
Din pige har fået det hele at vide.
Din fyr ved det også godt nok.
Din omgangskreds nikker genkendende til
det — du er den nye bløde mand, fremtidens tvekøn.

Tillykke med erkendelsen, vær glad for den tid, vi lever i. I middelalderen var du nok blevet præst for at brænde inde livet igennem med din hemmelighed. Du er iblandt de godes nye præsteskab, dine behov og ønsker er rigtige. Bare du nu giver udtryk for dem, og ikke løber bort fra din glade sandhed. Men hold blikket fast til dig selv, for din pige sidder alene derhjemme, og din ven ønsker at se mere til dig, han er bare bøsse og har brug for dig.

Du giver dem en god snak om det at være moden, at leve i åbne forhold, ikke at eje hinanden. Deres munde siger naturligvis ja til det hele, men deres hjerter

kæmper imod, kan ikke følge med.

Hvor mange sjælelige lig efterlader du på din vej? Kvindelig, mandelig, børnelig — og måske dit eget? Jeg ønsker dig held og lykke, fordi du er konsekvent og ærlig, men se dig ikke tilbage hvor kærlighedens sjæle ligger.

Selvundertrykkelsen er du kommet af med, men prisen skal andre komme til at betale. Fra at være undertrykt er du blevet undertrykkeren. Er det rigtigt, spørger jeg, at jeg også skal blive sådan?

Følelser forsvinder ikke, de finder deres vej til overfladen, men hvad skal jeg nu vælge, eller er der et valg overhovedet? Jeg elsker dig og beundrer dig, men du skaber ikke en bedre verdensorden. Personlig revolution indfører ny sorg, mens kærligheden igen lider på en ny måde. Du har kun din egen egoismes ret, indvendig er du den gamle mand om igen, jernhård og selvsikker, du ved, hvad du vil. Stakels bøsser og kvinder, der skal lære at leve —

med dig, den nye bløde mand.

Brian Patrick Moguire

»lige nu synes jeg det nemmeste ville være, hvis man kunne putte sit sexliv i en pose og aflevere den ved porten.«

Som personalemedlem på en psykiatrisk afdeling, står man ofte med store problemer når patienterne praktiserer sex indenfor institutionens rammer. Krav fra patienter som elskovsrum, eller det modsatte, at skulle stoppe "det svineri, der foregår", sætter personalet i en konflikt. Hvem skal man "holde med"? Hvem "bestemmer" i grunden?

Da man oprettede landets psykiatriske institutioner, mente man øjensynligt ikke, at patienter havde et sexliv. I hvert fald var kvinde- og mandsafdelinger holdt adskilte, hvilket man jo ser mange steder endnu. På afdelingerne skal man være særlig udvalgt for at få enestue, da det er en sjældenhed blandt de mange flersengsstuer. At bo 5 personer på en stue, giver ikke de store muligheder for privatliv; besøgsrum er en stor sjældenhed, og hvis de findes, kan de ikke engang låses.

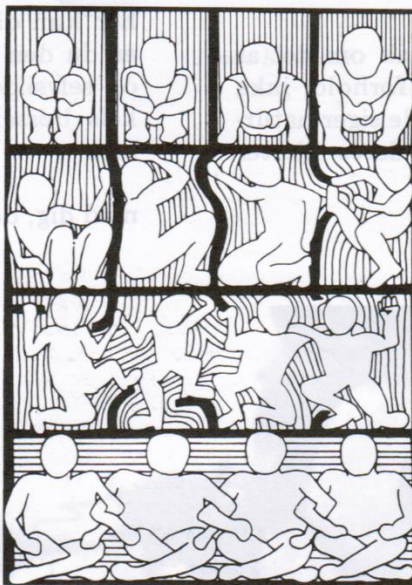
En af patienterne beskriver efter 3 års indlæggelse sin situation således:

"Det er enormt svært at have et sexliv her på afdelingen, da det ikke er en del af programmet, og man må holde det for sig selv. Det er længe siden jeg har haft en fast pige. Da jeg blev indlagt, havde jeg kommet sammen med en pige i over et halvt år, men forholdet gik i stykker, da jeg ikke måtte besøge hende udenfor hospitalet, og her havde vi ingen steder at være. Så fandt hun sig en anden.

Nu bliver det kun til løse kontakter. Og jeg kan blive helt klam, når jeg møder en pige. Jeg er bange for, om jeg stadig kan — og så det næste, hvor kan jeg tage hende med hen?"

Om sommeren er der bænkene i parken — om vinteren glemmer gartneren undertiden at låse nogle kælderrum, men alle de løg kan godt svide i øjnene. At tage hende med på afdelingen er umuligt. Man må hele tiden være på vagt, både overfor personalet, men også overfor medpatienter, da de gamle overhovedet ikke kan tage sådan noget.

De dage, der er en bestemt sygeplejerske i vagt, kan jeg ikke engang onanere, da hun ustandselig kommer ind på stuen, og siger jeg ikke må isolere mig, og skal være sammen med de andre. Selv om natten kan jeg ikke vide mig sikker. Jeg synes, det er urimelige vilkår at have, når jeg

nu skal være her så lang tid.

Det hele gør, at jeg bliver rastløs, og at jeg ikke kan koncentrere mig. Jeg kan heller ikke sove om natten, hvorfor jeg i perioder drikker for mange øl. Så bliver jeg uvenner med personalet og de andre patienter. "Du har det dårligt", siger de så. Jeg ved ikke, hvad man kan gøre, for at det kan blive bedre, men at have enestue er nok den eneste løsning — hvis personalet så ville lade være med at blande sig — eller man kunne snakke ordentligt med dem. Lige nu synes jeg det nemmeste ville være, hvis man kunne putte sit sexliv i en pose og aflevere den ved porten. Bare man så kan finde den igen, når man bliver udskrevet."

Vi som personale er ikke særligt solidariske med patienterne, når det drejer sig om deres seksuelle behov. Man ser på pati-

enterne som børn — og "børn har jo ikke noget sexliv". Derfor er man ikke opmærksom på patienternes behov, selv om de ofte trænger meget til hjælp på dette område; i forvejen er de på så mange andre måder undertrykte.

Den undertrykte seksualitet viser sig ofte indirekte ved konflikter og aggressivitet, og det er således svært for personalet, at hjælpe patienterne med deres konflikter, når personalet ikke er opmærksomme på årsagen.

Et andet problem personalet har er, at de ofte selv føler sig seksuelt udnyttet. Både ved direkte tilbud som, når de afslås, bliver vendt til aggressivitet, og ved, at patienterne "tager" på dem. Det opleves svært, at afvise uden at miste kontakten. Desuden foregår udnyttelsen ved at patienterne "spiller den af" overfor en ny sygeplejeelev etc.

Personalet har svært ved at finde sin egen rolle i alt dette. Udefra, via pårørende og ledelsen, bliver der stillet krav til dem om at være moralens vogter, indefra, bliver der stillet andre krav fra patienterne; krav som f.eks., at kærester kan dele stue — at man kan få et besøgsrum — og så det helt fundamentale, at kunne snakke med personalet om problemerne.

Fordi der er så lidt åbenhed om dette emne på institutionerne, og fordi sexologi ikke indgår i personalets uddannelse, bliver holdningen blandt personalet yderst tilfældig og afhængig af den enkeltes moral. En rengøringsassistent konfiskerer f.eks. alle pornoblade på sin vej gennem afdelingen, da "man ikke skal byde hende dette svineri", mens man et andet sted, ser på, at en psykotisk pige udnyttes for 2 cigaretter pr. knald.

Hvordan skal vi så komme videre? Institutionerne alene kan ikke løse op for den seksuelle undertrykkelse af patienterne, da det kræver en ændret samfundsholdning til patientbegrebet. I institutionen må der ske en større bevidstgørelse af personalet, så problemerne kan bearbejdes åbent og ordentligt. Bevidstgørelsen må både gå på en viden om og accept af patienternes sexliv, men i lige så høj grad på personalets holdning. Desuden er det selvfølgelig vigtigt, at patienterne får et sted, hvor de kan få lov at være i fred.

Helga Becker

ill. Linda Knudsen

Myter om mands- og kvinderoller og varegørelse af menneskelige relationer gør det vanskeligt at etablere varme og nære seksuelle forhold — ikke mindst for de fysisk handicappede. Når problemet melder sig for denne gruppe, reduceres det til noget rent fysisk, og vil tilbydes acrylpikke og sexsamaritter.

Behov for seksuelle relationer

Det er alle menneskers behov at indgå i nogle nære og varme seksuelle relationer, — dette gælder selvfølgelig også for mennesker med et fysisk handicap.

Det er imidlertid ikke anerkendt, at vi har disse behov. Tværtimod fornemmer vi selv tydeligt, at de fleste forbinder handicappede og sex med noget uæstetisk, og under alle omstændigheder som noget, de ikke vil involveres i. Denne holdning kan selvfølgelig ikke undgå at påvirke vores forhold til vor egen seksualitet, sådan at vi bliver mere hæmmet end nødvendigt, og det mindsker så igen vores muligheder for

at indgå i relationer med andre.

Allerede i opvæksten møder vi omverdenens normsæt gennem vores forældre. Deres normer har ikke i væsentlig grad afvejet fra de almindeligt gældende, — og de har derfor lige som andre haft svært ved at forestille sig, at deres handicappede børn skulle kunne indgå i seksuelle forhold.

Sex på plejehjem

Normerne er selvfølgelig ikke faldet ned fra himlen, men er opstået i et samfund, hvor menneskers rettigheder — også til sexuel udfoldelse — er bestemt af dets nytteværdi og dermed salgsværdi. Handi-

capgruppen har i vores samfund ikke nogen værdi — tværtimod.

Et af de tydeligste eksempler på, at mennesker mister deres rettigheder, når de ikke har en økonomisk kvantitativ værdi, — finder vi på plejehjemmene, og vi opfatter i forlængelse heraf plejehjemmet som den dårligst tænkelige ramme for sexuel udfoldelse.

For det første kræves der speciel tilladelse til at have overnattende gæster, hvis det overhovedet er muligt at opnå tilladelse. For det andet har personalet næsten uindskrænket ret til at gå ind på beboernes værelser, og det er heller ikke usædvanligt, at personalet i kraft af den rolle de tildeles som formyndere, bemægtiger sig ret til at vurdere, om den handicappedes "udkærne" er i besiddelse af de rette egenskaber. For det tredje er beboere på plejehjem ofte meget isoleret, og berøringsfladen med mennesker, som man evt. kunne få kontakt med, bliver — med mindre den foregår beboerne indbyrdes —

meget begrænset. Det personale, som beboerne omgås til daglig, og som det derfor måske i visse tilfælde ville være naturligt at indlede seksuelle forhold til, bliver sandsynligvis afskediget, hvis de skulle finde på den slags.

De rigtige bryst- og ballemål

Når man ikke har nogen nytte- og salgs-værdi, så er det jo — som det også er fremgået tidligere — fordi man ikke er i stand til at leve op til normerne. Det gælder specielt i denne sammenhæng normer og idealer omkring mands- og kvinderollen. Det drejer sig ikke blot om normer m.h.t. udseendet — de rigtige bryst- og ballemål, men i lige så høj grad om idealer udelukkende centreret om sexuel udfoldelse. De sidste 10 års debat har netop fokuseret på solide orgasmer og alsidige samlejestillinger. Vi mener selvfølgelig, at denne debat på mange måder har været positiv, fordi man ad den vej har kunnet bruge hinandens erfaringer til at få det bedre med hinanden. Men det er et faktum, at dette ikke alene har været resultatet af debatten. Sexualitet er samtidig blevet udnyttet kommercielt — og mest ekstremt i pornografien, og der er nu tale om idealer, der er kompliceret og irrelevante for de fleste mennesker, og i stedet for har medført, at vi er tilbøjelige til at adskille den fysiske funktion fra den følelsesmæssige kontakt.

Det er ikke bare sex vi vil ha'

Når idealerne i stigende grad handler om den fysiske formåen, er det klart, at vi som handicappede er dem, der kommer til at føle sig mest utilstrækkelige. Men adskillelse af sex og følelser har samtidig fået nogle andre uheldige konsekvenser for handicappede.

Når der en sjælden gang gøres seriøse forsøg på at diskutere og finde løsninger på handicappedes sexproblemer, betragtes det udelukkende som et konkret fysisk/sexuelt problem. Dette i skøn forening med en accept af det uæstetiske i mere vidtgående følelsesmæssige krav, resulterer i en løsningsmodel, der handler om acrylpikke, sexsamarittere, massageapparater og anden gold stimulation.

Vi er selv et produkt af normerne

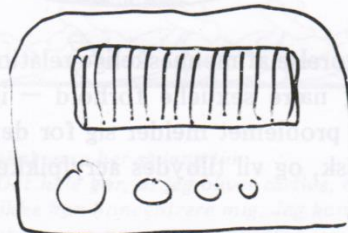
Handicappede er ligesom alle andre et

produkt af vores samfund og dets normer. Vi har derfor svært ved at holde af os selv, og vi har specielt svært ved at holde af vores kroppe. Vi accepterer ofte ukritisk nogle mande- og kvinderoller, og lader os på denne måde undertrykke. Ja, vi er ofte så forankret i selvundertrykkelsen, at vi energisk går ind i kampen for bedre muligheder for rent teknisk sexstimulation.

Det kan aldrig på længere sigt blive rimeligt for noget menneske at dyrke sex alene for sexens skyld, og det kan ikke være rimeligt, at vi skal bruge energi på at leve op til ubrugelige roller — under alle omstændigheder har vi som handicappede ikke mulighed for at vælge, om vi vil leve op til dem eller ej.

Af Århus-Krykensemble:

Lars E. Hansen
 Hanne Klitgård Larsen
 Anne-Gerd Bollerup
 Lone Barsøe
 Susanne Hansen
 Ole Toftdahl
 Torben Vegner Hansen
 (Gunnar Iversen)

Århus-Krykensemble opfører i løbet af april en radiorevy om integrationsproblematikken. Til efteråret kommer en revy om handicappedes sexproblemer. Deres første revy blev sendt den 18-2-81 og handlede om handicappedes arbejds- og uddannelsesproblemer. Disse revyer er med i en række på 8 produceret af Gunnar Iversen specielt i anledning af Handicap-året.

Kontaktadresser til Århus-Krykensemble:

Lone Barsøe	Hanne Klitgård Larsen
Fjældevænget 112, part. Nyringen 77, st.	
8210 Årh. V.	8240 Risskov
(06) 156302	(06) 212712

N O R M A L I S T E R I N G ?

Seksualiteten er undertrykt i samfundet og derfor undertrykt på institutionerne. Alle væsentlige magtforhold og problemer i samfundet vil altid være til stede på institutionerne

Statens forsorgsapparat skal sørge for reproduktionen af menneskets arbejdskraft, enten som en direkte genskabelse, eller som en genskabelse af evnen til selv at klare egne anliggender, således at man ikke behøver at lægge beslag på andres arbejdskraft. Heri indgår selvfølgelig også befolkningens krav om sygdomsbehandling og social omsorg, hvad enten dette har betydning for arbejdet eller tjener andre formål. På den anden side skal staten gennem sit forsorgsapparat stræbe efter at garantere produktionsforholdene. — Det er ikke så underligt at forsorgsudøvelsen ofte er modsætningsfyldt.

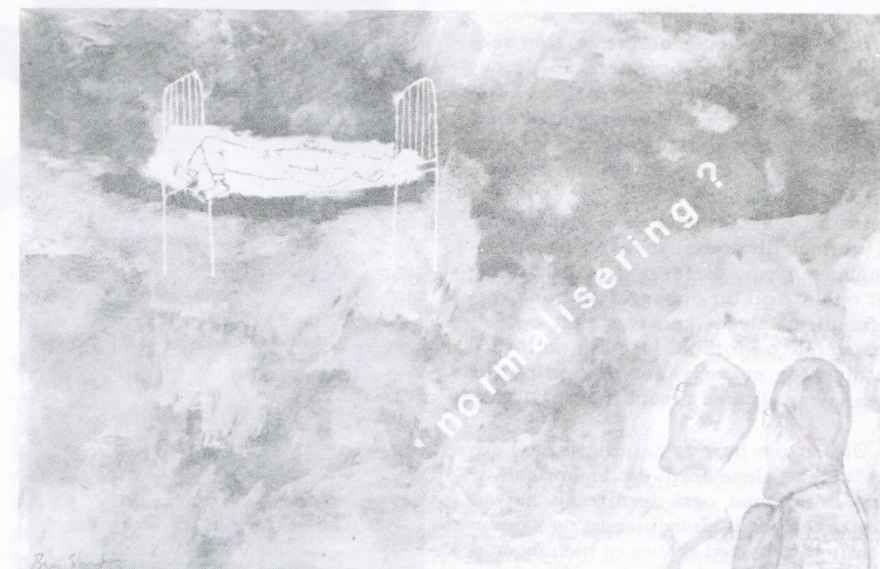
Om normalisering af samfundets afvigere

Udgangspunktet for normaliseringen er personen egen eller andres påpegnings af, at der er noget galt, noget som personen selv eller andre mener denne ikke kan klare. Noget som personen skal lære at klare for at kunne føre en selvstændig, ligeværdig og normal tilværelse, normal i betydningen at personen ikke udskilles som afvigende.

Der er således straks sat focus på dette menneskes mangler, frem for dets talenter.

Når udgangspunktet er manglen, det der afviger fra det normale vil den største interesse også samle sig om beskrivelsen og kortlægningen af disse mangler og i mindre grad om de punkter hvor der er sammenfald mellem personens adfærd og det normale. Og dette på trods af at alle mennesker på et eller flere punkter vil afvige fra det normale. Der sker så at sige en proportionsforvridning, som ikke blot fører til at personen både over for sig selv og af andre opfattes som mere afvigende, men også at kravene til udvisning af normal adfærd bliver større, større end de krav vi i almindelighed stiller til hinanden.

Den revaliderede skal udvise stabile arbejdsvaner, og passe det anviste job. Et arbejdsskift eller flere, som må siges at være normalt, vil blive betragtet som et nederlag. At skeje ud og komme for sent nogle enkelte gange betragtes som tilbagefald. Når behandlingen ikke bider på alle afvigere, må det tages som udtryk for at behandlingen er ineffektiv, den må gøres bedre, hvis det altså kan betale sig. Det bliver betragtet som en forretning og der investeres ikke i noget, som ikke giver udbytte. Det skulle da lige være fordi at det tjener det formål, at opretholde de normale falske bevidsthed omkring deres objektive interesser.

60ernes seksuelle frigørelsestendenser

Den økonomiske udvikling efter anden verdenskrig, som skabte højkonjunktur i 60erne og trak kvinderne ud på arbejdsmarkedet, fik indflydelse på mange områder. Især bør her nævnes vores øgede forbrugsmuligheder og det kønsrollemæssige, dermed det seksuelle område.

At seksualundertrykkelsen af kvinder ikke er en tilfældighed men en historisk nødvendighed, ses tydeligt når vi undersøger familiens funktion. Dette at en del af familiens funktioner lægges udenfor familien (f.eks. udbygningen af daginstitutioner, husarbejde som bliver lettet af tekniske hjælpemidler, mediepåvirkningen o.s.v.). Alt dette medvirker til at ægteskabet som institution, på grund af sin mindre samfundsmæssige betydning står svagere. En frigørelse, også indenfor det seksuelle område, blev mere aktuel. Det må derfor være rigtigt at betragte 60ernes seksuelle frigørelsestendenser, som en konsekvens af den samfundsmæssige udvikling.

Derfor er den seksuelle frigørelse også udtryk for det modsætningsfyldte forhold som vores samfundssystem indeholder. Der er nok tale om en ægte frigørelse fra nogle seksuelle tabuforestillinger, f.eks. en friere seksuallovgivning, men en fri seksualitet er der ikke tale om, idet seksualiteten stadig er underlagt det kapitalistiske samfunds særlige udformning af de seksuelle relationer. Der bliver altså tale om en pseudofrihed, en "fri seksualitet", der snarere er underlagt nogle markedslydende relationer, hvor mennesker ikke reelt er lige og frie, men i stedet træder i nogle varemarkedslignende relationer til hinanden.

Vi taler om følelsernes økonomi — vi handler som om det forholder sig med kærlighed som med penge. Tingsliggørelsen har givet følelserne varekarakter. Det er et bytteforhold — noget for noget. Vi bruger det også i sproget, vi taler om at "udveksle kærtegn" og "investere følelser".

Seksualitet på institution

Den kollektive bo- og levesituation er i skarp modsætning til den individualiserede behandlingsmåde og levestruktur.

Institutionsmiljøet kan betragtes som en kollektiv boform, så kollektiv at mange ikke har eget værelse.

Kollektiviteten må ses som en nødvendighed ud fra samfundets ønske om, via pædagoger (ansatte iøvrigt) at kontrollere hele beboerens situation. For at dette kan lade sig gøre er det samtidig nødvendigt med indsigt i beboernes følelser og intime forhold.

Beboernes seksuelle samvær har nærmest været betragtet som en hindring for et effektivt behandlings/tilpasningsarbejde. Dette skal opfattes ud fra en forestilling om at seksualiteten kan have en passiviserende virkning. Forstået på den måde at en beboer som investerer megen energi og mange følelser i et seksuelt forhold mister sit engagement og sin aktive medvirken i en målrettet behandlingsplan.

Personalet kender kun i meget begrænset omfang indholdet i beboernes seksualitet, fordi sex stadig er tabu, noget privat. På dette område respekterer personalet altså sin manglende indflydelse, afstanden. Seksualiteten bliver først genstand for behandling når den er et problem, indgår som en del af en problematisk adfærd, f.eks. aggressivitet. Det er derfor svært at analysere årsag/virkning.

Som følge af sammenhængen mellem de psykiske og sociale processer, vil seksualiteten aldrig opstå som et isoleret problem, men p.g.a. dens konkrethed gøres den mange gange til et enkeltstående dominerende problem.

Modsætningerne mellem personale og beboer-erfaringer gør det samtidig svært at gennemføre samtaler om seksuelle spørgsmål. Samtalerne kommer let til at gå på de negative følelser, oplevelser, hvor beboeren tager afstand fra egne erfaringer ved at gøre dem negative.

Det er svært at få samtaler igang omkring ønsker og forestillinger om seksuelt

samvær, med mindre det drejer sig om ikke eksisterende idealbilleder.

Da beboerne også bruger os som seksuelle identifikationsobjekter kan de negative samtaler opleves som et udtryk for at klienterne gerne vil være sammen med "normale", nogen som ligner os. De fremlægger derfor meninger, som var det personalets egne tanker.

Institutionernes mål er udslusning til en normal tilværelse, snakken og undervisningen bygger derfor også på parforholdet og en struktur opbygges omkring kernefamilien, således kan et stabilt og vel fungerende parforhold let blive en forudsætning for en vellykket udslusning, til egen lejlighed, med accept fra omgivelserne.

Ønsket om børn er naturligvis også udbredt, ikke alene fordi det er normalt at have børn, men også fordi man herved forstærker henholdsvis mands- og kvindeidentiteten, herved skabes en meningsfuld følelsesmæssig funktion. En ikke ubetydelig årsag kan være at bevise sin evne til at gennemføre et samleje.

En persons jeg-opfattelse er i høj grad bygget op omkring konsidentiteten. Mange beboere på vores institutioner, har ofte en svag jeg-oplevelse, en måde at styrke den på er det mere håndgribelige, det ydre. Hvad er mere nærliggende, hvis man ikke kan gøre sig gældende på uddannelsesmarkedet eller arbejdsmarkedet, end at styrke sin konsidentitet. Da institutionsbeboerne kun oplever pædagogerne i en "arbejdsrolle" og ikke i en "familierolle" fremstår pædagogerne som ufuldstændige identifikationsfigurer. Derfor bliver pædagogen en man kan gøre brug af — et tilbud, men ikke en følelsesmæssig integreret del i beboeren. Pædagogerne skifter mellem arbejde og fritid, de skifter endog arbejde, institutionsbeboeren bliver en slags forbruger i dette forhold. Institutionens forbrugeropdragelse vil naturligvis også give en afsmitning på forholdet til andre mennesker og måden at forvalte seksualitet og følelser på.

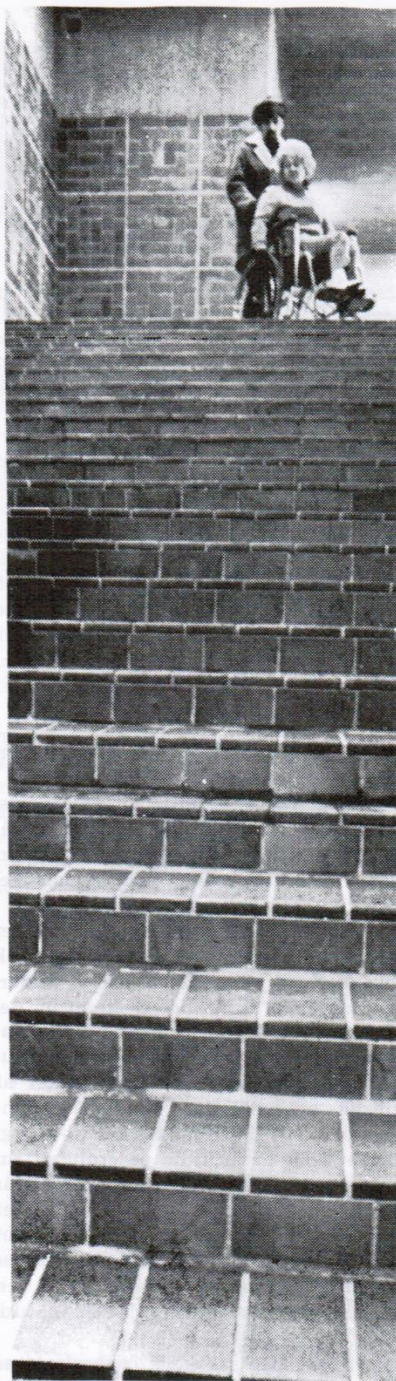
De kvindelige beboere accepteres lettere hos "normale", sandsynligvis fordi deres underkastelsessituation på institutionen i højere grad stemmer overens med samfundets krav til kvinder. Kvinderne har derfor også lettere ved at indgå i seksuelle relationer både i og udenfor institutionen. Problemet er i værste fald for kvinderne præget af manglende grænser for underkastelse, hvilket kan medføre udnyttelse.

Institutionstilværelsens følelsesmæssige mangler, betyder for mange af kvinderne, at deres parforhold er kortvarige. Dette kan opleves som en reaktion på undertrykkelse, et tegn på manglende følelsesmæssig involvering. Dette kan i værste fald føre til en form for prostitution.

Personalet etablerer seksualundervisning og individuelle samtaler om sex og kærlighed, men de enkelte problemer isoleres ofte gennem disse individuelle samtaler.

Når seksualiteten er tilstede på institutionen — på hvis betingelser er den så tilstede?

Som personale kan vi komme til at bestemme eller have en væsentlig indflydel-

se på, hvem der skal have et forhold til hvem. Men under alle omstændigheder kan vi ikke sige os fri for at vurdere forholdet mellem beboerne i forhold til behandlingen.

Hvad med det velfungerende par som ikke har noget seksualliv, men bare godt kan lide hinanden? Skal vi som behandlere, i de situationer bare afbryde idyllen, banke på døren og fortælle dem at der mangler noget? Hvornår har vi ret og hvornår har vi pligt til at bryde ind?

Det må vel være i beboerens interesse at opnå et tilfredsstillende seksualliv.

Som personale må vi kun gøre opmærksom på problemet og hjælpe med en løsning på et teoretisk plan. Vi har ikke mulighed for at gå direkte ind i situationen som tekniske hjælpere, idet der herved vil opstå nye problemer af såvel juridisk som følelsesmæssig karakter. Eksem-

plvis kan pædagogen blive følelsesmæssigt involveret, distancen mellem beboeren og pædagogen kan herved nedbrydes. Situationen kan føre til at beboeren lades i stikken, hvis pædagogen skal overleve i systemet.

Vi mener at den følelsesmæssige involvering mellem pædagogen og beboeren er en forudsætning for et absolut vellykket behandlingsarbejde. Denne involvering medfører nødvendigvis ikke noget direkte seksuelt mellem pædagogen og beboeren, men kan på den anden side indeholde nogle seksuelle undertoner.

Hvis forholdet mellem pædagogen og beboeren skal være tilfredsstillende for begge parter må det være præget af et give og få forhold, hvilket ikke er typisk i det traditionelle institutionsliv. Under alle omstændigheder fastholdes afstanden mellem pædagogen og beboeren i forhold til deres konsorganer.

Af mere legale afledningsmetoder bruger vi kilderiet, fjanteriet og legene.

Institutionens fysiske rammer og opdelingen i arbejdstid og fritid specielt for personalet, er med til at forhindre/beskytte mod seksuelle tilnærmelser mellem pædagogen og beboeren.

Det er vores erfaring, at en af forudsætningerne for at etablere et seksuelt forhold til "normale" er en normal arbejdsplads, idet menneskelig status især afhænger af arbejdsmæssig placering.

Vi kan derfor forestille os at den som er i stand til at indgå i det normale produktionsliv, også har lettere ved at indgå i et seksuelt forhold til en såkaldt "normal".

Der er naturligvis ikke tale om en entydig sammenhæng. Den enkeltes mulighed for selvrealisering i arbejdslivet, placering i produktionen og forholdet til arbejdskammeraterne har stor betydning.

Den beboer som oplever selvrealiseringen gennem arbejdet, har også bedre mulighed for at distancere sig fra sin egen og andres afvigelse. Og kan indgå et seksuelt forhold som i højere grad bygger på det menneskelige samspil.

Oplevelsen af personalets indbyrdes relationer har stor betydning for beboerens opfattelse af seksuelle værdier og udtryk. At personalets seksuelle praksis kommer til at fungere som en del af behandlingen, ses bl.a. gennem beboernes overtagelse af personalegruppens reaktioner, såvel følelsesmæssigt som moralsk på et seksuelt forhold mellem enkelte medlemmer af personalegruppen.

Da forudsætningerne for at opbygge et ligeværdigt forhold mellem pædagog og beboer er meget problematisk, kan man forestille sig at en behandlingssituation, som nødvendigvis må overskride grænser, er præget af seksuelle tiltrækninger.

Artiklen er skrevet af:

Annie Hjære Pedersen

Claus Hermansen

Inge-Lise Sørensen

Rolf Monberg

Ingrid Mønster Balsou

der alle er socialpædagoger med tilknytning til døgninstitutionsarbejde herunder den tidligere åndsvageforsorg.

debat

DKP'ernes mislykkede forsøg på at udelukke homoseksualitet

— og et svar til Willy Thrysoe

Som Hanne Reintoft skriver: "... homoseksualitet (må) vel betragtes som en biologisk afvigelse, idet den ikke opfylder seksualitetens hovedformål — forplantningen." (Om familien, I, side 86, af H. Reintoft, Hans Reitzel).

Denne holdning blandt DKPerne er en af grundene til at Land og Folk skrev, at Faglig Ligestillingsgruppe består af nogle bøsser og lesbiske, som påstår at de er undertrykt på arbejdspladserne. Og fornylig omkring d. 8. marts forsøgte det DKP-dominerede Dansk Sygeplejeråd at splitte Rødstrømperne og Lesbisk Bevægelse ved at invitere Rødstrømperne, men ikke Lesbisk Bevægelse. (Se Information, 28.2.81)

Ved Kvindefestival 80

Som en parallel til ovenstående DKP initiativer startede Socialistisk Dagblad og dagbladet Information sidste sommer en overdreven negativ kritik af Lesbisk Bevægelse omkring Den Internationale Kvindefestival i Fælledparken i København.

En gruppe lesbiske kvinder blev beskyldt for at sabotere og afspore de bolivianske kvinders kamp mod fascismen ved "utiladeligt" at bemægtige sig mikrofonen på scenen og erklære krig mod patriarkatet. Når Domitila og andre bolivianske kvinder nu kæmpede sammen med deres mænd mod fascismen var det altså "utiladeligt" at bekæmpe patriarkatet. Disse 2 dagblade kunne ikke forestille sig at fascismen og patriarkatet måske havde noget til fælles.

Alva Myrdal

Alva Myrdal var i TV for nogle måneder siden. Udsendelsen var en personlig skildring af hendes liv og meninger. Hun sagde bl.a., at det er farligt for kvinder at isolere sig fra mændene. Vi må stå sammen og afvise denne nye livmoderkultur. Hun nævnte specielt lesbiske kvinder.

Medfødte heteroseksualitet

For et par år siden kom Willy Thrysoe med sin "heteroseksuelle lugtorientering"! Derfor skrev jeg mit indlæg "Vores medfødte seksualitet er revolutionær" i sidste nummer af Seksualpolitik.

Jeg ser Thrysoes og de øvrige nævnte tilfælde som forsøg på, bevidst eller ubevidst, at udelukke begrebet homoseksualitet fra en socialisme-opfattelse. Hvis jeg

har ret skal disse forsøg naturligvis bekæmpes.

Willy Thrysoe

Thrysoe skriver at mennesket er grundliggende polymorft perverst samtidig med at han argumenterer for at mennesket er født heteroseksuelt! Polymorft perverst betyder ifølge ophavsmanden til dette begreb, Freud, at den medfødte seksualitet er ustruktureret og kaotisk, hvad angår seksualorientering. Men alligevel mener "seksualteoretikeren" Thrysoe begge ting samtidig! Dette beviser blot at Finn Abrahamowitz har ret når han siger, at Thrysoes påstand til trods, er Thrysoe mere Reich-orienteret end Freud-orienteret. Derudover er en af disse kilder, Dr. Irving Bieber, en berygtet antihomoseksuel psykoanalytiker. Thrysoe bygger sine påstande på 4 kilder (se sidste nr. af Seksualpolitik). Den nyeste af disse er fra 1963. Den bygger på de 3 foregående og derfor vil jeg nøjes med primært at kommentere den nyeste.

Kalogerakis beviser intet

Kalogerakis nævner Thrysoes hovedkilde, den anti-homoseksuelle Bieber. Siden 1974 er denne Bieber kommet i mindretal i the American Psychiatric Association. Ligesom Sundhedsstyrelsen i Danmark fornylig vedtog ovennævnte amerikanske organisation at fjerne homoseksualitet fra listen over psykiske sygdomme. Men siden 1974 har Bieber kæmpet en fortvivlet kamp for at få homoseksualitet tilbage under betegnelsen "sygdom". (Homosexuality — A History, side 151, af Bullough).

Kalogerakis støter Biebers hypotese om, at ødipuskomplekset er medfødt og bliver sat i gang af en såkaldt heteroseksuel lugtorientering i 2 1/2 års alderen. Denne lugtorientering skulle være den egentlige og medfødte årsag til ødipuskomplekset opståen og den heteroseksuelle dominans i samfundet. Dette var også Thrysoes oprindelige standpunkt! Ovenstående svarer til de værste og falske beskyldninger mod Freud.

Kalogerakis' store selvmodsigtelse kommer tydeligt frem når han siger at menneskets psykiske overvejelser er altafgørende for den seksuelle orientering og samtidig mener at årsagen til det heteroseksuelle og universielle ødipuskompleks er denne medfødte lugtesans!

Thrysoes store selvmodsigtelse er at han mener at mennesket både kan være polymorft perverst og heteroseksuelt!

Thrysoe siger mange og hårde ting om folk som anmelder hans bog i Informati-

on, men som efter Thrysoes mening ikke læser den først!

Peter Schmidt,
medlem af Faglig Ligestillingsgruppe
for bøsser og lesbiske

Kilder:

The Gay World, af Martin Hoffman,
Bantam Books, 1968.

The Homosexual Matrix, C.A. Tripp,
McGraw-Hill Book Company, 1975.

Debat

Thrysoe mener ikke, Peter Schmidt kan støtte sin kritik på min anmeldelse i Information dec. 79, da jeg ikke skulle have læst Thrysoes bog, idet jeg slutter med, at "hermed slutter dette bind". Jeg skriver sådan for at henvise til de kommende bind. Jeg havde skam læst både bogen og de tætfølgende artikler i Information, og endog sammenlignet dem (og fundet sproget langt klarere i artiklerne). Det var sjovere for mig at anmelde, hvad Informations læsere i artiklerne selv havde kunnet læse.

Angående de sidste fyre sider, som jeg ikke skulle have læst, er der en (desværre meget kort) henvisning til dem tidligere i anmeldelsen. Det fysiologiske grundlag for Thrysoes teori. Så når jeg skriver, at her slutter bindet, så mener jeg: at det foreliggende bind afslutter behandlingen af "seksualiteten udfra en kropsmateriel synsvinkel", og at følgende bind vil omhandle videnskabsteori, psykisk teori og samfundsteori.

Thrysoe får mindre ud af at afveje en (ret venlig) kritik end at gå ind i debatten om, hvorvidt hans menneskemodel er for maskinagtig. Jeg læser en bog som Thrysoes (og de senere bind, som jeg glæder mig til) som et led i en debat om menneskeopfattelser, der både inkluderer biologisk og samfundsmæssig tænkning.

Netop fordi den foreliggende bog er en del af et endnu uudgivet og ufærdigt hele, er det naturligt at støtte bestræbelsen ved at pege på betænkeligheder, for at give forfatteren blik for den betænkelige detalje. Ikke for at kule forfatteren ned, men for at gøre hans senere bøger endnu bedre. Fordi man synes, anlægget er spændende og vigtigt. Hvad jeg også skrev i min korte anmeldelse.

Finn Abrahamowitz

CHRISTINE ROCHE

FARS PIGGE

— en beretning om incest

I den polemik, der har været omkring Christian Braad Thomsens film "Den man elsker", er der kun blevet sagt lidt om, hvordan incest indvirker på familien og kønsrollerne. Debatten har koncentreret sig om de fysiske og seksuelle behov og ønsker hos den enkelte forældrepart og det enkelte barn. I et forsøg på at liberalisere emnet er det dunkle område omkring magtrelationer og seksualroller indenfor familien således blevet skubbet til side

I enhver familie, hvor der findes incest, er de indbyrdes relationer mellem familiemedlemmerne betinget af dynamikken omkring incest-forholdet. Der er altid på et eller andet plan kendskab til muligheden for hændelsen, og derfor indretter familiemedlemmerne deres opførsel i forhold dertil. Ofte er det de indbyrdes forhold i familien, som både opretholder et incest-forhold og dets hemmelighed. I denne sammenhæng har incest sædvanligvis et skjult motiv, og jeg finder det her vanskeligt at indse, hvordan det kan gå hen og blive blot et yderligere aspekt i forholdet mellem barn og forældre.

Familiehemmeligheden — købt tid og købt fred

Et samfund, som er fjendtligt indstillet overfor dem, der eksperimenterer og udforsker nye områder, vil nødvendigvis se uden sympati på seksuelle kærlighedsforhold mellem børn og forældre. Men der

kan være andre årsager til den hemmelighedsfuldhed og skyld, som omgiver incest, end blot tabuet og samfundets holdning. Incest indvirker på alle medlemmerne i familien; det væver net af medskyld og situationer, hvor man spiller under dække med hinanden, og bringer "goder" og "ulemper" til alle involverede parter.

I bogen "Fars pige" fortæller Katherine Brady, hvordan hendes ønske om at tilhøre en "lykkelig familie" var den primære motivation til at fortsætte et seksuelt forhold med sin far:

"Jeg var begyndt at tro, at jeg egenhændigt måtte få os til at ligne en normal, glad familie. Hertil hørte det rigtige hus og den rigtige bil. Hertil hørte også at holde spændingsniveauet i huset nede. Jeg vidste at det kunne reguleres med sex. Far var behagelig, kærlig og sympatisk når han var tilfredsstillet seksuelt. Når han var utilfredsstillet, var han ubehagelig, sur og

indelukket. Jeg tror, at mor må have forstået dette på en eller anden måde. Hun opmuntrede ihvertfald vores tætte relation." (Fars pige, s. 48.).

Som lille følte Katherine Brady sig forladt af sin mor, og hun fandt i stedet trøst og kompensation hos sin far. Gennem hans opmærksomhed og ekstreme hengivenhed begyndte hun at savne sin mor mindre — i det mindste for en tid. Hun følte, som en af kvinderne i Chr. Braad Thomsens film, at hendes mor var totalt overflødig. Efterhånden som incest-forholdet udviklede sig og undertrykkelsen af hemmeligheden voksede, blev hendes mors fortrængning af forholdet endnu en grund til at føle sig forladt.

"Jeg havde brug for, at hun kunne se hvad der skete, men hun ville ikke. Hun anvendte fuldt ud sin evne til at kigge den anden vej. Ubevidst valgte hun at lukke øjnene, og hældte mig ud med badevandet ved samme lejlighed. Hun havde ikke i

sinde at anfægte status quo ved at stille for mange spørgsmål. Hun ville ikke beskytte mig mod ham." (s. 55).

I familien Brady gjorde incest-forholdet det lettere for moderen at gå på arbejde og følge sin karriere; ved at formindske sin mands jalousi og krav opnåede hun større frihed og råderum. Incest er i sandhed et familieanliggende. Alle bliver tilskuere til eller intrigemagere i familiedramaet. Alle brødrene og søstrene ved, at "far elsker Kathy højest". I denne labyrint af had/kærlighed vrimer det med løgne, tvetydigheder og doublebind, og det bliver en kompliceret sag, ja, næsten en umulighed for Katherine Brady at fortælle om hemmeligheden — især til moderen. Familiemedlemmerne er knyttet uløseligt sammen i "jeg ved, at hun ved, at jeg ved, at . . ." osv. i det uendelige.

Noget for noget

Ligesom en af kvinderne i Chr. Braad Thomsens film siger Katherine Brady, at hun fik "noget for noget" ved at indgå i et seksuelt forhold til sin far.

"Min far og jeg nærmede os hinanden af nødvendighed. Jeg ville have følelsesmæssig bekræftelse, have bekræftet at jeg var elsket og have fjernet angsten for at blive forladt. Min far ville have seksuelbekræftelse, måske for at fjerne hans egen tomhed, for at fjerne tidens ubønhørlige fremmarch, for at rette op på hans sårede jeg. Og på en måde passede vi godt til hinanden på det tidspunkt." (s. 26).

Men når først en slags status-quo er blevet etableret i en familie, der bæres oppe af incest, har forholdet ikke nogen fremtid. Situationen er gået i hårdknude igen for alle, der er involveret. I denne vanskelige situation med angsten for det fremtidsløse, bliver skam og skyld de dominerende følelser der handles med, de bliver forhandlingsmagt for hvert enkelt familiemedlem. Katherine Brady brugte ofte sin forhandlingsmagt til at opnå materielle "goder" fra faderen. En bil, nyt tøj og penge bidrog altsammen til hendes succes og popularitet i skolen. Men hvert enkelt skridt udenfor familien måtte betales med sex, og modsætningen mellem hendes indre og ydre liv voksede med opnåelsen af hver ny overfladisk succes.

I denne verden af manipulation — et liv delt ind i kasser, begyndte Katherine Brady at bebrejde sig selv incest-forholdet og at tro på faderens udlægning af begivenhederne:

"Det var selvfølgelig mig selv, jeg ramte hårdest. Jeg afskyede den glæde jeg havde ved at vide, at jeg kunne manipulere med far, hvis jeg havde lyst. Jeg hadede den svaghed og passivitet, der fik mig til fortsat at underlægge mig ham. Jeg var vred over, at jeg i det hele taget havde lagt op til situationen. Og det måtte jeg have gjort. Far sagde, det var mig. Han sagde, at jeg var nysgerrig, og det var jeg også. Han sagde, at jeg godt kunne lide sex, og det var sandt, nogen gange kunne jeg. Og oven på det, så var det vel min skyld, siden jeg ikke kunne fortælle det til mor." (s. 56).

Det tog mange år, før familien Brady kunne dele ansvaret for incest-forholdet. Deres evne til at benægte, vige udenom eller ignorere spørgsmålet, især da Katherine først var flyttet hjemmefra, øgede blot hendes skyldfølelse og hendes oplevelse af sig selv som et offer.

Set i sammenhæng med Chr. Braad Thomsens film og den efterfølgende debat om de tågede grænser mellem seksuel kontakt og incest, er Katherine Bradys hi-

storie ekstrem — et klart eksempel på misbrug af et barn. Ikke desto mindre synes jeg, at den antyder mange aspekter, som mangler i den tilgang til incestspørgsmålet, som kun undersøger de erotiske aspekter i et forældre-barn forhold. Den viser faren ved at seksualisere basale behov for omhu og kærlighed mellem forældre og børn. En kvinde i terapi opsummerede den følelsesmæssige forvirring,

der er i et incest-forhold, da hun forsøgte at beskrive sine følelser for sin far. Idet hun brugte "kærlighed" som det første ord, tøvede hun et øjeblik og sagde så "had". Næsten uden en pause fortsatte hun "jalousi, sex, sikkerhed". (1).

Maggie Fagan

(1) Dette citat og nogle af ideerne i denne artikel stammer fra et arbejde med titlen *Sexual Abuse Within the Family* af Erin Pitzey og Michael Dunne, offentliggjort i det engelske tidsskrift *New Society*, 13-11-80. Denne artikel indeholder også adskillige case-stories om incest-familier og billeder tegnet af børn i terapi.

Katherine Brady: *Fars pige — en beretning om incest.* (Medea, kr. 98.).

KONSPOLITISKE Ø-LEJRE 81

Ø-lejre er efterhånden blevet en populær og særlig dansk måde at holde ferie på. Ø-lejrbevægelsen, som er den største arrangør, havde sidste år over 30.000 overnatninger. Men udover Ø-lejrbevægelsen afholder flere organisationer, bevægelser og partier deres egne ø-lejre. Emnerne på de forskellige lejre når vidt omkring, lige fra Sund Levevis, Bogcafeer i Danmark (BID), Alternativ energi, Folkedans, Kristne for Socialisme osv. og så dertil de kønspolitiske lejre.

På Agersø i Storebælt er de første to uger helliget kvindepolitik. Den første uge er

Unge kvinder 20/6 - 27/6

Unge Kvinder i Århus er arrangør af denne uge. Gruppen opstod omkring Kvindefestivalen sidste år, gruppen i Århus har i øjeblikket 30-40 medlemmer i alderen 11-20 år. Ved dannelsen af basisgrupper har man taget hensyn til alderen, der er således 2 basisgrupper for 11-12årige, 1 for 11-14årige og 3 for 16-20årige. Endvidere findes der tværgrupper, der fungerer som agitations- og introduktionsgrupper.

"Det har ikke været uden problemer at lave en gruppe for unge kvinder. Vi har eksempler på unge, som ikke måtte komme, og børn og unge, der er stukket af hjemmefra," siger Inge fra forberedelsesgruppen, "vi mangler et kollektiv for unge kvinder, et sted for unge, der vil flytte hjemmefra, og som behøver støtte af den ene eller anden grund."

Gruppen håber, at ø-lejren på Agersø kan medvirke til, at der skabes flere grupper af unge kvinder, og man vil forsøge på at få så mange deltagere fra provinsen som muligt.

"Ø-lejren på Agersø er ikke skabt i protest eller opposition mod Femø," understreger forberedelsesgruppen, "men vi synes, det er svært at trænge igennem med vore synspunkter om unge kvinders specielle problemer på en så stor lejr som Femø, derfor vil vi prøve at lave en mindre lejr for på den måde at få en debat igang på vore egne præmisser."

Den følgende uge er også kvindepolitisk, og her er det Tværpolitisk Kvindegruppe, der arrangerer ugen

Kvinder og børn / krop og bevægelse 27/6 - 4/7

Sidste års ø-lejr, den første for kvindegruppens vedkommende, viste sig at være et godt redskab i det kvindepolitiske arbejde. Ikke kun fordi mange fra ø-lejren stadig har kontakt med hinanden, men også fordi man, som forberedelsesgruppen udtrykker i Tværpolitisk Kvindegruppens blad: "Vi blev en 'hel' tværpolitisk gruppe, fordi deltagerne havde så vidt forskellig baggrund, og mange havde tilknytning til andre kvindegrupper."

I år vil man prøve at arbejde med forskellige former for rytmik, drama og bevægelseslege, samt selvfølgelig gruppearbejde, hvor man kan diskutere kvindepolitiske emner og egne erfaringer.

"Grundlaget for kvindepolitisk arbejde er, at den enkelte kvinde kender sin krop og sine muligheder for derved at kunne udvikle sig sammen med andre kvinder og finde styrke til at bruge sig selv i kvindepolitiske sammenhænge. Kvindesag er at finde ud af, hvad kvinder kan og vil."

Agersø har i flere år været hjemsted for Mandebevægelsens ø-lejre, og resten af ugerne er i Mandebevægelsens regi. Formålet med Mandebevægelsens lejre er dels at være introduktion til Mandebevægelsen, og dels en ø-lejr hvor mænd og børn kan opleve en anden måde at være sammen på. Grundideen med hensyn til lejrenes funktion er basisgruppeopdelingen, og netop på en ø-lejr, hvor man er sammen en uge, kan man ofte opleve et meget intenst forløb i en gruppe. En ikke uvæsentlig del af disse lejre er børnene. For mange mænd er det sjældent, at de oplever at være alene sammen med børnene i en længere periode, og her kan en mandø-lejr være medvirkende til at mænd får et andet og bedre forhold til egne og andres børn.

Manderolle og -identitet 4/7 - 11/7

Unge Fyre 11/7 - 18/7

"Grunden til at vi arrangerer en uge specielt for unge fyre er, at de fleste medlemmer af Mandebevægelsen er 25-35 år, og deres problemer oftest er parforholdsproblemer", siger Carsten og Morten fra forberedelsesgruppen, "helt unge fyre har andre problemer, og desuden er der en fare for, at de ældre bliver en slags autoritet. Derfor er det vigtigt, at unge mødes og snakker sammen om problemerne. En ung fyr på 17-18 år, for hvem seksualiteten stadig er noget nyt, har behov for mere og andet end at diskutere skilsmisseproblemer."

Desuden mener gruppen af Unge Fyre, at der er for lidt bevægelse i Mandebevægelsen og for meget akademisk snak, og man er tilbøjelig til i Mandebevægelsen at lukke af overfor dem, der har et mere følelsesbetonet forhold til seksualitet.

"Med udgangspunkt i en lejr-uge, hvor unge mødes, kan der måske komme et videre forløb med basisgrupper for unge fyre og måske også 'Gå-ud Grupper', der kan tage rundt til skoler og gymnasier. Med flere unge i Mandebevægelsen kan vi måske skubbe på med nye ideer og initiativer. Det er vigtigt at udnytte den naturlige interesse for seksualitet, der findes hos helt unge," siger Carsten og Morten.

Børn og mænd 18/7 - 25/7

På denne uge vil man prøve at lade børnene komme i første række og inddrage børnene i højest mulig grad, f.eks. har

man en bornerepræsentant i forberedelsesgruppen.

Mænd og seksualitet 25/7 - 1/8

Forberedelsesgruppen er en temagruppe i Mandebevægelsen i Århus. På denne uge er det tanken at arbejde i grupper, og blandt de emner, man kunne tænke sig at tage op, er en fortsættelse af orgasmedebatten, seksuelle fantasier, venskab og seksualitet. Men andre emner, som deltagerne ønsker at diskutere, vil naturligvis også indgå. Og for at det ikke skal blive "snak" det hele, er det også tanken at lave kropsfriørende øvelser.

Grunden til at temagruppen i Århus har taget initiativ til denne ø-lejr-uge er, at man mener, at de positive erfaringer, man har haft i gruppen, kan bruges i et udadvendt arbejde, og at man mener, at andre også vil få udbytte af at deltage i en ø-lejr med temaet mænd og seksualitet.

International uge 1/8 - 8/8

afslutter Mandebevægelsens ø-lejr på Agersø.

Rugård Strand er en ny lejr i Ø-lejrbevægelsen. Lejren ligger ca. 15 km syd for Grenå. Temaet for de sidste 2 uger er:

Bøsser i et heteroseksuelt samfund 25/7 - 1/8 og 1/8 - 8/8

Forberedelsesgruppen består af deltagere fra sidste års bøselejr på Agersø, som blev afholdt i Mandebevægelsens regi, men i år har bøsserne foretrukket at arrangere ø-lejr som selvstændig gruppe i Ø-lejrbevægelsen.

I debatoplæggene til lejren indgår emner som f.eks.

- Bøsser i provinsen
- At blive gammel som bøsse
- Vold mod bøsser
- Bossekultur/bosseidentitet
- Bøsser på arbejdspladsen

— og så bliver der en masse sang, musik og teater.

Sidste års lejr viste, at der er et stort behov for, at bøsser i alle aldre og fra alle egne med vidt forskellig baggrund mødes

og diskuterer egne og fælles problemer. Det er også vigtigt at indse, at en bøseghetto kan fungere som noget positivt og inspirerende i stedet for at fastlåse os i nogle normer. Her kan "opkørte fisseletter", "skabsbøsser", "oldtidsfund", "grønskollinger", "københavnersnuder", tykke og tynde, brede og smalle mødes, og findes der mon nogen bedre måde at nedbryde fordomme på end at mødes og snakke sammen? Samtidig er det en god måde at komme den værste form for undertrykkelse til livs: nemlig selvundertrykkelsen.

Rødstrømpebevægelsens kvindelejr, Femø 6/6 - 29/8

Her mødes kvinder og taler sammen, udveksler erfaringer, oplever en del af kvindebevægelsen og skaber evt. grundlag for nye aktiviteter indenfor bevægelsen. I de

11 år lejren har eksisteret, har flere tusinde kvinder besøgt den, og for hovedpartens vedkommende har den været deres første kontakt med kvindebevægelsen.

Prisen for en uges ophold er ca. 475 kr. — børn under 12 år betaler ikke, fordi vi mener de er fælles ansvar. Lejren kan pr. uge rumme 110 kvinder og 20 børn — vi bor i telte ca. 15-20 i hvert. Din teltgruppe er din basisgruppe — den gruppe kvinder du lærer bedst at kende, det er jer, der sammen bestemmer ugens indhold. Lejren indeholder flere andre telte bl.a. spise- og køkkentelte og to vaskehus med rindende vand, 14 lokummer og et handicaplokum.

Lejren er delt op i emneuger, dem kan du læse om i Femø-pjecen, som findes på de fleste biblioteker og i kvindehuset fra d. 1. maj.

Priser og tilmeldelse

Femø: Pjecen om Femø-lejren indeholder tilmeldingsblanket, som sendes til *Femøgruppen, Kvindehuset, Gothersgade 37, 1123 København K. Tlf. (01) 14 49 49*. Pjecen fås på de fleste biblioteker, men kan også rekvireres ved henvendelse til ovenstående adresse.

Pris pr. uge ca. 475 kr.

Ø-lejrbevægelsen: Brochure fås ved henvendelse til *Ø-lejrkontoret, Vendersgade 8, 1363 København K. Tlf. (01) 11 55 81* og tilmelding sker samme sted.

Pris pr. uge 490 Kr.

Kontaktpersoner:

Agersø, Michael Blegvad (01) 317595
 Tværpolitisk Kvindegruppe, Marianne Sørensen (03) 729218
 Rugård Strand, Kurt Overaa (01) 19 96 91
 Femø, (01) 14 49 46.

Kurt Overaa

